

Predikce vývoje zadluženosti domácností v ČR

Bc. Soňa Velnerová

Diplomová práce
2016

 Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta managementu a ekonomiky

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta managementu a ekonomiky

Ústav financí a účetnictví
akademický rok: 2015/2016

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Soňa Velnerová**
Osobní číslo: **M14970**
Studijní program: **N6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **Finance**
Forma studia: **prezenční**

Téma práce: **Predikce vývoje zadluženosti domácností v ČR**

Zásady pro vypracování:

Úvod

Definujte cíle práce a použité metody zpracování práce.

I. Teoretická část

- Vypracujte kritickou literární rešerši související se zadlužováním domácností.

II. Praktická část

- Analyzujte makroekonomické prostředí a souvislosti ovlivňující zadlužování domácností v ČR.
- Porovnejte vývoj a strukturu zadluženosti domácností s vybranými zeměmi.
- Na základě provedené analýzy vypracujte predikci vývoje zadluženosti domácností v ČR.

Závěr

Rozsah diplomové práce: **cca 70 stran**
Rozsah příloh:
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

BENTON, Gup. *Banking and financial institutions a guide for directors, investors, and borrowers*. Hoboken, N. J: Wiley, 2013, 460 s. ISBN 1118087488.
DVOŘÁK, Petr. *Bankovníctví pro bankéře a klienty*. 3. přeprac. a rozš. vyd. Praha: Linde, 2005, 681 s. ISBN 807201515x.
HOLMAN, Robert. *Makroekonomie: středně pokročilý kurz*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010, 424 s. ISBN 978-80-7179-861-3.
MANKIW, Gregory a Mark TAYLOR. *Macroeconomics*. 3rd ed. Andover: Cengage Learning, 2014, 451 s. ISBN 978-1-4080-8197-6.
POLOUČEK, Stanislav. *Bankovníctví*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2006, 716 s. ISBN 80-7179-462-7.

Vedoucí diplomové práce: **Ing. Eva Hrubošová**
Ústav financí a účetnictví
Datum zadání diplomové práce: **15. února 2016**
Termín odevzdání diplomové práce: **18. dubna 2016**

Ve Zlíně dne 15. února 2016

doc. RNDr. PhDr. Oldřich Hájek, Ph.D.
děkan

doc. Ing. Miloš Král, CSc.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ/DIPLOMOVÉ PRÁCE

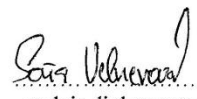
Prohlašuji, že

- beru na vědomí, že odevzdáním diplomové/bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby;
- beru na vědomí, že diplomová/bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí, že jeden výtisk diplomové/bakalářské práce bude uložen na elektronickém nosiči v příruční knihovně Fakulty managementu a ekonomiky Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně;
- byl/a jsem seznámen/a s tím, že na moji diplomovou/bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 2 a 3 autorského zákona mohu užít své dílo – diplomovou/bakalářskou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen připouští-li tak licenční smlouva uzavřená mezi mnou a Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně s tím, že vyrovnání případného přiměřeného příspěvku na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše) bude rovněž předmětem této licenční smlouvy;
- beru na vědomí, že pokud bylo k vypracování diplomové/bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tedy pouze k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové/bakalářské práce využít ke komerčním účelům;
- beru na vědomí, že pokud je výstupem diplomové/bakalářské práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji,

1. že jsem na diplomové/bakalářské práci pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.
2. že odevzdaná verze diplomové/bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Ve Zlíně 18.4.2016

podpis diplomanta

ABSTRAKT

Diplomová práce se zabývá predikcí vývoje a struktury zadlužeností domácností v České republice. Teoretická část popisuje zadluženost domácností, jednotlivé typy úvěrů a makroekonomické faktory. Praktická část analyzuje vlivy, které nejvíce ovlivňují zadluženost domácností, dále byl analyzován vývoj a struktura dluhů v České republice s následným srovnáním vybraných zemí. V projektové části byla zjištěna závislost mezi makroekonomickými faktory a zadlužeností domácností. Na základě analýzy a zjištěných závislostí byla stanovena predikce vývoje zadluženosti domácností v České republice.

Klíčová slova: zadluženost, domácnosti, úvěr, predikce, makroekonomické faktory

ABSTRACT

This thesis deals with the prediction of the development and the structure of household debt in the Czech Republic. The theoretical part describes household debt, various types of loans and macroeconomic factors. The practical part analyzes the effects that most affect household debt, further analyzes the development and the structure of the debt in the Czech Republic, and it is followed by a comparison of the selected countries. The project part determines the dependence between the macroeconomic factors and the household debt. Based on the analysis and the findings of the dependence a prediction of household debt in the Czech Republic was made.

Keywords: indebtedness, households, loans, prediction, macroeconomic factors

Tímto bych chtěla poděkovat vedoucí diplomové práce Ing. Evě Hrubošové za její připomínky, čas, trpělivost a podporu v průběhu zpracování diplomové práce.

Ráda bych také poděkovala své rodině a přátelům za podporu a trpělivost během celého studia.

Prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	10
CÍLE A METODY PRÁCE	12
I TEORETICKÁ ČÁST	13
1 POSKYTOVATELÉ ÚVĚRŮ	14
1.1 MĚNOVÉ FINANČNÍ INSTITUCE	14
1.2 OSTATNÍ FINANČNÍ ZPROSTŘEDKOVATELÉ	14
1.3 ÚVĚROVÉ REGISTRY	14
2 DRUHY ÚVĚRŮ	16
2.1 HYPOTEČNÍ ÚVĚR	16
2.2 SPOTŘEBITELSKÝ ÚVĚR	18
2.3 KONTOKORENTNÍ ÚVĚR	19
2.4 ÚVĚR ZE STAVEBNÍHO SPOŘENÍ	20
2.5 SPLÁTKOVÝ PRODEJ	20
2.6 LEASING	21
2.7 ZASTAVÁRNÝ	21
2.8 PŮJČKY OD NEBANKOVNÍCH ZPROSTŘEDKOVATELŮ	22
3 MAKROEKONOMICKÉ UKAZATELE	23
3.1 NEZAMĚSTNANOST	23
3.2 HRUBÝ DOMÁCÍ PRODUKT	24
3.3 INFLACE	25
3.4 ÚROKOVÉ SAZBY	26
3.5 TRH S NEMOVITOSTMI	27
3.6 DISPONIBILNÍ DŮCHOD A VÝDAJE NA KONEČNOU SPOTŘEBU	27
4 ZADLUŽENOST DOMÁCNOSTÍ	28
4.1 PŘÍČINY ZADLUŽOVÁNÍ DOMÁCNOSTÍ	28
4.2 PREVENCE PROTI ZADLUŽENOSTI	32
4.3 DŮSLEDKY ZADLUŽENOSTI	34
4.4 DOPADY ZADLUŽENOSTI	34
4.4.1 Konsolidace úvěru	34
4.4.2 Exekuce	35
4.4.3 Oddlužení	36
4.5 MĚŘENÍ ZADLUŽENOSTI	36
4.6 SPRÁVNÉ ZADLUŽENÍ	37
5 STATISTICKÉ METODY	39
5.1 KORELAČNÍ ANALÝZY	39
5.2 REGRESNÍ ANALÝZA	39
II PRAKTICKÁ ČÁST	40
6 FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ ZADLUŽENOST V ČR	41
6.1 MAKROEKONOMICKÉ FAKTORY	41
6.1.1 Nezaměstnanost	41

6.1.2	Hrubý domácí produkt	42
6.1.3	Inflace	44
6.1.4	Úrokové sazby	45
6.1.5	Trh nemovitostí	46
6.1.6	Disponibilní důchody a výdaje na konečnou spotřebu	48
6.2	OSTATNÍ FAKTORY	49
6.2.1	Demografie.....	49
6.2.2	Vzdělání obyvatelstva.....	51
7	VÝVOJ ZADLUŽENOSTI DOMÁCNOSTÍ V ČR.....	53
7.1	CELKOVÁ ZADLUŽENOST DOMÁCNOSTÍ.....	53
7.2	BANKOVNÍ INSTITUCE.....	55
7.2.1	Spotřebitelské úvěry	59
7.2.2	Úvěry na bydlení	60
7.2.3	Ostatní úvěry	62
7.3	OSTATNÍ FINANČNÍ ZPROSTŘEDKOVATELÉ	62
7.3.1	Spotřebitelské úvěry	64
7.3.2	Úvěry na bydlení	65
7.3.3	Ostatní úvěry	66
7.4	SROVNÁNÍ ZADLUŽENOSTI BANKOVNÍCH A NEBANKOVNÍCH INSTITUCÍ.....	67
7.5	ÚVĚRY SE SELHÁNÍM U BANKOVNÍCH INSTITUCÍ	69
7.6	SROVNÁNÍ ZADLUŽENOSTI DOMÁCNOSTÍ.....	70
7.6.1	Srovnání zadluženosti s vklady domácností	70
7.6.2	Srovnání zadluženosti s vládním dluhem	71
7.6.3	Srovnání zadluženosti s nefinančními podniky.....	72
7.7	ODDLUŽENÍ.....	72
7.8	EXEKUCE.....	73
7.9	PODÍL ZADLUŽENOSTI DOMÁCNOSTÍ NA HRUBÉM DOMÁCÍM PRODUKTU	74
7.10	PODÍL ZADLUŽENOSTI DOMÁCNOSTÍ NA DISPONIBILNÍM DŮCHODĚ	74
8	SROVNÁNÍ ZADLUŽENOSTI DOMÁCNOSTÍ S VYBRANÝMI ZEMĚMI.....	76
8.1	SROVNÁNÍ CELKOVÉ ZADLUŽENOSTI.....	77
8.2	SROVNÁNÍ CELKOVÉ ZADLUŽENOSTI NA DISPONIBILNÍM DŮCHODU	79
8.3	SROVNÁNÍ CELKOVÉ ZADLUŽENOSTI NA HRUBÉM DOMÁCÍM PRODUKTU	80
8.4	SROVNÁNÍ ČISTÉHO BOHATSTVÍ OBYVATEL.....	81
8.5	SROVNÁNÍ FINANČNÍCH AKTIV OBYVATEL.....	82
8.6	SROVNÁNÍ STRUKTURY ZADLUŽENOSTI.....	83
8.7	SROVNÁNÍ ÚVĚŘŮ SE SELHÁNÍM.....	87
9	VZÁJEMNÁ ZÁVISLOT MEZI ZADLUŽENOSTÍ DOMÁCNOSTÍ A MAKROEKONOMICKÝMI FAKTORY	89
10	PREDIKCE VÝVOJE ZADLUŽENOSTI ČESKÝCH DOMÁCNOSTÍ	91
10.1	PREDIKCE CELKOVÉ ZADLUŽENOSTI ČESKÝCH DOMÁCNOSTÍ.....	91
10.2	PREDIKCE CELKOVÉ STRUKTURY ZADLUŽENOSTI.....	93
10.3	PREDIKCE ZADLUŽENOSTI U BANKOVNÍCH INSTITUCÍ.....	94
10.3.1	Vývoj úrokových sazeb	96

10.4	PREDIKCE ZADLUŽENOSTI U NEBANKOVNÍCH INSTITUCÍ.....	97
10.5	ZÁKON O ÚVĚRECH PRO SPOTŘEBITELE	97
10.6	ODDLUŽENÍ.....	98
10.7	EXEKUCE.....	99
	ZÁVĚR	101
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	103
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	110
	SEZNAM GRAFŮ.....	111
	SEZNAM TABULEK	113
	SEZNAM PŘÍLOH	114

ÚVOD

Problematika zadluženosti domácností je nejenom zajímavé, ale také velmi aktuální téma, které se v poslední době stalo velkým fenoménem. Úvěrový boom nastal na přelomu nového tisíciletí a od té doby se žití na dluh stalo součástí mnoha rodin. Na začátku 21. století se zadluženosti domácností nevěnovala taková pozornost, jako je tomu dnes. Touto problematikou se začalo více zabývat před finanční krizí, kdy docházelo k velmi rychlému růstu dluhů. Na růst zadluženosti se promítla změna vnímání dluhů a orientace na okamžitou spotřebu. Dnešní doba přináší také celou řadu nových možností a příležitostí, které vedou ke kvalitnějšímu životu. Na růst zadluženosti se také podílejí banky, které lákají klienty na nízké úrokové sazby, nové úvěrové produkty, rychlost a dostupnost úvěrů.

Především v médiích bývá zadluženost popisována negativně, to ovšem platí pouze v případě špatného způsobu a důvodu zadlužení. Špatné zadlužení může vést k dluhové pas-ti, exekucím nebo i k osobním bankrotům. Naopak sektor domácností patří k významným ekonomickým subjektům, který se podstatně podílí na vývoji země.

I přesto, že Česká republika patří k méně zadluženým zemím s relativně nízkou mírou nesplacených úvěrů, je nutné sledovat vývoj a výši dluhů, protože změna chování domácností nebo vysoká předluženost může vést až k finanční nestabilitě země. Právě z tohoto důvodu je nutné sledovat i budoucí vývoj a strukturu zadlužení.

Cílem této diplomové práce bude tedy predikce vývoje a struktury zadluženosti domácností v České republice.

První část diplomové práce bude zaměřena na poskytované úvěry, které jsou na českém trhu nejvíce poskytovány domácnostem. Dále se práce bude zabývat makroekonomickými faktory, které ovlivňují zadluženost domácností. Také budou popsány hlavní příčiny, důsledky a dopady, které jsou zapříčiněny zadlužeností.

Druhá část diplomové práce se bude zabývat makroekonomickými a ostatními faktory, které ovlivňují zadluženost domácností v České republice. Následně bude provedena analýza vývoje a struktury zadluženosti domácností, jak u bankovních tak i nebankovních institucí. Druhá část se také bude zabývat srovnáním vývoje a struktury zadluženosti domácností s vybranými evropskými zeměmi. Projektová část diplomové práce bude první zkoumat závislost mezi vývojem makroekonomických faktorů a vývojem celkové zadluženosti domácnos-

tí. Na základě provedené analýzy makroekonomických faktorů a zjištěných závislostí bude zjištěna predikce vývoje a struktury zadluženosti domácností v České republice na následující tři roky.

CÍLE A METODY PRÁCE

Cílem této diplomové práce bylo zjištění závislostí mezi vybranými makroekonomickými faktory a celkovou zadlužeností domácností v České republice. Na základě zjištěných závislostí a provedené analýzy makroekonomických faktorů byla provedena predikce vývoje zadluženosti domácností na následující tři roky.

Pro dosažení cíle jsem v teoretické části provedla kritickou literární rešerši, která byla zpracována z české i zahraniční literatury.

V praktické části byla jako první vypracována analýza faktorů, které ovlivňují zadluženost v České republice. Následně byla provedena analýza zabývající se vývojem a strukturou zadluženosti domácností v ČR, která se následně porovnává s vývojem a strukturou zadluženosti domácností vybraných zemí. V poslední části byla provedena korelační analýza, která zjišťovala vzájemnou závislost mezi vybranými faktory. Na základě regresní analýzy byly vypočítány regresní koeficienty, které vycházely z vývoje zadluženosti a makroekonomických ukazatelů. Následně pomocí koeficientů a predikovaným vývojem makroekonomických ukazatelů byla vypočítána predikce vývoje zadluženosti domácností v ČR.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 POSKYTOVATELÉ ÚVĚRŮ

Poskytovatelé úvěrů lze rozdělit podle různých kategorií. Česká národní banka poskytovatele rozděluje na: měnové finanční instituce a ostatní finanční zprostředkovatele.

1.1 Měnové finanční instituce

Dle ČNB (©2003 - 2016) se do měnových finančních institucí řadí Česká národní banka a ostatní banky, které mají oprávnění přijímat vklady od jiných subjektů. Banky mohou na svůj účet poskytovat úvěry a provádět investice do cenných papírů. Do měnových finančních institucí lze zařadit:

- Českou národní banku,
- komerční banky,
- peněžní fondy,
- spotřební a úvěrová družstva.

1.2 Ostatní finanční zprostředkovatelé

Do této skupiny jsou podle ČNB (© 2003 - 2016a) zahrnuti finanční zprostředkovatelé s výjimkou pojišťoven a penzijních fondů. Tito finanční zprostředkovatelé musí být zapsáni v OR a předmět činnosti z velké části patří do ostatního finančního zprostředkování dle odvětvové klasifikace ekonomických činností CZ-NACE 64.9. Do hlavní podnikatelské činnosti patří především poskytování úvěrů a půjček, jde zejména o finanční leasing, faktoring, forfaiting a splátkový prodej. Ostatní finanční zprostředkovatelé se člení na:

- společnosti poskytující leasing,
- společnosti poskytující úvěrování – splátkový prodej, úvěry a půjčky, spotřebitelské úvěry, úvěry z kreditních karet,
- forfaitingové a faktoringové společnosti.

1.3 Úvěrové registry

Úvěrové registry začaly vznikat z důvodu růstu objemu úvěrů a využívání kreditních karet. Dále také vznikla potřeba databáze dlužníků, kteří jsou riziková a nesplácejí své závazky řádně a včas.

Úvěrové registry obsahují informace, které slouží především bankám, aby si mohly před poskytnutím úvěru ověřit současnou úvěrovou situaci a taktéž historii žádajícího klienta o úvěr. V úvěrových registrech se zjišťují informace, které jsou potřebné pro poskytování úvěrů. Tyto informace slouží k tomu, aby finanční instituce neposkytovaly úvěry nebonitním klientům, kteří by úvěry nebyli schopni splácet. Úvěrový registr nabízí informace o získaných, splácených i nesplácených úvěrech. V úvěrových registrech se objevují informace fyzických osob, podnikatelů i osob právnických.

Podle Bučkové (2013) existuje několik úvěrových registrů. Jedním z nich je registr Solus (Sdružení na ochranu leasingu a úvěrů spotřebitelům). Tento registr slouží pro banky i nebankovní instituce. Solus má za úkol podávat informace o dlužnících, kteří svoje povinnosti neplní řádně a včas. Klient se může v tomto systému objevit i v případě porušení smluvních podmínek.

Dalším registrem je BRKI (Bankovní registr klientských informací), který slouží k poskytování informací o klientovi. Z registru může čerpat pouze ten, kdo registru poskytuje informace. V tomto registru jsou například informace o bonitě, zda klient splácí dluhy v řádném termínu i důvěryhodnost klienta.

NRKI (Nebankovní registr klientských informací) má podobný charakter jako BRKI, ovšem do tohoto registru poskytují informace nebankovní instituce, ale mohou do nich nahlížet i banky, jako třetí strany.

Centrální registr úvěrů je registr, který vede Česká národní banka. Tento registr poskytuje informace o podnikajících fyzických osobách i právnických osobách. Banky se díky tomuto registru mají možnost informovat o klientovi i bez jeho souhlasu. Klient má ale možnost nahlédnout do informací, které jsou o něm vedeny. Do tohoto registru mají přístup pouze ty banky, které splňují podmínky stanové vyhláškou ČNB. (Bučková, 2013)

2 DRUHY ÚVĚRŮ

Existuje celá řada členění úvěrů. Členit je lze např. podle doby splatnosti (krátkodobé, střednědobé, dlouhodobé), měny (korunové, devizové), čerpání (jednorázové, postupné) a subjektu (jednotlivci, podniky, vláda, municipality, mezibankovní). Chambers (2014) uvádí jako nejlepší dělení úvěrů domácností na: zajištěné a nezajištěné úvěry. Zajištěné úvěry jsou úvěry, které jsou chráněny různými aktivy (dům, auto). Do zajištěných úvěrů patří z velké části především hypoteční úvěry. Nezajištěné úvěry jsou rizikovější, a proto mají obvykle vyšší úrokové sazby. Do těchto úvěrů řadí studentské půjčky, dluhy z kreditních karet, spotřebitelské úvěry. Dále dodává, že nejčastěji si lidé zřizují úvěry hypoteční a spotřebitelské.

Nejposkytovanějšími úvěry domácnostem v České republice jsou: hypoteční úvěry, spotřebitelské úvěry, úvěry ze stavebního spoření, kontokorentní úvěry, finanční leasing, splátkový prodej.

2.1 Hypoteční úvěr

Hypoteční úvěry patří ve většině zemí k nejoblíbenějším úvěrovým produktům a tvoří největší položku zadluženosti domácností. Hypoteční úvěr je využíván k nákupu, rekonstrukci, výstavbě nebo přestavbě nemovitosti. Může se i využít k předplacení nájemného, převodu družstevního bytu atp.

Sekerka (2010, s. 31) tvrdí, že hypoteční úvěr patří k nejstarším produktům nabízenými bankami. Dlouho se hypoteční úvěry poskytovaly pouze majitelům pozemků nebo domovního majetku. Dnes se již poskytují hypoteční úvěry i na nemovitosti, které teprve vzniknou. Podle Poloučka (2006, s. 381) se hypoteční úvěry, jak je známe dnes, poskytují od roku 1995. Základním problémem do té doby byla legislativa. Belás (2013, s. 514) dodává, že po vstupu 1. 5. 2004 do Evropské unie došlo k řadě změn u hypotečních úvěrů. Navíc vstup do EU přispěl k počátku neúčelových hypoték.

Typickým znakem hypotečního úvěru je zajištění nemovitosti zástavním právem, a to i k rozestavěné nemovitosti. Dle zákona č. 190/2004 Sb., o dluhopisech se musí stavba nacházet na území členského státu. Hypoteční úvěry a hypoteční zástavní listy mohou poskytovat pouze specializované banky, tj. hypoteční banky a univerzální banky s rozšířenou licenci. Hypoteční úvěr se poskytuje do určité výše hodnoty zastavované nemovitosti. Dvořák (2005, s. 529) uvádí, že v bankovní praxi by výše úvěrů neměla přesáhnout 70 % ceny za-

stavované nemovitosti. Podle Buřínské (2012) lze dosáhnout i 100 % zastavované nemovitosti, tuto výši nabízejí banky pouze bonitním klientům. Pro takovou výši jsou typické vyšší úrokové sazby.

Hypotéky se považují za úvěry střednědobé až dlouhodobé. Svačina (2008) udává, že některé banky nabízí hypotéky s dobou splatnosti až 45 let. V běžné praxi se využívá délka splatnosti hypotečních úvěrů 15 - 20 let. Dvořák (2005, s. 529) dodává, že se doba splatnosti mimo jiné určuje ekonomickou výhodností pro klienta, schopností klienta splácet úvěr a životností zastavené nemovitosti.

Ve smlouvě se stanovuje úroková sazba, která může být pevná, pohyblivá nebo kombinovaná. Nejčastěji stanovovanou úrokovou sazbou v České republice je sazba kombinovaná. Výši úrokové sazby ovlivňuje několik faktorů: úroková sazba na trhu, bonita klienta, doba splatnosti, typ hypotéky, fixace, konkurenční prostředí a strategie banky. (Belás, 2013, s. 517; Revenda, 2011, s. 142)

Zámečník (2012) uvádí že, nejčastěji se hypoteční úvěry splácí anuitně. Při fixaci úrokové sazby klient platí celou dobu stejnou výši splátek. Na začátku splácení hypotéky se platí větší podíl úroků, na konci splácení je poměr úroků menší. Další možností je degresivní a progresivní splácení. Klient také může využít odložení splatnosti jistiny, kdy platí pouze úroky z hypotečního úvěru. Také lze na dobu určitou využít odložení splatnosti hypotéky.

S hypotečními úvěry je úzce spjata úvěruschopnost klienta. Banka se snaží snížit své úvěrové riziko. Hodnocení u fyzických osob se nazývá scoring, pomocí kterého se zjišťují příjmy žadatele, ocenění nemovitosti, účel úvěru, vlastnické práva k nemovitostem klienta atd. Na základě provedení tohoto hodnocení se posuzuje poskytnutí či zamítnutí úvěru. (Kašparovská, 2010)

Americká hypotéka

Zvláštním druhem hypotečního úvěru je americká hypotéka. Na rozdíl od klasických hypotečních úvěrů je tato hypotéka neúčelová, ale je stejně zajištěna zástavním právem k nemovitosti. Podle Krále (2009, s. 189) jsou úrokové sazby obvykle vyšší o zhruba 2 - 3 % než tradiční hypotéky, ale úroková sazba je nižší než u spotřebitelských úvěrů.

Australská hypotéka

Další možností je hypotéka australská. Australská hypotéka se podobá klasické hypotéce s prvky americké hypotéky. Platí princip čím vyšší úvěr, tím větší klient získá slevu na úrokové sazbě. Australská hypotéka má význam při velmi vysokých částkách. Hypotéku lze využít nejen na financování nákupu nemovitosti, ale i na rekonstrukci a nákup vybavení nemovitosti. (Zámečnick, 2012)

Offsetová hypotéka

Další ne příliš známý produkt nabízející bankami je offsetová hypotéka. Dlouhá (2013) definuje offsetovou hypotéku jako kombinaci spořicího účtu s klasickou hypotékou. Princip offsetové hypotéky spočívá v zápočtu salda spořicího a úvěrového účtu. Z rozdílu mezi výši úvěru a zůstatku na spořicímu účtu banka vypočítá úrokovou sazbu. Výhodou této hypotéky je zhodnocení spořicího účtu stejnou sazbou, jako je úročena hypotéka. Úroková sazba je vyšší než u klasického hypotečního úvěru. Tento druh hypotéky se vyplatí pro klienty, kteří mají dostatečně velkou finanční rezervu, kterou nechtějí použít k umoření hypotéky.

2.2 Spotřebitelský úvěr

Druhým nejposkytovanějším úvěrem je spotřebitelský úvěr. Tento úvěr upravuje zákon č. 145/2010 Sb. Zákon definuje spotřebitelský úvěr jako „*odloženou platbu, půjčku, úvěr nebo jinou obdobnou finanční službu poskytovanou nebo přislíbenou spotřebiteli věřitelem nebo zprostředkovatelem.*“ Dle Beláse (2013, s. 366) jsou spotřební úvěry poskytovány fyzickým osobám a tyto úvěry mohou mít různé podoby (účelové, neúčelové, nezajištěné, zajištěné – minimálně ručením třetí osoby). Nejčastěji jsou spotřebitelské úvěry využívány k nákupu konkrétní věci nebo na překlenutí doby, kdy klient nedisponuje s vlastními peněžními prostředky. Spotřebitelské úvěry jsou krátkodobé až střednědobé a jsou podstatně nižší než hypoteční úvěry.

Hlavní požadavky, které musí být stanoveny ve smlouvě o spotřebitelském úvěru, je podle zákona písemná podoba a klient musí obdržet jedno vyhotovení. Částka úvěru se musí pohybovat v rozmezí od 5 000 Kč do 1 880 000 Kč. Součástí smlouvy také musí být RPSN, maximální výše úvěru, výše splátek a jejich počet, splatnost splátek, případné zajištění, termín čerpání, datum a místo sjednání úvěru. V případě, že není stanovena RPSN, úvěr je úročen diskontní sazbou stanovenou ČNB. (Česko, 2010)

Roční procentní sazba nákladů

Syrový a Novotný (2005, s. 89) uvádí, že úroková sazba není jediným nákladem na tento úvěr. Mimo úrokovou sazbu si banky účtují další poplatky a díky nim se roční procentní sazba nákladů zvyšuje. Roční procentní sazba nákladů na spotřebitelský úvěr se udává procentním podílem z celkové dlužné částky. Tento podíl musí dlužník během jednoho roku zaplatit věřiteli. RPSN v sobě zahrnuje: úrokovou sazbu, marži, povinné pojištění, daně a poplatky. Do RPSN se nezapočítávají sankce a pokuty, které plynou z neplnění povinností stanovené ve smlouvě. (Meluzín a Zeman, 2014, s. 69 - 71) Na rozdíl od publikace Meluzína a Zemana, Kašparovská (2010, s. 151) zdůrazňuje, že v RPSN nemusí být obsaženy všechny poplatky a marže. RPSN slouží k posuzování výhodnosti úvěru, jde o celkovou částku, kterou musí dlužník zaplatit. Akceptovatelná výše RPSN by neměla být vyšší než 25 %, seriózní úvěr by neměl přesáhnout výši 15 %.

2.3 Kontokorentní úvěr

Kontokorentní úvěr patří k nejdražším úvěrům a i přes to patří k velmi oblíbeným úvěrovým produktům. Vysoké úrokové sazby jsou stanoveny z důvodu, že banka netuší budoucí finanční potřebu klienta. Podle metodického listu ČNB (© 2003 - 2016) kontokorentní úvěr patří do krátkodobých úvěrů, který je poskytován pomocí běžného účtu a může lze přecházet do debetu pomocí úvěrového rámce. Dlužník tedy může čerpat běžný účet i v případě, pokud na něm nemá dostatek peněžních prostředků. Úvěrový rámec je maximální výše debetního zůstatku. Dále Dvořák (2005, s. 522) dodává, že některé banky dovolují krátkodobé překročení úvěrového rámce, ovšem klient musí zaplatit další úrokové náklady. Meluzín a Zeman (2014, s. 69) ke kontokorentnímu účtu uvádí, že úvěrový rámec lze čerpat po předem stanovenou dobu, obvykle po dobu jednoho roku. Král (2009, s. 163) ve své publikaci uvádí, že výši úvěrového rámce stanovuje banka na základě znalosti svého klienta. Úvěrový rámec může být i zaručený a banka může využít všechny možné formy ručení.

Bezesporu k největší výhodě tohoto typu úvěru je jeho rychlá dostupnost a placení úroků pouze po dobu čerpání. Mezi hlavní nevýhody patří nízký úvěrový rámec, vysoká úroková sazba v rozmezí 10 % - 20 % a krátkodobost.

2.4 Úvěr ze stavebního spoření

Úvěr ze stavebního spoření patří mezi opomíjené úvěry, i když patří k nejvíce využívaným úvěrům. Stavební spoření patří k účelovým úvěrům, které se zakládá na přijímání vkladů, poskytování úvěrů a pouze fyzickým osobám se poskytuje státní podpora. (Česko, 1993)

Úvěr ze stavebního spoření může účastník využít pouze na financování bytových potřeb po splnění podmínek zákona č. 96/1993 Sb., o stavebním spoření, a také musí splňovat všeobecné obchodní podmínky stanovené spořitelnou. Bytovými potřebami se rozumí např. výstavba domu, koupě bytu, splacení členského vkladu atd.

Úvěr ze stavebního spoření může stavební spořitelna poskytnout až do cílové hodnoty a to i v případě, kdy účastník stále nemá nárok na poskytnutí úvěru. Čekací doba na získání peněžních prostředků z úvěru nesmí být kratší než 2 roky od počátku doby spoření. Ve smlouvě musí být uvedeny úroky z úvěrů i vkladů a rozdíl mezi těmito úroky nesmí být vyšší než 3 %. Úvěr ze stavebního spoření je úročen pevnou úrokovou sazbou a to po celou dobu trvání úvěru. (Česko, 1993)

Další formou úvěru, které poskytují stavební spořitelny, je překlenovací úvěr, který je poskytován před počátkem nároku na úvěr a slouží k překlenutí doby mezi potřebou peněžních prostředků na bydlení a nárokem na řádný úvěr. (Financnivzdelani.cz, 2007)

2.5 Splátkový prodej

Další variantou poskytovaných úvěrů je prodej na splátky, který bývá oblíben během vánočních svátků a v době dovolených. Tuto formu zpravidla využívají dlužníci, kteří nemají dostatek peněz.

Na první pohled se zdá, že se půjčka vyřizuje u obchodníka zboží nebo služeb, ale v pozadí půjčku poskytuje finanční instituce. Zboží, které je pořizované se stane majetkem kupujícího i v tom případě, že zboží nebylo celé uhrazeno. Kupující zpravidla zaplatí akontaci, která se pohybuje okolo 10 % hodnoty zboží. Zbytek hodnoty je pak splácen pravidelnými splátkami. K největší nevýhodě splátkové prodeje patří výška úrokové sazby, to zapříčiňuje několikanásobné přeplacení zboží. Uzavření smlouvy je jednoduché, stačí se prokázat dvěma průkazy totožnosti. V některých případech musí klient doložit potvrzení o výši příjmů. (vyplata.cz, © 1998 - 2016)

2.6 Leasing

Leasing je alternativní forma financování, která je velmi oblíbená pro pořizování osobních automobilů. Leasing se využívá pro majetek dlouhodobější spotřeby, zejména se využívá na dopravní prostředky, stroje, zařízení nebo v některých ojedinělých případech i na nemovitosti. U leasingu v podstatě dochází k pronájmu majetku. Leasing lze členit na operativní a finanční.

Operativní leasing je zpravidla krátkodobý. Doba, na kterou se operativní leasing uzavírá je kratší než životnost a doba odepisování majetku. Pronajímatel má povinnost udržovat, pojišťovat a opravovat majetek během trvání leasingu a také po celou dobu trvání leasingu nese veškerá rizika. Po skončení doby leasingu je nadále předmět ve vlastnictví pronajímatele. Cena u operativního leasingu pouze částečně kryje celkové náklady, ty budou pokryty až dalšími splátkami od nájemců. (Šenkyříková, 2010, s. 43 - 45; Benton, 2011, s. 131)

Finanční leasing patří k dlouhodobějšímu využívání majetku. Doba u finančního leasingu je obvykle shodná s životností majetku. Pronajímatel u toho typu leasingu převádí rizika a výnosy na nájemce. Nájemce má obvykle po skončení finančního leasingu právo za podstatně nižší tržní cenu odkoupit daný majetek. Zpravidla nelze vypovědět leasingovou smlouvu. Nájemné u finančního leasingu obvykle hradí veškeré náklady na majetek. (Šenkyříková, 2010, s. 43 - 45; Benton, 2011, s. 131)

Cena leasingu bývá zpravidla určena pomocí leasingového koeficientu. Cena v sobě zahrnuje cenu majetku a leasingové úročení, tedy úrok a zisk. Výše leasingového úročení je závislá na několika faktorech: době trvání leasingu, výši a pravidelnosti splátek, akontací, odkupní cenou atd. Leasingový koeficient se vypočítá jako podíl leasingové a pořizovací ceny. (Šenkyříková, 2010, s. 43 - 45)

2.7 Zastavárny

Důležité je také zmínit zastavárny, ve kterých je možné rychle získat peněžní prostředky. Tento typ, jak získat peníze, se řadí mezi nejméně výhodné. Klienti zastaváren bývají především nemajetné osoby, které rychle potřebují finanční hotovost. Zastavárny pracují na principu, že od osoby odkoupí nabízenou věc a zaplatí pouze část její hodnoty. Zejména se odkupuje elektronika a šperky. Odkoupené věci si pak klient může do určité doby odkoupit zpět s vysokým úrokem. Pokud do stanovené doby dlužník nesplatí své závazky, zastavárna

danou věc prodá. (Smrčka, 2010, s. 447 - 448) Sekerka (2010, s. 32) dodává, že zastavárenské úvěry poskytují i některé banky.

2.8 Půjčky od nebankovních zprostředkovatelů

Jednou z nejhorších možností, jak získat peněžní prostředky, jsou půjčky od nebankovních společností. Tyto půjčky si zřizují obvykle méně bonitní klienti, kterým nechtěla poskytnout úvěr banka, např. kvůli nejistým a nízkým příjmům nebo kvůli jejich předlužení. Tito zprostředkovatelé půjčují daleko nižší částky než banky. Půjčky začínají od 2 000 Kč, takovou částku půjčí banka pouze pomocí kontokorentu. Půjčku lze získat do několika hodin přímo do domu. Obvyklá délka půjčky se pohybuje okolo 52 týdnů a místo bankovních měsíčních splátek jsou splátky týdenní. Splátky zpravidla vybírá pracovník finanční instituce přímo na trvalé adrese dlužníka. Pro vyřízení půjčky stačí pouze dva doklady totožnosti. Nad nebankovními institucemi má dohled Česká obchodní inspekce místo České národní banky nebo Ministerstva financí. (Smrčka, 2010, s. 447)

3 MAKROEKONOMICKÉ UKAZATELE

Makroekonomické faktory můžeme zařadit k významným příčinám, které způsobují finanční obtíže. Významnými ukazateli jsou: inflace, nezaměstnanost, hrubý domácí produkt, úrokové sazby, trh s nemovitostmi a disponibilní důchod.

3.1 Nezaměstnanost

O nezaměstnanosti můžeme tvrdit, že patří spolu s inflací k makroekonomickému zlu. Nese sebou jednak ekonomické, tak i sociální dopady. Dlouhodobá a vysoká nezaměstnanost má negativní vliv na státní rozpočet, na pokles lidského kapitálu, zvyšování kriminality a má vliv na fyzický a psychický stav nezaměstnaných. Na rozdíl od inflace nepostihuje nezaměstnanost veškeré obyvatelstvo, ale pouze určité rodiny. Při velké nezaměstnanosti se ekonomika dané země nachází pod hranicí svých produkčních možností, a to způsobuje ztrátu produktu dané ekonomiky. Obyvatelstvo lze rozdělit na obyvatelstvo ekonomicky neaktivní a ekonomicky aktivní, tzn. osoby zaměstnané a nezaměstnané. Nezaměstnanou osobou je osoba, která nemá práci, aktivně si ji hledá a je připravena k nástupu do zaměstnání. (Jurečka, 2013, s. 137 - 139; Mankiw a Taylor, 2014, s. 133 - 140)

Nejčastěji využívaným ukazatelem je míra nezaměstnanosti udávaná v procentech, kterou lze vypočítat jako poměr nezaměstnaných a ekonomicky aktivních. Od roku 2013 MPSV využívá nový ukazatel, který se nazývá podíl nezaměstnaných osob a vypočítá se jako podíl obyvatel v produktivním věku, kteří jsou registrováni na úřadu práce a všech obyvatel v produktivním věku. Produktivním věkem je chápán věk od 15 do 64 let. (Jurečka, 2013, s. 137 - 139)

Nezaměstnanost můžeme rozčlenit do tří skupin. Prvním typem nezaměstnanosti je nezaměstnanost frikční, která vzniká životním cyklem obyvatelstva a lze ji charakterizovat jako dočasnou. Druhou skupinou je strukturální nezaměstnanost, která vzniká z důvodu strukturálních změn v ekonomice a nezaměstnanost může být až dlouhodobá. Poslední je cyklická nezaměstnanost, která je spojována s poklesem hospodářského cyklu. Délka je ovlivněna trváním ekonomického cyklu. (Holman, 2000, s. 148 - 150) Jurečka (2013, s. 143) dále dodává, že dalším typem nezaměstnanosti, může být nezaměstnanost sezónní, která se projevuje v průběhu roku pravidelnými výkyvy. Dále můžeme rozlišit dobrovolnou a nedobrovolnou nezaměstnanost.

Jedním z nejdůležitějších pojmů makroekonomie je přirozená míra nezaměstnanosti. Přirozená je tehdy, když jsou trhy práce dané země vyrovnané a tlaky na mzdové a cenové hladiny jsou v rovnováze. (Klíma, 2006, s. 75) Jurečka (2010, s. 142) dodává, že přirozenou nezaměstnanost lze dosáhnout, když je ekonomika na úrovni potenciálního produktu a země při takové nezaměstnanosti ideálně využívá své zdroje. Existuje-li nezaměstnanost, je dobrotvolná.

3.2 Hrubý domácí produkt

„Hrubý domácí produkt je součet peněžních hodnot finálních výrobků a služeb, vyprodukovaných během jednoho roku výrobními faktory alokovanými v dané zemi.“ (Jurečka, 2013, s. 27)

Kromě hrubého národního produktu existuje i hrubý domácí produkt. Velikost hrubého národního produktu lze vypočítat tak, že od hrubého národního produktu *„odečteme důchody z výrobních faktorů ve vlastnictví rezidentů a přičteme důchody z výrobních faktorů ve vlastnictví rezidentů, pokud je získali v zahraničí“*. (Soukup, 2007, s. 28 - 29)

Existuje řada metod, jak vypočítat hrubý domácí produkt: výdajová metoda, důchodová metoda a metoda součtu přidaných hodnot. Hrubý domácí produkt pomocí výdajové metody se vypočítá jako součet spotřeb domácností, hrubých soukromých investic, výdajů vlády a čistým exportem, který se vypočítá jako rozdíl mezi exportem a importem. (Jurečka, 2013, s. 30) Při výpočtu důchodové neboli příjmové metody vycházíme ze součtu příjmů jednotlivých ekonomických subjektů. Domácí produkt se vypočítá součtem hrubých příjmů ze závislé činnosti, příjmů ze sebezaměstnání, renty, hrubých zisků podniků a tzv. čistými úroky. Pokud se od hrubého domácího produktu odečte znehodnocený kapitál, vyjde čistý domácí produkt. (Klíma, 2006, s. 20) Výpočet pomocí přidané hodnoty se vypočítá tak, že od příjmů z prodeje se odečtou náklady na pořízení vstupů, které jsou nutné pro výrobu produktů. Pokud sečteme všechny hodnoty v ekonomice, získáme hodnotu hrubého domácího produktu. (Jurečka, 2010, s. 35)

3.3 Inflace

Inflace je situace v ekonomice, kdy dochází ke zvyšování všeobecné cenové hladiny a způsobuje snižování kupní síly peněz. Klesá-li inflace, jedná se o dezinflaci. Pokud dochází k poklesu cenové hladiny, jedná se o deflaci. (Jurečka, 2013, s. 114)

Prostřednictvím míry inflace se zjišťuje výše inflace. Míra inflace udává tempo růstu cenové hladiny. Míru inflace lze vypočítat jako procentuální změnu cenového indexu za určité období. Pro měření cenové hladiny se používají cenové indexy, mezi nejznámější cenové indexy patří index spotřebitelských cen a implicitní cenový deflátor. V indexu spotřebitelských cen je zahrnuta změna cen výrobků a služeb, které zakupují domácnosti. Tento index porovnává náklady na nákup spotřebního koše ve dvou obdobích. Náklady ze spotřebního koše v daném roce se porovnávají s náklady stejného koše s rokem základním. Soubor, ve kterém jsou zahrnuty výrobky a služby, které spotřebovává typická domácnost, se nazývá spotřební koš. Ve spotřebním koši jsou služby a zboží vybrány tak, aby odpovídaly zvyklostem dané země, určuje ho statistický úřad. Jiným cenovým indexem je cenový index výrobců, který se využívá pro měření vývoje cen vstupů a používá se k predikci vývoje inflace. Implicitní cenový deflátor nebo také deflátor HDP, obsahuje ceny všech výrobků a služeb, z nichž se skládá HDP a je to nejvíce komplexní ukazatel inflace. Vypočítá se jako podíl nominálního a reálného HDP. (Jurečka, 2013, s. 112 - 116; Holman, 2010, s. 289)

Inflace se člení dle rychlosti na inflaci plíživou, tj. inflace, která je nízká a nepřesahuje výši dvouciferných čísel. Rychlejší inflace pohybující se od dvouciferných čísel je nazývána pádivá. Nejextrémnější formou inflace je hyperinflace. U této inflace se hroubí peněžní systém dané země, kdy peníze ztrácí své poslání a přechází se ke směně naturální. U této inflace rostou ceny až o miliony procent ročně. (Liška, 2004, s. 406)

Inflaci lze také rozčlenit na: poptávkovou a nabídkovou. K poptávkové inflaci dochází z důvodu zvýšení agregátních výdajů (zvýšení spotřeby investic, státních výdajů nebo čistého exportu). Inflace nákladová vzniká při zvýšení nákladů (zvýšení mzdových nákladů nebo základních surovin). (Holman, 2010, s. 293 - 295)

3.4 Úrokové sazby

Úrokové sazby nemají dopad pouze na bankovní sektor, ale mají také podstatný vliv na rozhodování v sektoru podnikatelském a v sektoru domácností. Úrokové sazby mají mimo jiné úlohu varovných signálů.

Úroková sazba je odměna za vypůjčení peněz. Tuto částku musí dlužník zaplatit poskytovateli za dočasné vypůjčení peněžních prostředků na předem stanovenou dobu.

Polouček (2009a, s. 99) uvádí, že úrokové sazby jsou ovlivněny vzájemným působením nabídky a poptávky. Dodává, že úrokové sazby jsou ovlivňovány i jinými okolnostmi a to především inflací, výší a dobou splatností úvěru, změnou důchodů a úspor, výnosností investic, produktivitou a efektivností ekonomiky, deficitem státního rozpočtu a platební bilance.

Existuje celá řada úrokových sazeb, ať už stanovovaná centrální bankou, úrokové sazby na mezibankovním trhu nebo úrokové sazby komerčních bank pro jejich jednotlivé produkty.

Dvořák (2005, s. 173 - 174) tvrdí, že při změně úrokových sazeb centrální banky záleží na vzájemném vztahu komerční a centrální banky. Za předpokladu, že komerční banka je závislá na úvěrech od centrální banky a dojde k růstu úrokových sazeb, dojde ke snížení čerpání úvěrů, protože růst úrokových sazeb zvýší úrokové náklady. Toto zvýšení nákladů se může projevit v růstu úrokových sazeb nabízených komerční bankou svým klientům. V případě, že je komerční banka v postavení věřitelském, vede to ke zvyšování úrokových výnosů, to ovšem nemusí vést ke snižování klientských úrokových sazeb.

Centrální banka pomocí úrokových sazeb dodává nebo stahuje peněžní prostředky do sektoru komerčních bank. Mezi základní úrokové sazby, které stanovuje centrální banka, patří: diskontní, lombardní a 2T repo sazba. (Polouček, 2006, s. 61 - 66)

Za diskontní sazbu přijímá centrální banka od komerčních bank vklady bez zajištění, které si u centrální banky uloží přes noc svou přebytečnou likviditu. Diskontní sazba určuje dolní mez pro pohyb krátkodobých úrokových sazeb. Lombardní sazbou je úročený lombardní úvěr, který poskytuje centrální banka komerční bance a je opatřený zástavou CP. Komerční banka může zastavit pouze takové CP, které stanovila centrální banka v seznamu. Lombardní sazba představuje horní mez pro pohyb krátkodobých úrokových sazeb na peněžním trhu. Mezi hlavní měnový nástroj centrální banky patří repo operace. Centrální banka od komerční banky přijímá jejich přebytečnou likviditu a za to centrální banka předá komerční bance

cenný papír. Základní stanovená doba je 14 dní a centrální banka používá tuto sazbu především k tomu, aby odčerpala likviditu. (ČNB, © 2003 - 2016b)

3.5 Trh s nemovitostmi

Trh nemovitostí nepatří mezi charakteristické makroekonomické faktory, ale je úzce spojen s makroekonomickou dynamikou. V případě, kdy nejsou zharmonizované ceny nemovitostí, dochází k finanční nestabilitě dané země. K dosažení finanční stability je nutné klást velký význam na vývoj cen nemovitostí, čerpání úvěrů a jejich splácení domácnostmi. (Leamer, 2007) Studie Česká národní banky (2015) dokazuje vztah mezi cykličností a cenami nemovitostí. Dodává, že existuje vztah mezi vývojem ekonomiky a poskytovanými hypotečními úvěry.

Index cen bydlení (HB index) slouží k monitorování cenového vývoje nemovitostí. Tyto nemovitosti lze rozdělit do tří skupin: pozemky, byty a domy. Index slouží k poskytování informací o cenách, za které byly nemovitosti reálně nakoupeny. Tento index napomáhá o rozhodnutí čerpat hypoteční úvěr nebo vyčkat na lepší podmínky. (Penize.cz, 2011)

3.6 Disponibilní důchod a výdaje na konečnou spotřebu

Disponibilní důchod je důchod, který mají domácnosti k dispozici. Tvoří ho např. mzdy zaměstnanců a OSVČ, přijaté renty, úroky, výhry, příspěvky ze státního spoření atd. Pokud se od disponibilního důchodu odečtou přímé daně, dostaneme čistý disponibilní důchod. Tento důchod následně domácnosti využívají na nákup zboží a služeb. Část důchodu, které domácnosti nespotřebují, se nazývá úspory. Úspory významně ovlivňují budoucí spotřebu a financování investic. Spotřeba domácností se nejvíce podílí na agregátních výdajích, hrubém domácím produktu a také tvoří základní složku konečné spotřeby. Výše výdajů na konečnou spotřebu závisí zejména na disponibilním důchodu domácností. Lze konstatovat, že s růstem disponibilního důchodu rostou i výdaje na konečnou spotřebu, ale pomaleji než samotný důchod. Disponibilní důchod ovlivňuje spotřebu domácností a slouží k zjišťování, jak domácnosti nakládají se svými penězi. (Hronová a Hindls, 2000, s. 15 - 17)

4 ZADLUŽENOST DOMÁCNOSTÍ

Zadlužování rodin se stalo na začátku 21. století novým fenoménem. V současnosti je pro většinu populace touha po penězích stanovena jako základní cíl. S tím souvisí i problém zadlužování jednotlivců a rodin. Rodiny často špatně posuzují nutnost úvěru. Jde především o nakupování věcí, které rodiny nepotřebují, splnění snu, důstojnost rodiny nebo aby rodina nedala najevo své finanční potíže. To může vést až k tzv. dluhové spirále, která vede až do značných problémů. Nejčastějším nepotřebným úvěrem je spotřebitelský, ze kterého se často financují dárky, dovolená, nová elektronika atp.

Zadluženost lze popsat, jako ekonomický problém, kdy si fyzická osoba půjčuje cizí kapitál na financování svých aktiv. Osoby spotřebovávají více, než jsou jejich příjmy. S předlužením mají problém ty rodiny, které mají potíže s plněním svých závazků, ať už se jedná o zajištěné nebo nezajištěné úvěry, úhradu nájemného, účty za energie nebo nákup na splátky. Dle odborníků z České spořitelny problémy se splácením nastávají, když více než polovina příjmů domácností padne na splátky dluhů. Příjmy musí pokrýt i další výdaje členů rodiny, jako jsou náklady na bydlení, nákup potravin, doprava atp. (Česká spořitelna, 2006)

4.1 Příčiny zadlužování domácností

Existuje celá řada důvodů, proč se domácnosti zadlužují, ale dle Smrčky (2007, s. 95) se mnozí jedinci dostali do finančních obtíží díky nedbalosti bank během prvních let 21. století.

Makroekonomické faktory

Jednou z příčin zadlužování jsou makroekonomické faktory. Alleweldt a Kara (2013) ve své studii uvádí, že makroekonomické faktory patří k jedné z hlavních příčin zadlužení. Hlavní makroekonomický faktor, který vede k zadlužování je přímá a nepřímá nezaměstnanost. Nepřímou nezaměstnaností je dle výzkumu např. nízký příjem v podnikání nebo nutnost přijetí zaměstnání se špatným mzdovým ohodnocením. Další makroekonomické faktory ovlivňující zadluženost jsou reálné mzdy, rychlý ekonomický vývoj, úrokové sazby a měnové kurzy. Johansson a Persson (2006) prokázali, že rodiny jsou citlivější na změnu úrokových sazeb než na nezaměstnanost.

Sociální status

Další příčinou zadluženosti jsou podle Gaetana (2013) domácnosti s nízkými příjmy. Uvádí také, že k nejvíce zadlužovaným typům patří:

- mladí lidé,
- domácnosti s více dětmi,
- samoživitelé,
- domácnosti, které si byty/domy pronajímají,
- přistěhovalci.

Vybíhal a kolektiv (2011, s. 52) ve své publikaci uvádějí další nízkopříjmové skupiny obyvatelstva a to:

- dlouhodobě nezaměstnaní a osoby, které dlouhodobě pobírají sociální dávky,
- osoby se zdravotním postižením,
- osoby s nízkým vzděláním.

Předlužení se nejvíce dotýká sociálně znevýhodněných jedinců nebo celých skupin obyvatelstva, kteří se nachází v sociální situaci nebo nemají dostatečnou finanční gramotnost. To zpravidla vede k sociálnímu vyloučení a následnému těžkému začlenění. Předlužení není pouze sociální problém, ale také problém ekonomický, neboť se lidé uchylují k nelegální práci, protože jejich mzdy často podléhají exekuci. Tyto domácnosti jsou přítěží pro státní rozpočet, z důvodu nutnosti vyplácení sociální podpory a podpory hmotné nouze. (Vybíhal, 2011, s. 51 - 55) Reiakvam a Solheim (2013) ve své studii uvádí, že vyšší zadluženost domácností je v zemích s rozvinutějším systémem sociálního zabezpečení.

Crook (2006) na rozdíl uvádí, že vyšší náchylnost k půjčování a následným problémům se splácením mají osoby s vyššími příjmy, protože si mohou dovolit vyšší zadlužení. Tvrdí, že čím je vyšší příjem, tím roste pravděpodobnost čerpání vyššího úvěru. Se zadlužením souvisí i výše vzdělání členů a živitelů rodiny. Crook zjistil, že poptávka po úvěrech koreluje s vyšší kvalifikací. Vzdělanější rodiny mají vyšší a stabilnější příjmy, a proto čerpají vyšší úvěry, tyto rodiny mají lepší finanční gramotnost.

Socio-demografické faktory

Kromě věku, vzdělání a pracovní pozice, vědci často berou do úvah další socio-demografické proměnné, jako je velikost rodiny, rodinný stav a komfort. Crook (2006) ve své studii tvrdí, že čím více je členů domácností, tím je náročnější dlouhodobá spotřeba (výdaje na potraviny, lékaře, školné), která vede k vyššímu zadlužení. Prokázal také, že dvě děti nemají významnější vliv na výši úvěrů. Dále zjistil, že více hypotečních a spotřebitelských úvěrů mají manželé. Problémy s předlužením se více týká rodin s dětmi a svobodných matek, ovšem více si půjčují muži než ženy. Lusardi a Tufano (2009) ve své studii prokázali, že zadlužení díky finanční gramotnosti je horší u starších lidí, žen, některých menšin a lidí s nízkými příjmy. Ženy všech věkových kategorií jsou podle výzkumu méně finančně gramotné než muži.

Bydlení

Dalším důvodem zadlužování je u mladých lidí zajištění sama sebe, např. nákup osobního automobilu, bytu či domu. Někteří lidé by se bez úvěrů nedokázali osamostatnit. Reiakvam a Solheim (2013) ve své studii dokázali korelaci mezi růstem cen nemovitostí a růstem zadluženosti domácností. Mladí lidé většinou čerpají hypoteční úvěry a úvěry ze stavebního spoření, kde je příznivá nízká úroková sazba. Jiná studie uvádí, že lidé ve věku mezi 20 – 30 let více využívají nezajištěné úvěry. Můžeme tedy tvrdit, že státy, které mají mladší populaci, budou mít vyšší zadluženost v porovnání se zeměmi, které mají staří obyvatelstvo. (Crook, 2006)

Životní náklady

Jiným nepříznivým důvodem zadluženosti je důvod, kdy rodiny mají vyšší výdaje než příjmy a nezbývá jim na základní životní potřeby. Je to zapříčiněno neustálým zvyšováním nákladů na bydlení, nákupu potravin, dopravy a nákladů na péči o dítě. (Alleweldt a Kara, 2013) Johansson a Persson (2006) ve své studii uvádí, že nejzranitelnější jsou ty rodiny, které nemají závažné problémy s dluhy, ale nemají žádné rezervy pro neočekávané výdaje. Podle výzkumu Ministerstva financí a ČNB si stranou jako rezervu odkládá přibližně 60 % dotázaných osob. (ČNB, 2010)

Reklama

Mezi důvody zadlužování také nesmíme také zapomenout zmínit masivní reklamu, u které mohou mít někteří lidé pocit, že si můžou za minimální splátky a úrok půjčit takřka na cokoliv. Za tím můžou být skryté vysoké poplatky a sankce za nesplácení.

Ostatní důvody

Existuje ještě celá řada důvodů, které ovlivňují zadluženost jedinců a domácností. Alleweldt a Kara (2013) ve své studii dodávají další důvody zadluženosti, mezi které patří:

- čerpání úvěru s vysokými úroky,
- kulturní stanovisko k zadlužování,
- obchodní neúspěch, vážná nemoc, rozvod nebo smrt člena rodiny,
- zvyšování hodnoty aktiv, především nemovitostí.

Webová stránka fpomoc.cz (2015) ještě na rozdíl od jiných studií poukazuje na další důvod zadluženosti a to je ručení úvěru. Tato situace nastává v době, kdy se osoba zaručí za člena rodiny nebo blízkého přítele. V případě nesplácení dlužníka automaticky přechází povinnost splácení na ručitele.

Lilico (2010) na rozdíl od jiných publikací rozděluje zadlužení podle poptávky a nabídky. Poptávku dělí na: plánovanou a neplánovanou. Neplánované úvěry souvisí s neočekávanou ztrátou zaměstnání, nemocí nebo úrazem. To vede ke snížení příjmů, které krátkodobě nemusí stačit ke krytí výdajů domácností. Tvrdí také, že zvýšení nákladů ovlivní narozené dítě a některé rodiny si berou úvěr ke snadnějšímu přechodu této situace. Do plánovaných úvěrů patří především úvěr k pořízení nemovitosti a studentské půjčky. Po dokončení studií má dlužník větší příjmy, jde tedy o budoucí investici. Dodává, že optimální množství plánovaného zadlužení závisí na tom, jaký se očekává příjem během celého životního cyklu. Pokud je růst příjmů v průběhu celého životního cyklu rychlejší, pak je optimální čerpat vyšší úvěr v mladším věku. Nabídku ovlivňuje podle Lilica (2010) výše úspor, velikost a sofistikovanost finančního odvětví – rozvinutější trh nabízí širší nabídku produktů, zahraniční obchod a stupeň ekonomické nestability, dostupnost zajištění dlužníků - čím větší záruka, tím je vyšší zadluženost, nedokonalost bankovního trhu – asymetrické informace, kdy banka nemůže zjistit bonitu klienta a úvěrové portfolio.

4.2 Prevence proti zadluženosti

Finanční gramotnost

Finanční gramotnost již neznamená pouze umět počítat. Podle OECD (2011) je finanční gramotnost kombinací podvědomí, znalostí, postoje a chování k učinění nezbytného správného rozhodnutí a nakonec k dosažení finančního blahobytu. Poznatky jsou schopnosti porozumět osobním i širším finančním záležitostem, dovednost je schopnost aplikovat tyto znalosti v každodenním životě a postoj a chování odkazuje mít sebedůvěru k odpovídajícím finančním rozhodnutím.

Ve své práci Gaetano (2013) uvádí, že je důležitá finanční gramotnost domácností, aby se zabránilo špatným finančním rozhodnutím, které napomáhají k zadluženosti. Je potřeba posoudit nutnost úvěru, zejména u rodin, které nejsou finančně gramotné a jsou bez finančních zkušeností. První splacený nebo dlouhodobě splácený úvěr může vést ke snížení pozornosti a ostražitosti rodin.

Výzkum Frenche a McKillopa (2014) tvrdí, že existuje vzájemná korelace mezi nedostatečnou finanční gramotností a zadlužeností. Špatná finanční gramotnost koreluje s vyšším úvěrem, vyššími poplatky, nesplácením úvěrů a půjček u lidí v mladistvém věku. Výzkum ukazuje, že lidé s vyšší finanční gramotností, si nevezmou úvěr s vysokými úrokovými sazbami a poplatky. Lusardi a Tufano (2009) dodávají, že až třetina dluhů z nesplácení souvisí s nízkou finanční gramotností.

V roce 2010 nechalo Ministerstvo financí a Česká národní banka provést výzkum zaměřující na měření finanční gramotnosti obyvatel ČR. Podle výzkumu se za finančně gramotného považuje osoba, která:

- má aktuální přehled o svých peněžních prostředcích,
- plánuje příjmy a výdaje,
- výdaje plánuje minimálně měsíc dopředu,
- svůj rozpočet dodržuje,
- má dostatečnou finanční rezervu v případě ztráty hlavního příjmu.

Odborníci se shodují, že je potřeba zavést finanční vzdělání pomocí vzdělávacích programů. Domnívají se, že zdravé zacházení s penězi by se mělo začít učit již v mateřských školách a následné zvyšování úrovně na základní, středních a vysokých školách.

Poradenství

Dluhové poradenství je považováno za velmi efektivní pro osoby, které potřebují řešit své problémy, týkající se dluhů. Existuje celá řada poraden, které pracují jak na ziskovém i neziskovém principu.

I přes velké množství zdrojů informací je v dnešní době obtížné naleznout nezávislé srovnání nabízených produktů na trhu. Stát i neziskové organizace by se měli podílet na informovanosti a poradenství. Specialisté, zabývající se dluhovým poradenstvím, by neměli být pouze odborníci na finance, ale měli by se také orientovat na sociální péči, psychologii a právo.

Peterková a Jiránek (2008) ve své práci pro Ministerstvo vnitra uvádí, že informovanost lze například zvýšit:

- pomocí médií,
- přednášek pro veřejnost, střední a vysoké školy,
- terénními pracovníky, kurátory a zaměstnanci neziskových organizací.

Legislativní opatření

Ze strany věřitele by mělo docházet ke kvalitnějšímu posouzení klienta o úvěruschopnosti, zejména u hypotečních a spotřebitelských úvěrů. Věřitel by měl potenciálního zájemce o úvěr jasně a srozumitelně informovat o podmínkách, výši splátek, doby splácení a celkové výši úvěru včetně poplatků a úroků.

Stát by se měl také podílet na srozumitelnosti smluv od subjektů poskytující úvěry, aby nedocházelo ke znevýhodnění sociálně a gramotně slabších.

Dalším opatřením by mohlo být, aby se důchody, mzdy a sociální dávky posílané na bankovní účet, na který je uvalen exekuční titul, označovaly „nezabavitelný příjem“.

Pojištění

Jednou z dalších možností prevence zadluženosti je pojištění. Pojištění může být důležité při neočekávaných změnách, živelných pohromách nebo smrti živitele rodiny. Tyto situace vedou k velkým výdajům, kterým lze díky pojištění předcházet. Pojištění musí být ale nastaveno správně, aby klient neplatil velké částky za zbytečnosti. Pojistit se lze proti:

- smrti,

- dožití,
- trvalým následkům,
- invaliditě,
- nezaměstnanosti,
- úrazu bez trvalých následků,
- pracovní neschopnosti,
- hospitalizaci a zdravotním výdajům.

Faltýnková (2013) klade důraz na to, aby si dlužníci aktualizovali své pojistky podle aktuálních potřeb. V případě neaktualizování smluv může nastat situace, kdy plnění nemusí být dostatečně vysoké pro potřeby dlužníka.

4.3 Důsledky zadluženosti

Vysoká zadluženost jednotlivců nebo rodin s sebou nese nepříjemné následky. Mezi hlavní důsledky dle Allewelda a Kara (2013) zadluženosti domácností patří:

- Dochází ke snižování životního standardu a zhoršování duševního zdraví.
- Nedostatek peněžních prostředků pro potřeby životního standardu, např. dovolené, kulturní akce, stravování v restauracích. V některých případech jsou nedostatečné peněžní prostředky na základní životní potřeby, tj. potraviny, lékař a péče o dítě.
- V některých případech často zadluženost vede k depresím, úzkostem a stresu.
- Při zhoršené finanční situaci může dojít k rozpadům rodiny.
- V případě nízkých příjmů dochází k obtížím při splácení svých závazků a může dojít k předlužení.
- Dochází ke zpřísnění úvěrových podmínek, snižování důvěry klientů ve finančním odvětví, zvyšování nákladů ve finančním odvětví a poklesu produktivity práce.
- Může také dojít až k sociálnímu vyloučení.

4.4 Dopady zadluženosti

4.4.1 Konsolidace úvěru

Konsolidace úvěru nebo také refinancování znamená nahrazení více úvěrů jedním. Při refinancování dochází ke splacení starých dluhů, které nahradí dluh nový. Při refinancování je důležité sjednat takovou výši splátek, kterou bude dlužník schopen splácet, aby se opět ne-

dostal do dluhové spirály. Nevýhodou konsolidace je protažení doby splácení. (psfv.cz, © 2013)

Janda (2011, s. 130) udává, že ne vždy je konsolidace úvěrů snadná záležitost. Tvrdí, že některé banky nechtějí konsolidovat úvěry, pokud je na dlužníka uvalena exekuce. Jiné banky odmítají konsolidace úvěrů i v případech, když má dlužník úvěry od nebankovních institucí.

4.4.2 Exekuce

Exekuce je prostředek k vymáhání dluhů, který povoluje stát. K provedení exekuce musí mít exekutor od soudu přidělen exekuční titul, tzn. povolení k provedení exekuce.

Exekutor má před osobní návštěvou povinnost zaslat vyrozumění o zahájení exekuce, vyrozumění musí být zasláno do vlastních rukou dlužníka. Spolu s vyrozuměním je povinen zaslat výzvu k zaplacení dluhu do 30 dnů. Je nutné také zmínit, že pro dlužníka je v jeho zájmu přebírání obsílek, aby mohl mít možnost se bránit. Pokud osoba, na kterou se vztahuje exekuce, nezplatí do 30 dnů dluh, exekutor zahájí exekuci. Pokud dlužník zaplatí exekuci do 30 dnů, má nárok na snížení nákladů na exekuci. (Česko, 2001)

Mezi prvotní úkoly, které exekutor provádí, je zjištění majetku a příjmů dlužníka. Exekutor zjišťuje stavy účtů u finančních institucí, na katastru nemovitostí zjišťuje, zda dlužník vlastní nemovitost. Dále se exekutor dostaví do místa, kde se dlužník nachází, kde sepiše soupis movitého majetku k následnému prodeji. Exekuci lze provést dle exekučního řádu následovně:

- Nejčastější je srážka ze mzdy nebo jiných příjmů dlužníka. Dle nařízení vlády 595/2006 Sb., o nezabavitelných částkách, nesmí exekutor zabavit tzv. základní částku. Tato částka se rovná součtu dvou třetin sumy životního minima, dále je to částka na bydlení pro jednu osobu a jedna čtvrtina pro každou vyživovací povinnost.
- Prikázání pohledávky, tzn. osoba, která má závazek vůči dlužníkovi, tento dluh přizná přímo exekutorovi.
- Odprodej nemovitých i movitých věcí. Exekutor nesmí provést soupis na ty věci, které jsou nezbytně nutné pro uspokojení základním lidských potřeb, např. pračka, domácí mazlíček, snubní prsteny, zdravotnické potřeby, lednička atd.
- Prodej podniku, to může být provedeno, pokud je dokázáno, že podnik nebo alespoň jeho část patří dlužníkovi.

- Pozastavení řídičského oprávnění. Pozastavení lze provést pouze u dlužníků, kterým je uvalena exekuce na neplacení vyživovací povinnost nezletilého dítěte.
- Řídit nemovitý majetek.
- Odstavení bankovního účtu u peněžního ústavu. (Česko, 2001; psfv.cz, © 2013)

4.4.3 Oddlužení

Pod dozorem soudu, je možné dlužníka částečně osvobodit od splacení svých dluhů. Insolvenční zákon se zabývá hrozícími úpadky, oddlužením a způsobem řešení oddlužení. Oddlužení je tedy soudem vedený proces, který se řídí insolvenčním zákonem č. 182/2006 Sb. Pro řešení oddlužení je nutné podat návrh na zahájení insolvenčního řízení. K návrhu je mimo jiné nutno přiložit seznam majetku, závazků a jeho příjmů za poslední 3 roky. Insolvenční řízení musí být vedeno, tak aby žádná ze stran nebyla zvýhodňována, věřitelé jsou uspokojeni poměrově. Oddlužení musí být vedeno rychle, hospodárně a musí vést k co nejvyššímu uspokojení věřitelů. Soud může oddlužit pouze osoby, které nemají dluhy z podnikání. (Česko, 2006)

Předpokladem oddlužení je splacení alespoň 30 % svých dluhů, za předpokladu, že souhlasí všichni věřitelé, lze zaplatit méně než 30 %. Splacení může být provedeno: jednorázově, prodejem majetku nebo v předem stanovených splátkách po dobu 5 let. V případě porušení podmínek např. prodlení se splácením je na dlužníka uvalen konkurz. V případě konkurzu dochází k prodeji celého majetku. Prodejem majetku nedochází k odpuštění zbylého dluhu. (psfv.cz, © 2013)

4.5 Měření zadluženosti

Lilico (2010) tvrdí, že existuje celá řada způsobů, jak měřit zadluženost domácností. Tvrdí také, že výsledky těchto způsobů vychází velmi podobně. Lilico uvádí jako jeden z možných způsobů výpočtu zadlužení: roční podíl objemu dluhu na disponibilním důchodu domácností, jde tedy o poměr úhrnu přijatých úvěrů a úhrn čistých ročních příjmů domácností, které jsou očištěny od daňové povinnosti.

Dále Smrčka (2010, s. 371) uvádí další možný způsob výpočtu zadlužení, a to „*podíl dluhové služby na disponibilním důchodu domácností*“. Vypočtená hodnota nám udává, jak mnoho z příjmů uhradí na splacení svých závazků.

Posledním uvedeným způsobem výpočtu zadluženosti domácností dle Smrčky (2010, s. 371) je srovnání velikosti přijatých úvěrů k peněžnímu majetku rodin v aktuální výši. Z této metody můžeme zjistit, jak jsou rodiny schopny hradit své závazky při použití svého celkového peněžního majetku. Peněžním majetkem rodin můžeme rozumět například i podílové listy, dluhopisy, akcie a jiné.

4.6 Správné zadlužení

Existují určitá pravidla, podle kterých se lze správně zadlužit. Potenciální dlužník by se měl jako první zamyslet nad otázkou, jestli úvěr skutečně potřebuje. Dlužník by si měl půjčovat peníze na věci, bez kterých se skutečně neobejde a u kterých nedojde ke ztracení hodnoty před dobou splatnosti. V případě, že se potenciální dlužník rozhodne vzít úvěr, měl by si propočítat, zda mu z příjmů zůstane na řádné splácení úvěru. Tento dlužník by měl také počítat s nepředvídatelnými situacemi a výdaji (ztráta zaměstnání, nemoc, roční vyúčtování energií). Dlužník by měl mít určitou finanční rezervu na nepředvídatelné události. Pokorný (2013) udává, že by dlužníkovi mělo zbýt minimálně 20 % z příjmů po splacení veškerých svých výdajů včetně splátek na úvěr.

Dále by si dlužník měl vybrat kvalitní produkt u spolehlivého věřitele a neměl by opomíjet na smluvní podmínky. Při výběru vhodného úvěru by se měl zaměřit na výši splátek, úrokovou sazbu, RPSN, sankce, poplatky atd. Dlužník by si měl porovnat více nabídek. Doporučuje se neporovnávat pouze úrokovou sazbu, ale i poplatky, sankce za nesplácení úvěrů a smluvní podmínky. Spolehlivý věřitel by měl prověřit alespoň příjmy dlužníka.

Před podpisem úvěru je potřeba si podrobně přečíst smluvní podmínky. V případě nejasností se zeptat a nechat si vše vysvětlit. V žádném případě by si dlužník neměl půjčovat přes telefon nebo SMS, neměl by si nic vyřizovat u věřitele, který na dlužníka naléhá a nepodepisovat prázdné papíry nebo blanco směnky, kde věřitel může doplnit jakoukoli částku.

Pokud i přes všechno není klient schopen splácet úvěr, měl by se svému problému postavit čelem. Pokud má svůj úvěr u solidního věřitele, bude se snažit najít vhodné řešení. V žádném případě by si neměl zřizovat další úvěry, aby se nedostal do dluhové pasti. (Pokorný, 2013)

Špulková (2009) dále dodává, že v případě vyšších částek by se dlužník měl pojistit, aby v případě ztráty zaměstnání nebo dlouhodobější nemoci byl schopen platit splátky. Dále

dodává, že by si dlužník měl nastavit trvalý příkaz, aby nedocházelo k opožděným platbám a tím nevznikaly úroky z prodlení atd.

5 STATISTICKÉ METODY

5.1 Korelační analýzy

Korelace napomáhá zjistit závislost mezi dvěma a více proměnnými a měří těsnost závislosti. Hodnoty korelačního koeficientu se pohybují v intervalu $< -1; 1 >$. Čím více se korelační koeficient blíží 1, tím je silnější závislost mezi veličinami. Čím více se blíží korelační koeficient -1 , tím je silnější nepřímá závislost mezi veličinami. Pokud je korelační koeficient 0 znamená to, že jsou na sobě veličiny nezávislé. Korelační koeficient nerozlišuje příčinu a následek. (Blatná, 2008)

5.2 Regresní analýza

Regresní analýza patří k jedné z nejpoužívanějších statistických metod. Regresní analýza se zabývá závislostí určité proměnné na jedné nebo více proměnných. Příčinná závislost se zabývá společnými spojitostmi a kontexty mezi dvěma číselnými znaky. Příčinná závislost znamená, když výskyt jednoho jevu (příčina) má za následek (účinek) přítomnost jiného jevu. Příčina bývá označována nezávisle proměnná (x), následek označujeme závisle proměnná (y). Pomocí regresní analýzy lze popsat průběh statistické závislosti pomocí matematického modelu a také je možné odhadnout parametry závislé proměnné (y), které odpovídají hodnotě nezávisle proměnné (x). (Blatná, 2008)

Pokud jsou zkoumány dva znaky, jedná se o jednoduchou regresní analýzu. Vícenásobnou regresní analýzu zkoumáme v případě většího počtu znaků. V případě vícenásobné regresní analýzy je více vysvětlujících proměnných (x).

Teoretický vícenásobný regresní model má tvar:

$$y_i = \beta_0 + \beta_1 x_{1i} + \beta_2 x_{2i} + \dots + \beta_k x_{ki} + \varepsilon_i$$

kde β_0 je absolutní člen rovnice,

β_1 a β_2 jsou regresní koeficienty,

ε je náhodná složka. (Blatná, 2008)

II. PRAKTICKÁ ČÁST

6 FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ ZADLUŽENOST V ČR

V následující kapitole budou popsány faktory ovlivňující zadluženost domácností v České republice. Kapitola bude rozdělena na makroekonomické a ostatní faktory. Makroekonomické faktory úzce souvisí s celkovou zadlužeností domácností, proto bude popsána nezaměstnanost, hrubý domácí produkt, inflace, trh s nemovitostmi, úrokové sazby centrální banky a disponibilní důchod s výdaji na konečnou spotřebu. V ostatních faktorech pak bude popsána demografie a vzdělání obyvatelstva.

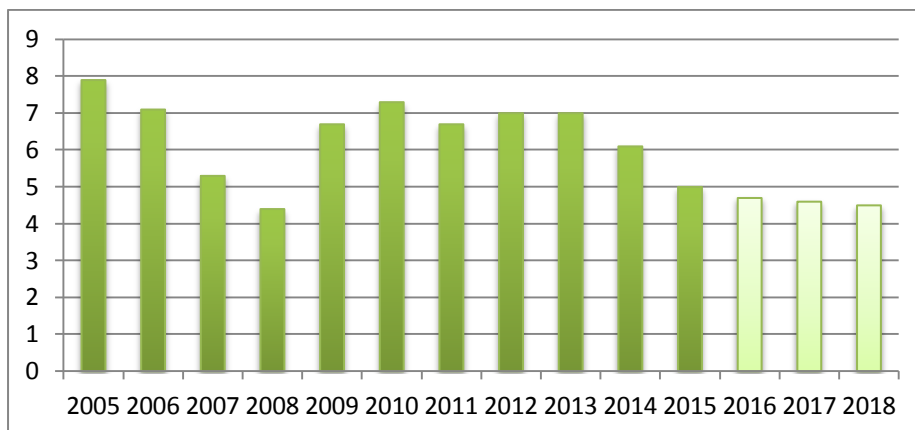
6.1 Makroekonomické faktory

6.1.1 Nezaměstnanost

Nezaměstnanost patří k negativním faktorům, které ovlivňují zadluženost domácností. Na začátku sledovaného období se nezaměstnanost pohybovala pod hranicí 8 %. Do roku 2008 se nezaměstnanost neustále snižovala, až v tomto roce obecná míra nezaměstnanosti dosáhla 4,4 %. Na pokles nezaměstnanosti působil příznivý ekonomický vývoj země. V roce 2009 došlo ke zvýšení nezaměstnanosti o více jak 2 %, což způsobila začínající recese. Začalo docházet k oslabování zahraniční i domácí poptávky, což podniky nutilo propouštět zaměstnance, v některých případech docházelo k uzavírání celých podniků.

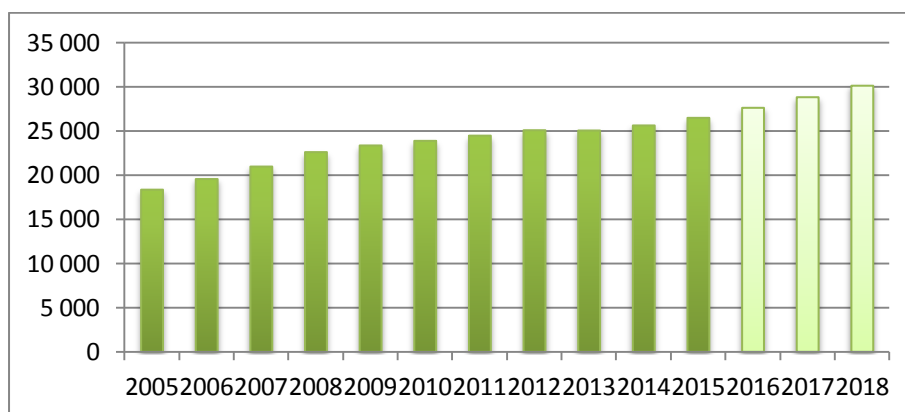
V roce 2010 byla nezaměstnanost ve výši 7,3 %, což především zapříčinilo oslabení v oboru stavebnictví a také nedostatek volných míst na trhu. V roce 2011 dosahovala míra nezaměstnanosti 6,7 %, což bylo způsobeno ekonomickým oživením. V roce 2012 a 2013 byla nezaměstnanost v obou letech 7 %. V těchto letech mohlo za mírný růst nezaměstnanosti ekonomické oslabení a došlo k opětovnému snížení pracovních míst na trhu práce. V roce 2014 došlo již k mírnému oživení ekonomiky, počet volných míst vzrostl, a proto došlo ke snížení nezaměstnanosti až na 6,1 %. Docházelo také k tomu, že podniky opět začaly zvyšovat investice do dlouhodobého majetku a čerpaly finanční prostředky z fondů EU. To vedlo k tomu, že podniky opět začaly přijímat nové zaměstnance. Ekonomická konjunktura se projevila pozitivně na trhu práce i v roce 2015, kdy nezaměstnanost klesla na 5 %.

Predikce na následující tři roky předpokládá, že pokračující ekonomická konjunktura z roku 2015 přinese postupné snižování nezaměstnanosti. Podle Ministerstva financí by postupně měla nezaměstnanost klesnout až na 4,5 %.

Graf 1 Vývoj míry nezaměstnanosti (vlastní zpracování dle dat ČSÚ)

S nezaměstnaností je spojena i průměrná měsíční mzda, která se postupně zvyšuje. V roce 2012 dosáhla průměrná měsíční mzda 25 000 Kč. Od toho roku dochází pouze k velmi mírnému zvyšování. Podle predikce má průměrná mzda neustále růst. V roce 2018 by měla průměrná mzda přesáhnout 30 000 Kč. K tomuto růstu by měl napomoci nedostatek zaměstnanců v některých oborech.

Graf 2 Vývoj průměrné měsíční mzdy v Kč (vlastní zpracování dle dat ČSÚ)

6.1.2 Hrubý domácí produkt

Česká republika patří k otevřeným ekonomikám, na jejichž finanční stabilitu působí i zahraniční poptávka.

Na začátku sledovaného období přispěla k růstu HDP zejména rostoucí zahraniční poptávka a příliv investic do dlouhodobého majetku. Rok 2006 zaznamenal i přes negativní růst cen

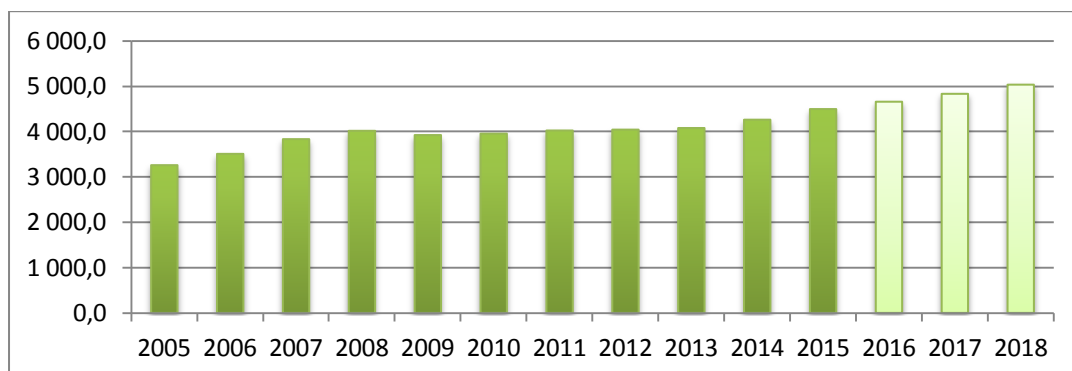
ropy a kovů vysoký růst HDP. K tomuto růstu napomáhala také zahraniční poptávka, která měla zájem především o automobilový průmysl.

V roce 2007 docházelo na americkém trhu k silnému nesplácení druhořadných hypotečních úvěrů, což mělo za následek nestabilitu finančního sektoru. Tyto problémy se následně rozšířily po celém světě, a proto docházelo k postupnému zpomalování konjunktury. I přes počátky finanční krize byla česká ekonomika posilována především silnou domácí poptávkou a růstem investic. Českou ekonomiku finanční krize postihla především ke konci roku 2008. V tomto roce došlo k oslabení průměrného ročního tempa, které rostlo pouze o 2,7 %. K tomuto poklesu přispěla jak domácí, tak i zahraniční poptávka. I přes nepříznivý vývoj ve světě prokázala Česká republika silnou odolnost. V následujícím roce došlo k největšímu propadu ekonomiky, průměrné roční tempo pokleslo o 4,8 %. Tuzemsko, jako silně otevřenou ekonomiku, oslabila hlavně recese v zahraničí, zejména šlo o ty země, kam Česká republika nejvíce vyváží (Německo, Polsko, Slovensko, Rakousko). Ke snížení domácího produktu došlo kvůli oslabení zahraniční poptávky po průmyslové výrobě. V roce 2009 také došlo mimo jiné ke snížení úrokových sazeb, což napomohlo k vyrovnání důsledků krize.

Od roku 2010 došlo k velmi mírnému posílení ekonomiky. Důvod, proč domácí produkt nerostl rychleji, byl zapříčiněn vysokou mírou nejistoty. Nízký domácí produkt se promítl i na vysoké nezaměstnanosti, která vedla k nižším příjmům domácností a následnému snižování spotřeby. V roce 2011 se projevil finanční potíže z důvodu vysokých dluhů, zvýšení daní a cen energií. Zvýšená zadluženost nepříznivě ovlivňuje spotřebu a budoucí nejistotu, která přispívá ke zvyšování úspor, které se negativně promítají do investic dlouhodobého majetku. Nejistota a omezené příjmy se nepříznivě promítají na vývoji ekonomiky. K mírnému oživení v roce 2013 napomohla oslabená koruna, která pomohla k lepší konkurenceschopnosti domácí spotřeby. V roce 2013 k vyšší spotřebě pomohly nízké úrokové sazby.

V roce 2015 rostla tuzemská ekonomika především kvůli silné domácí spotřebě. V tomto roce také došlo k vysokému čerpání zdrojů z Evropské unie z období 2007 - 2013, tyto zdroje šly využít pouze do konce roku 2015. Na růstu ekonomiky se také podílely spotřební daně z tabákových výrobků, šlo o výnosy z předcházejícího roku. V tomto roce se na ekonomice také projevil nízké ceny ropy, zvýšení dovozů a investic do dlouhodobého majetku a zvýšení průmyslu, zejména šlo o stavební a zpracovatelský průmysl.

V následujícím grafu je zahrnuta i predikce Ministerstva financí, která během následujících let očekává růst HDP, průměrné roční tempo by se mělo pohybovat okolo 4 %. Což napovídá, že by v ČR mělo docházet i nadále k hospodářskému oživení. Na růstu HDP by se měla podílet přetrvávající silná poptávka, růst důchodů domácností a také by se v ekonomice měl projevit silný optimismus spotřebitelů. Ke zvyšování ekonomiky by také měly přispět relativně nízké ceny ropy.

Graf 3 Vývoj hrubého domácího produktu v mld. Kč (vlastní zpracování dle dat ČSÚ)

6.1.3 Inflace

Cílováním inflace Českou národní bankou dochází k udržení finanční stability země. Následující graf se zabývá mírou inflace během let 2005 - 2015 s následnou tříletou predikcí.

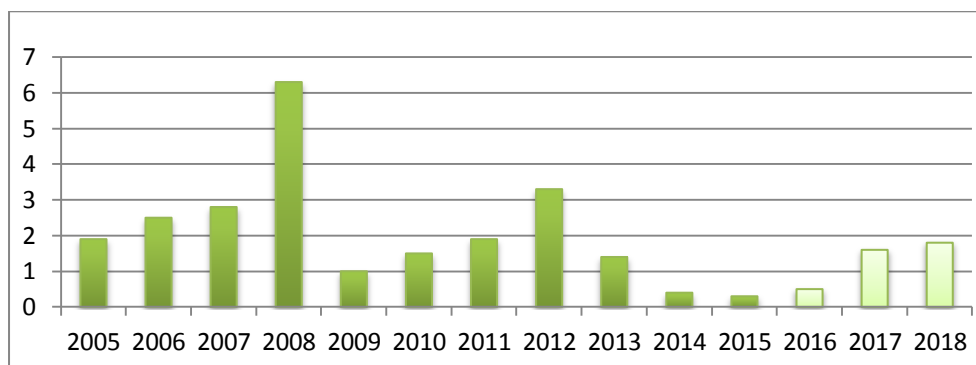
Hodnoty míry inflace jsou relativně stabilní, především od roku 2002 - 2013, s výjimkou roku 2008, se hodnoty míry inflace pohybují v rozmezí 1 % - 3,4 %. V roce 2005 k vyšší inflaci napomohl růst cen ropy a taky nižší DPH. Od roku 2006 byl stanoven inflační cíl 3 %, který byl platný od prosince roku 2009. Inflační cíl se mohl odchylovat oběma směry o 1 procentní bod. Vyšší míra inflace v roce 2007 již napovídala oslabující ekonomiku.

Ve sledovaném období dosáhla inflace nejvyšších hodnot právě v roce 2008, hodnota činila 6,3 %. Tato výše byla způsobena řadou činitelů, např. zvyšování cen nemovitostí, zvýšení cen potravin atp. V průběhu roku 2009 došlo k poklesu poptávky a snížení cen na tuzemském trhu. Od roku 2010 platí nový inflační cíl, ten klesl z 3 % na 2 %, tento nový inflační cíl se může pohybovat také o 1 procentní bod oběma směry.

V roce 2012 byla vyšší inflace způsobena opět nárůstem cen energií a komodit. V roce 2013 byla deflace díky uvolňování měnové politiky odvrácena, jelikož by měla negativní dopad na již křehkou finanční stabilitu země.

Nejnižší úroveň míry inflace byla v posledních dvou letech sledovaného období. V roce 2015 byla nejnižší inflace od roku 2003. V těchto letech docházelo k uvolňování měnové politiky, což vedlo ke zvýšení cen aktiv. Nízká inflace byla ovlivněna hlavně snížením regulovaných cen, zejména šlo o ceny elektřiny a ropy. Nízkou inflaci ovlivňovalo také vnější prostředí země.

Podle predikce ČNB by se měla míra inflace pomalu přibližovat ke stanovenému inflačnímu cíli. V roce 2016 by se inflace měla pohybovat okolo 0,5 %, ale již v následujících letech by měla dosáhnout necelých 2 %. V těchto budoucích letech by se na inflaci měla projevit nízká nezaměstnanost, která působí protiinflačně. Také by se na inflaci měly projevit trvalé nízké ceny energií a snížení DPH u stravovacích služeb. Daň z přidané hodnoty u stravovacích služeb má klesnout z 21 % na 15 %, s výjimkou alkoholických nápojů.

Graf 4 Vývoj inflace (vlastní zpracování dle dat ČSÚ)

6.1.4 Úrokové sazby

V následující tabulce jsou uvedeny tři základní úrokové sazby centrální banky: diskontní sazba, 2T repo sazba a lombardní sazba. Tyto sazby jsou uvedeny k poslednímu dni v roce.

V roce 2005 došlo ke snižování sazeb centrální bankou z důvodu posilujícího měnového kurzu a slabým inflačním tlakům. Na snižování úrokových sazeb se také podílely vysoké úspory. Ke zvýšení úrokových sazeb v roce 2006 přispěla také vysoká inflace. Z tabulky je patrné, že centrální banka od roku 2007 snižovala své úrokové sazby. V roce 2008 docházelo ke snižování úrokových sazeb právě díky slabé poptávce a slabým inflačním tlakům. V dalším roce docházelo opět ke snižování úrokových sazeb, aby centrální banka vyrovnala negativní vlivy finanční krize. Zejména kvůli nízké poptávce v roce 2010 došlo ke snížení

lombardní a 2T repo sazby, jelikož nižší úrokové sazby se snaží přimět domácnosti k vyšší spotřebě, která vede k oživení ekonomiky.

V roce 2012 Česká národní banka snížila své úrokové sazby na úplné minimum, které doposud nezvýšila. Ke snižování úrokových sazeb docházelo u většiny zemí, které zasáhla finanční krize.

Co se predikce úrokových sazeb centrální banky týče, zvýšení úrokových sazeb by mohlo mít negativní vliv na celou ekonomiku, proto se musí dobře zvážit jejich zvýšení. ČNB nepředpokládá zvýšení sazeb před rokem 2017.

Tabulka 1 *Vývoj úrokových sazeb ČNB (vlastní zpracování dle dat ČSÚ)*

	2T repo sazba	Diskontní sazba	Lombardní sazba
2005	2,00	1,00	3,00
2006	2,50	1,50	3,50
2007	3,50	2,50	4,50
2008	2,25	1,25	3,25
2009	1,00	0,25	2,00
2010	0,75	0,25	1,75
2011	0,75	0,25	1,75
2012	0,05	0,05	0,25
2013	0,05	0,05	0,25
2014	0,05	0,05	0,25
2015	0,05	0,05	0,25

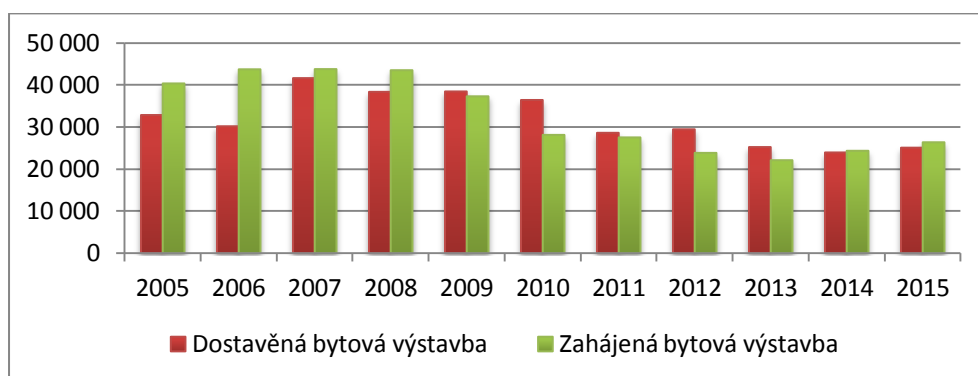
6.1.5 Trh nemovitostí

Trh nemovitostí je nutno zmínit z toho důvodu, že hypoteční úvěry se nejvíce podílejí na celkové zadluženosti domácností. Lze tvrdit, že trh s nemovitostmi souvisí s ekonomikou a demografií dané země.

Jak je patrné z grafu, největší růst dokončené bytové výstavby byl do roku 2009, kdežto rozestavěná bytová výstavba rostla výrazně do roku 2008. Ze začátku nového století docházelo k lepší dostupnosti úvěrů, jelikož banky tolik neprověřovaly své klienty. Na růst těchto bytových výstav měla také vliv nízká nezaměstnanost, která byla v roce 2007 pouze 5,3 % a v roce 2008 4,4%, což vedlo k pravidelným příjmům domácností, které si mohly dovolit čerpat hypoteční úvěry. V roce 2007 došlo také ke zvýšení DPH na stavební práce z 5 % na 9 %. Což mělo také vliv na pozdější snižování bytové výstavby, jelikož ti, kteří si plánovali

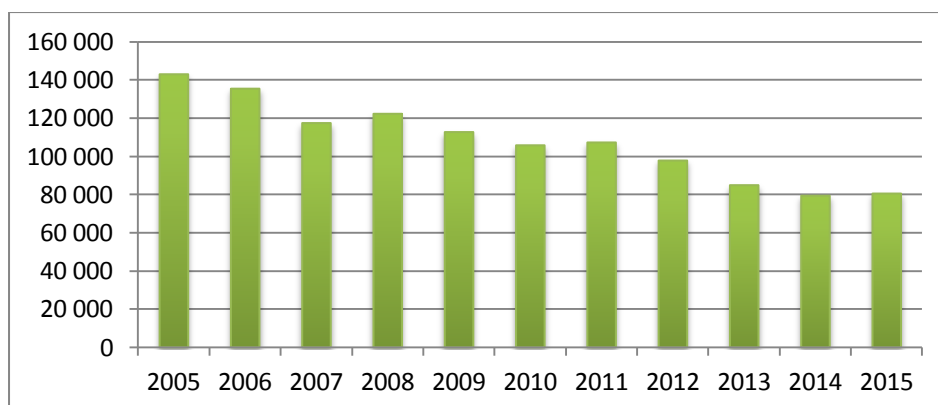
koupit dům či byt využili výstavby dříve, než došlo ke zvýšení DPH. Po roce 2008 a 2009 začala klesat poptávka po nemovitostech díky nepříznivému hospodářskému vývoji. Od roku 2014 dochází k opětovnému růstu.

Trh s nemovitostmi souvisí s makroekonomickými faktory. K růstu na trhu nemovitostí opět dojde v době, kdy ekonomická situace země bude stabilnější a nebude v lidech budit nedůvěru. Vývoj na trhu nemovitostí je také ovlivněn počtem obyvatelstva a důvěrou mezi developery.

Graf 5 Vývoj bytové výstavby (vlastní zpracování dle dat ČSÚ)

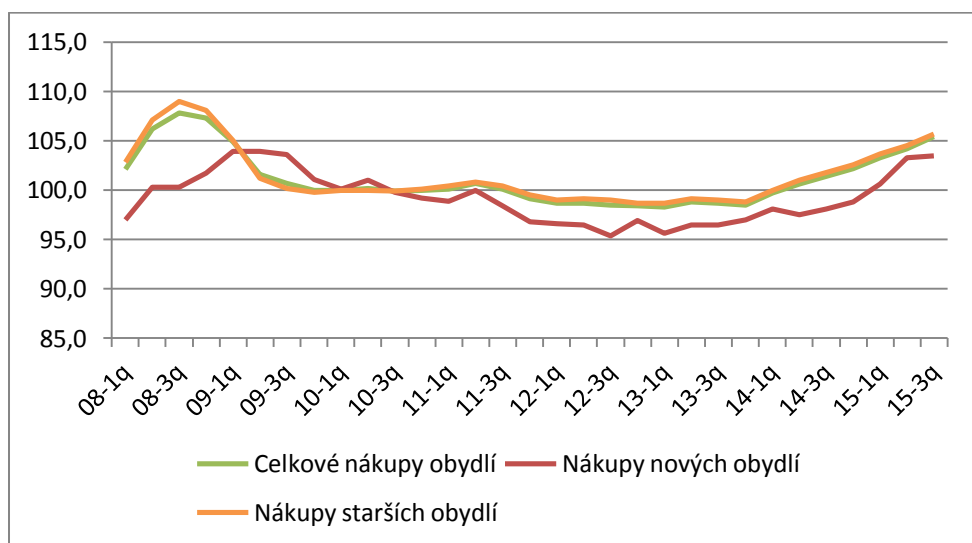
Pro zajímavost je také uveden počet stavebních povolení během let 2005 - 2015. Z grafu je patrné, že dochází k postupnému snižování těchto povolení. Oproti roku 2005, kdy počet dosahoval necelých 143 tis., v minulém roce se hodnota lehce přehoupla přes 80 tis., tj. mírný růst oproti roku 2014.

Graf 6 Vývoj vydaných stavebních povolení (vlastní zpracování dle dat ČSÚ)

S trhem nemovitostí také souvisí index cen bydlení, hodnoty tohoto ukazatele jsou od roku 2008 do třetího čtvrtletí roku 2015. Současným základem indexu je 2010 = 100. V grafu jsou zahrnuty vývoje celkových nákupů obydlí (byty, rodinné domy, pozemky), které jsou dále členěny na nákupy nových a starších obydlí. Výhodou tohoto ukazatele je, že hodnoty jsou pouze za domácnosti a skutečné prodeje.

Z grafu je patrné, že ceny začaly opětovně růst od roku 2013, hranice 100 p. b. byla opět překročena u cen starších obydlí v roce 2014 a nových obydlí až v roce 2015. Celkové ceny nemovitostí ke konci sledovanému období vzrostly o 5,4 % od roku 2010.

Graf 7 Index cen bydlení (vlastní zpracování dle dat ČSÚ)

V roce 2016 vešla v platnosti novela zákona o DPH, která zvýší ceny pozemků. Ke stavebním pozemkům nově přibudou i parcely, ke kterým ještě nebylo vydáno stavební povolení nebo souhlas s provedením stavby a k těmto pozemkům vedou inženýrské sítě. Jiří Sýkora dodává, že: „navýšení se nedotkne pouze plátců DPH, kteří si daň zpětně odečtou. Podobně u nákupů bytových jednotek se zvýšení ceny pozemku o DPH rozdělí mezi více bytů a zbylé nevýznamné zdražení pohltí konkurenční boj.“ Od roku 2016 také nově platí, že daň z nabytí nemovitých věcí přechází na kupujícího místo možnosti výběru mezi prodávajícím a kupujícím. Tato daň zůstává nadále ve výši 4 %. (Hypoindex.cz, 2016)

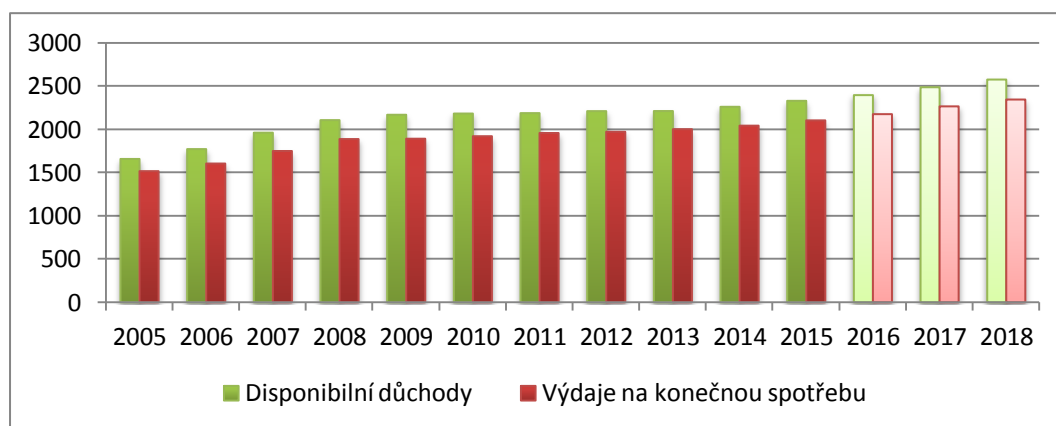
6.1.6 Disponibilní důchody a výdaje na konečnou spotřebu

Následující graf poukazuje na vývoj disponibilních důchodů a výdajů na konečnou spotřebu v letech 2005 - 2015 s následnou tříletou predikcí. Disponibilní důchody tvoří mzdy zaměst-

nanců a OSVČ, přijaté úroky, renty a dividendy, sociální dávky, výhry, příspěvky ze státního spoření atp. Od těchto příjmů jsou odečteny přijaté úroky, daně, sociální a zdravotní pojištění, pojistné a další.

Disponibilní důchody i výdaje na konečnou spotřebu ve všech sledovaných letech rostou, spotřeba domácností kopíruje disponibilní důchod. Meziroční změny jsou u obou ukazatelů podobné. Na disponibilní důchod měly vliv i legislativní změny, došlo k růstu paušálů pro odpočet daňového základu a byla zavedena jednotná daň. Během finanční krize rychleji rostlo meziroční tempo výdajů na konečnou spotřebu domácností, na růstu spotřeby se projevilo čerpání úspor a úvěrů. Rozdíl mezi disponibilními důchody a výdaji na konečnou spotřebu, nazývané hrubé úspory, tvoří v průměru asi 250 mld. Kč, tento rozdíl od roku 2013 narůstá.

V následujících letech by mělo dojít k růstu disponibilního důchodu, což vede k růstu výdajů na konečnou spotřebu. Na disponibilním důchodu se promítne především růst mezd, platů a minimálních mezd. Také bude docházet k daňovému zvýhodnění u rodin s dětmi a jednorázovým příspěvkům k důchodům. Díky předpokládanému růstu výdajů na konečnou spotřebu a optimismu spotřebitelů bude docházet k poklesu úspor domácností.

Graf 8 Vývoj disponibilního důchodu a výdajů na konečnou spotřebu v mld. Kč (vlastní zpracování dle dat ČSÚ)

6.2 Ostatní faktory

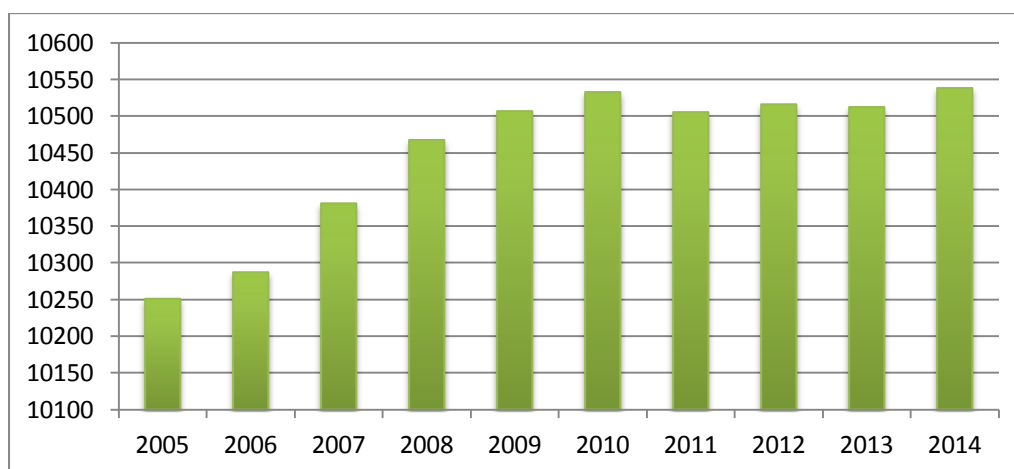
6.2.1 Demografie

Co se týče počtu obyvatelstva, ČSÚ zveřejňuje data pouze do roku 2014. Z grafu je patrné, že počet obyvatelstva nemá neustále rostoucí vývoj, ale i přesto v čase neustále roste. Ve

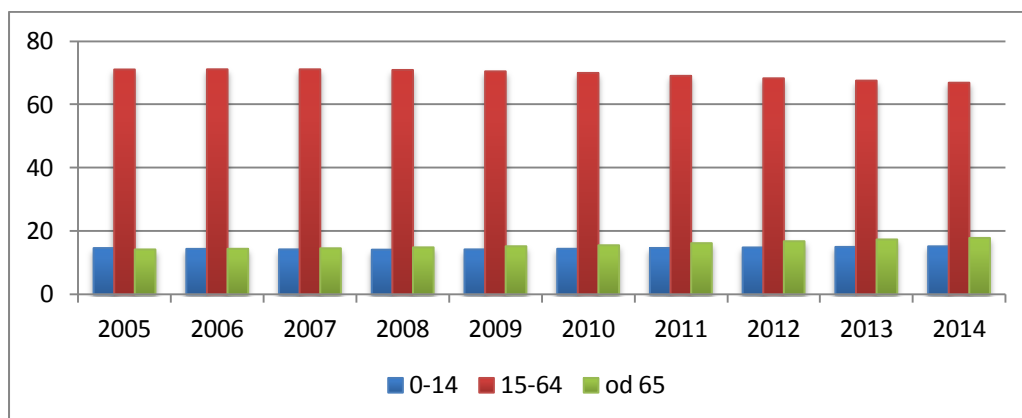
sledovaných letech byl nejvyšší počet obyvatel v roce 2014 (10 533 tis.). Podle predikce Ministerstva financí vzrostl počet obyvatel v roce 2015 na 10 546 tis.

Další graf poukazuje na podíl obyvatelstva od narození do 14 let, od 15 do 64 let a 65 let a výše. Podíl obyvatelstva ve věku 15 – 64 let v letech 2005 – 2010 pohyboval okolo 70 %. Od roku 2011 nepatrně podíl tohoto věku klesá. Tento podíl není nikterak rapidní, ovšem klesá počet pracujících lidí, kteří přispívají k tvorbě ekonomiky. Na rozdíl od produktivního věku, rostou oba ostatní podíly. Důchodový podíl se začal zvyšovat již od začátku sledovaného období, podíl dětí se začal zvyšovat až od roku 2008. Tyto růsty můžeme přiřadit mimo jiné i ke kvalitnějšímu zdravotnictví a také lepším životním podmínkám obyvatelstva.

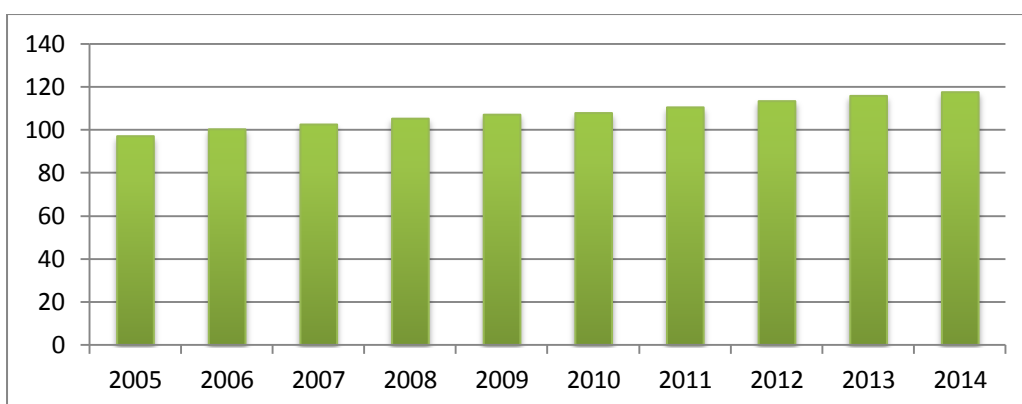
V posledním grafu obyvatelstva je promítnut vývoj indexu stáří. Index stáří nám tvrdí, kolik obyvatel je ve věku 65+ na 100 dětí. Jak je vidět z grafu, tak index stáří během let pozvolna roste. Tento růst nám ukazuje demografické stárnutí obyvatelstva v České republice. Od roku 2000 vzrostl index z 85,5 na 117,4. Vysvětlením mimo jiné může být i nízká porodnost, i když se podíl obyvatelstva ve věku 0 – 14 a 65 + let v posledních letech zvyšoval, podíl 65+ rostl rychleji.

Graf 9 Vývoj obyvatelstva v tis. (vlastní zpracování dle dat ČSÚ)

Graf 10 Vývoj podílů struktury obyvatelstva (vlastní zpracování dle dat ČSÚ)

Graf 11 Index stáří (vlastní zpracování dle dat ČSÚ)

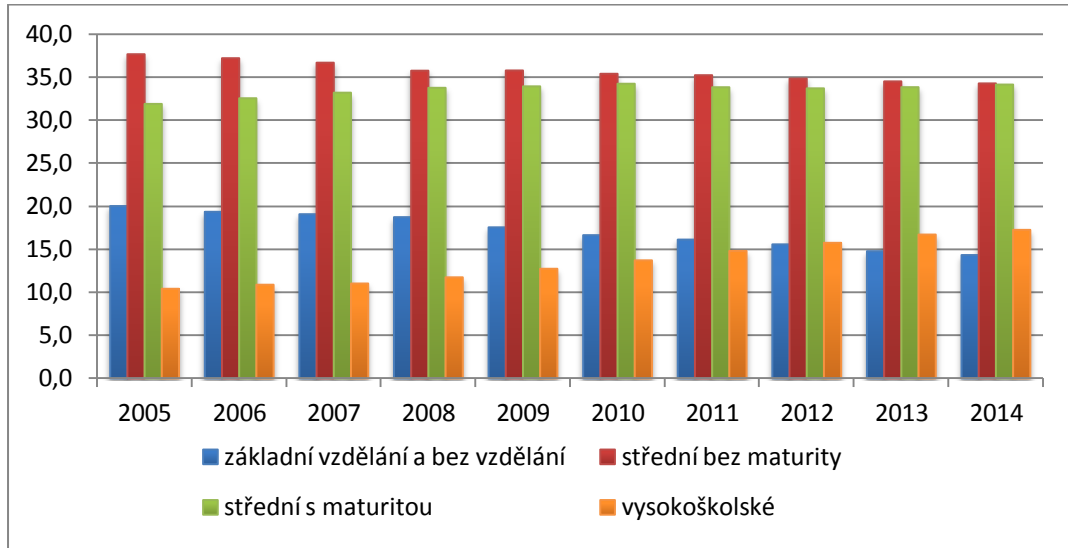
6.2.2 Vzdělání obyvatelstva

Vzdělání obyvatelstva ovlivňuje výši finanční gramotnosti, která následně ovlivňuje celkovou zadluženost domácností. Následující graf tedy srovnává podíl 4 typů vzdělání a to: základní vzdělání a bez vzdělání, střední bez maturity, střední s maturitou a vysokoškolské.

Z grafu je patrné, že největší podíl na vzdělání v České republice má střední škola bez maturity, tento podíl se pomalu snižuje. Začíná se postupně zvedat podíl vzdělání střední školy s maturitou, který se v roce 2014 téměř vyrovnal střednímu vzdělání bez maturity. Zvyšující podíl na vzdělání má také vysokoškolské vzdělání. V následujících letech můžeme předpokládat zvyšující se podíl vzdělání u vysokoškolského a střední školy s maturitou.

V příloze je uveden také podíl žen a mužů na vzdělání. U mužů převládá podíl středoškolského vzdělání bez maturity, ale vysoký podíl je u vysokoškolského vzdělání. U žen převyšuje střední vzdělání s maturitou. Vysokoškolské vzdělání má u žen i mužů zvyšující se podíl. Vysokoškolské vzdělání má své klady i zápory. Růst vysokoškolského vzdělání přináší

kvalifikovanější pracovníky s vyšší finanční gramotností. Nevýhodou je snižující se počet obyvatel se středoškolským vzděláním bez maturity, kteří se zabývají různými řemesly, které jsou pro ekonomiku také velmi důležitá.

Graf 12 Vývoj podílu vzdělání obyvatelstva (vlastní zpracování dle dat ČSÚ)

7 VÝVOJ ZADLUŽENOSTI DOMÁCNOSTÍ V ČR

Česká národní banka zveřejňuje do roku 2005 informace o zadluženosti pouze u bankovních institucí. V roce 2005, po vstupu do Evropské unie, došlo k jiné metodice vykazování informací. Od roku 2005 jsou vykazovány i informace od ostatních finančních zprostředkovatelů.

K datu 31. 12. 2015 existuje na trhu celkem 244 ostatních finančních zprostředkovatelů, včetně forfaitingových a faktoringových společností, které se na zadluženosti domácností nepodílí. K 29. 2. 2016 existuje v ČR 59 měnových finančních institucí.

Tabulka 2 *Počet bankovních i nebankovních institucí v ČR*
(vlastní zpracování dle dat ČNB)

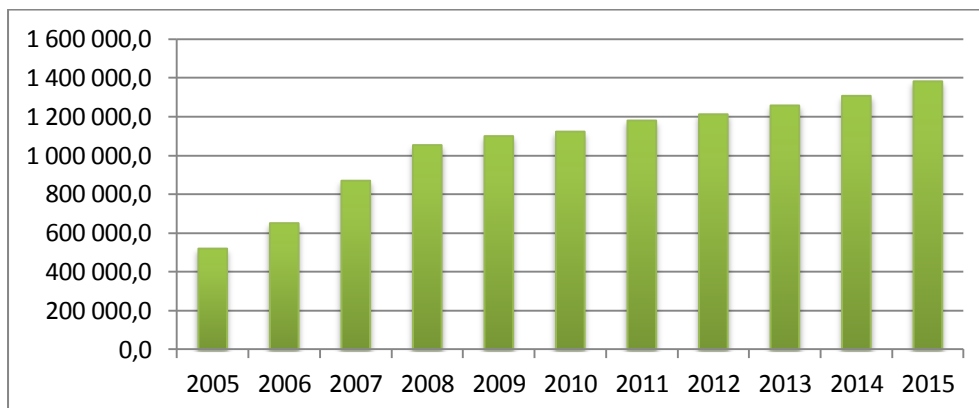
Období	Banky a družstva	Ostatní finanční zprostředkovatelé
2005	64	293
2006	66	287
2007	67	290
2008	66	284
2009	68	251
2010	67	228
2011	67	205
2012	61	296
2013	59	250
2014	59	251
2015	60	244

7.1 Celková zadluženost domácností

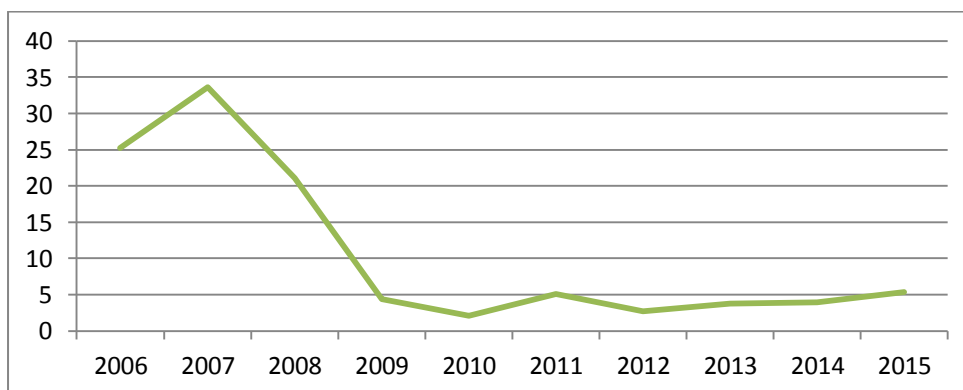
Následující část se zabývá celkovou zadlužeností domácností v České republice, ve které jsou zahrnuty informace bankovních i nebankovních institucí.

Z grafu je patrný postupný růst zadluženosti českých domácností. Největší meziroční růst zadluženosti byl v roce 2007, před začátkem krize, kdy meziroční tempo růstu bylo 33,6 %, za tuto úvěrovou expanzi mohla dobře se vyvíjející ekonomika. Po roce 2008 se tempo růstu začalo zpomalovat, meziroční růst se pohyboval od 2 - 6 %. Za nižší čerpání úvěrů mohla zhoršená ekonomická situace. Banky byly více opatrné při hodnocení bonity klientů a ze strany domácností se projevil strach ze ztráty zaměstnání, která by ovlivnila výši příjmů.

V roce 2015 dosáhla celková zadluženost necelých 1,4 bilionu korun, zvýšení meziročního růstu bylo o více než 5,7 %. K tomuto zadlužení napomohlo oživení ekonomiky a nízké úrokové sazby.

Graf 13 Vývoj celkové zadluženosti v mil. Kč (vlastní zpracování dle dat ČNB)

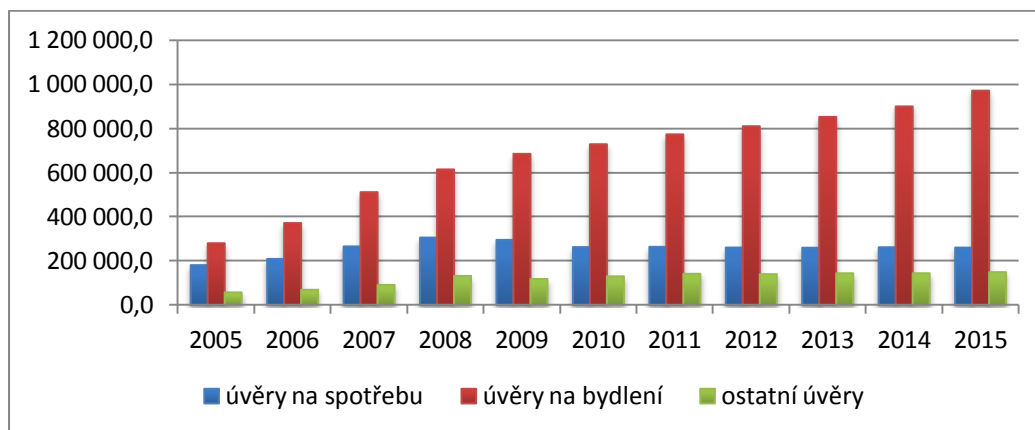

Graf 14 Vývoj meziročního růstu celkové zadluženosti (vlastní zpracování dle dat ČNB)

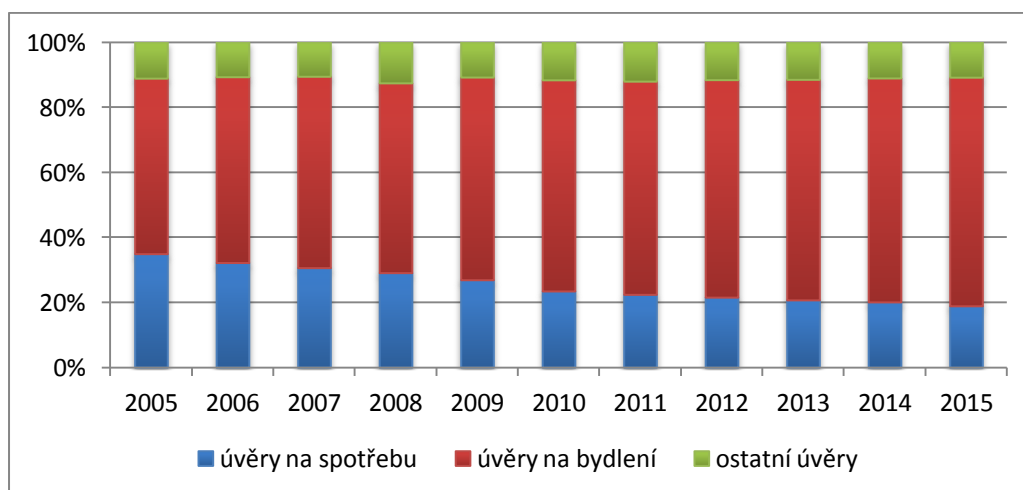
Na celkovém zadlužení domácností se nejvíce podílí úvěry na bydlení. Na oblibě těchto „zdravých“ úvěrů se podílí např. touha po vlastním bydlení, růst populace, nízké úrokové sazby, rostoucí ceny nemovitostí, nově nabízené úvěrové produkty.

V roce 2005 se podíl úvěrů na bydlení pohyboval pouze okolo 55 %, kdežto v minulém roce se tento podíl zvýšil na 70 % celkové zadluženosti. V roce 2005 tvořily celkové hypoteční úvěry více než 280 mld. Kč, hypoteční úvěry překročily již v loňském roce výši 972 mld. Kč, což je růst z roku 2005 o 692 mld. Kč. Spotřebitelské úvěry zažily své maximum v roce 2008, kdy jejich výše překročila 306 mld. Kč, od té doby se výše spotřebitelských úvěrů pohybuje okolo 260 mld. V roce 2005 převyšoval podíl spotřebitelských úvěrů

30 %, v roce 2015 netvořil již podíl ani 20 %. Obliba po ostatních úvěrech neustále roste, v loňském roce se tyto úvěry dostaly téměř k hodnotě 150 mld. Kč, od roku 2005 vzrostly o více než 91 mld. Kč. Podíl ostatních úvěrů se ve všech sledovaných letech pohybuje okolo 10 %.

Graf 15 Vývoj úvěrů v mil. Kč (vlastní zpracování z dat ČNB)

Graf 16 Vývoj podílu úvěru v % (vlastní zpracování z dat ČNB)

7.2 Bankovní instituce

Do bankovních institucí se řadí banky a pobočky zahraničních bank, které působí na území ČR. Bankovní instituce nezahrnují úvěry od ČNB. Úvěry domácnostem jsou stanoveny jako počáteční zůstatky, ke kterým jsou přičteny nově čerpané úvěry a odečteny splátky dříve čerpaných úvěrů. Celkové stavy jsou tedy stanoveny jako končené zůstatky. Česká národní banka také do celkové zadluženosti zahrnuje OSVČ, společenství vlastníků jednotek a ne-

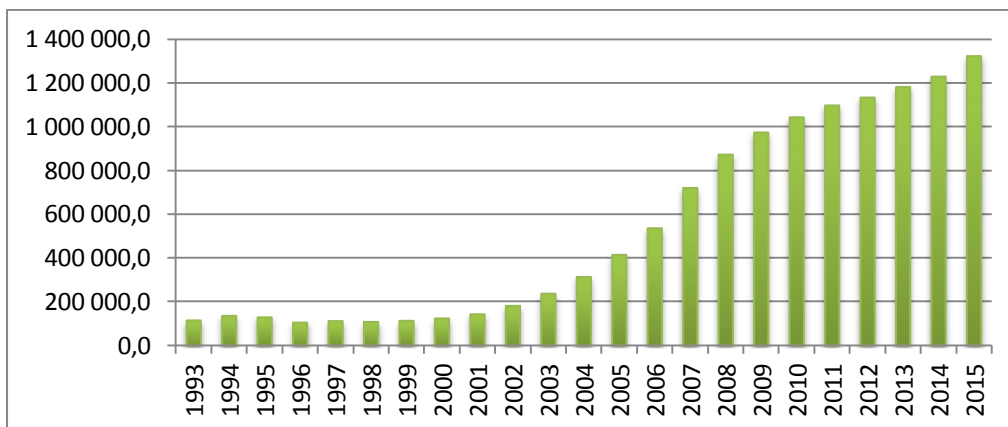
ziskové organizace sloužící domácnostem. Položky těchto tří skupin tvoří zanedbatelnou část celkové zadluženosti, proto se jimi nadále nebudu zabývat.

V celkových spotřebitelských úvěrech jsou zahrnuty kontokorentní a debetní zůstatky, které jsou povolené i nepovolené. Dále spotřebitelské úvěry zahrnují pohledávky z kreditních karet a spotřební úvěry, které jsou účelové nebo neúčelové. Úvěry na bydlení v sobě zahrnují veškeré úvěry, které souvisejí s bydlením. Jedná se o hypoteční úvěry na nemovitosti, úvěry ze stavebního spoření, překlenovací úvěry a spotřebitelské úvěry, které slouží k financování nemovitostí. Celkové ostatní úvěry v sobě obsahují zbylé úvěry, které poskytují bankovní instituce. Patří zde především úvěry poskytnuté na přechodný nedostatek finančních zdrojů, úvěry na studium atd.

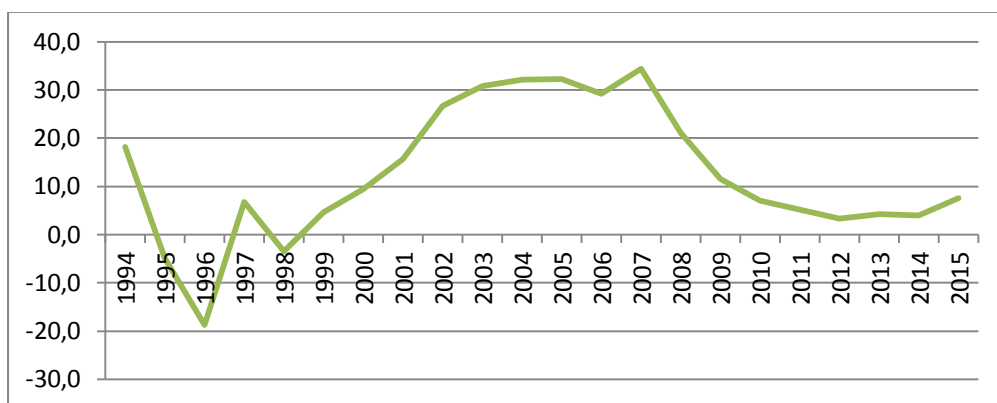
Pro zajímavost je v následujícím grafu uveden vývoj již od roku 1993. Do roku 1996 se na celkovém zadlužení domácností podíly pouze úvěry pro živnostníky a úvěry neziskovým organizacím sloužící domácnostem. Samotné úvěry domácnostem se tedy začaly poskytovat až od roku 1997.

Po změně režimu se změnily i spotřebitelské návyky a domácnosti začaly svou spotřebu platit pomocí úvěrů. Nejvyšší meziroční změna byla v roce 2007, která činila 34,4 %. Za tento nárůst mohla především silná ekonomika a nízká nezaměstnanost. Od roku 2010 se zadluženost u bankovních institucí vyvíjela téměř konstantě. V roce 2010 zadluženost u bankovních institucí přesáhla výši 1 bilionu korun. V následujících letech se do meziročních změn promítlo ekonomické oslabení. Zejména vyšší nezaměstnanost a nízké příjmy domácností napomohly ke snížení spotřeby a tím nižšímu čerpání úvěrů. Ze strany bank docházelo ke kvalitnějšímu prověřování bonity klientů. V posledních dvou letech, kdy došlo k mírnému oživení ekonomiky, se meziroční růst zadluženosti domácnosti ustálil. V roce 2015 vzrostla zadluženost o 7,6 %, tj. na 1,324 bilionu Kč.

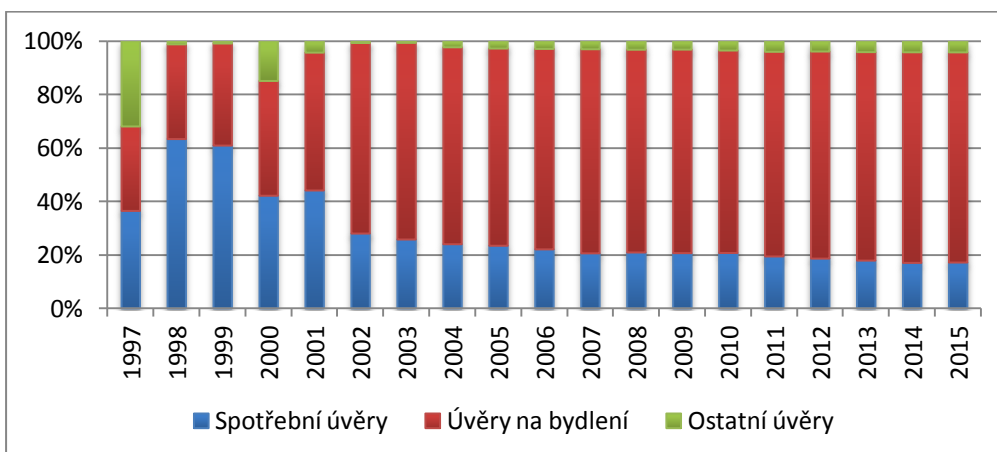
Během let 1997 - 2000 se na struktuře nejvíce podílely spotřebitelské úvěry. Od roku 2000 začaly dominovat hypoteční úvěry. Na tomto hypotečním boomu se podílela silná ekonomika, růst a stabilita příjmů, nízká nezaměstnanost a také příznivé podmínky bank pro domácnosti. Nízký růst hypotečních úvěrů během let 2009 - 2011 byl způsoben krizí a nízkými investicemi do nemovitostí. Hypoteční úvěry v loňském roce tvořily téměř 80 % celkové zadluženosti bankovních institucí, tj. více než 972 mld. Kč.

Graf 17 Vývoj celkové zadluženosti bankovních institucí v mil. Kč (vlastní zpracování z dat ČNB)

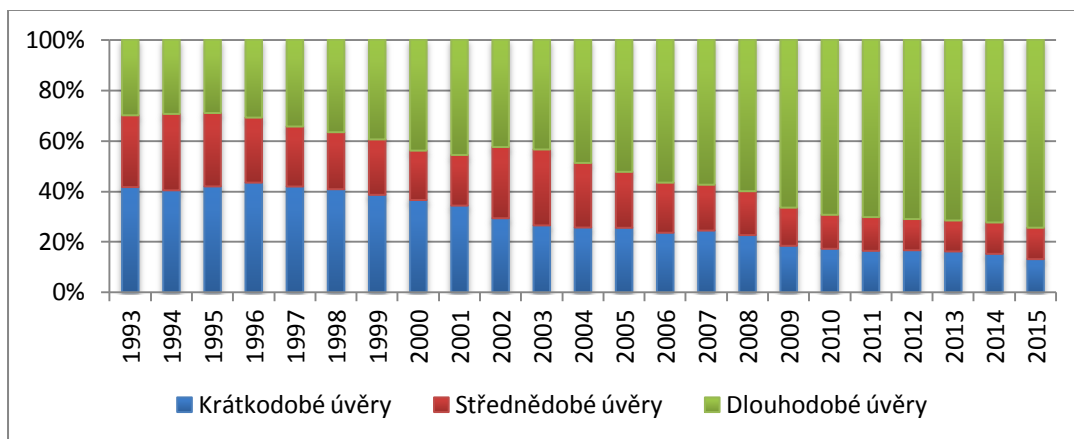

Graf 18 Vývoj meziročního změny u bankovních institucí v % (vlastní zpracování z dat ČNB)

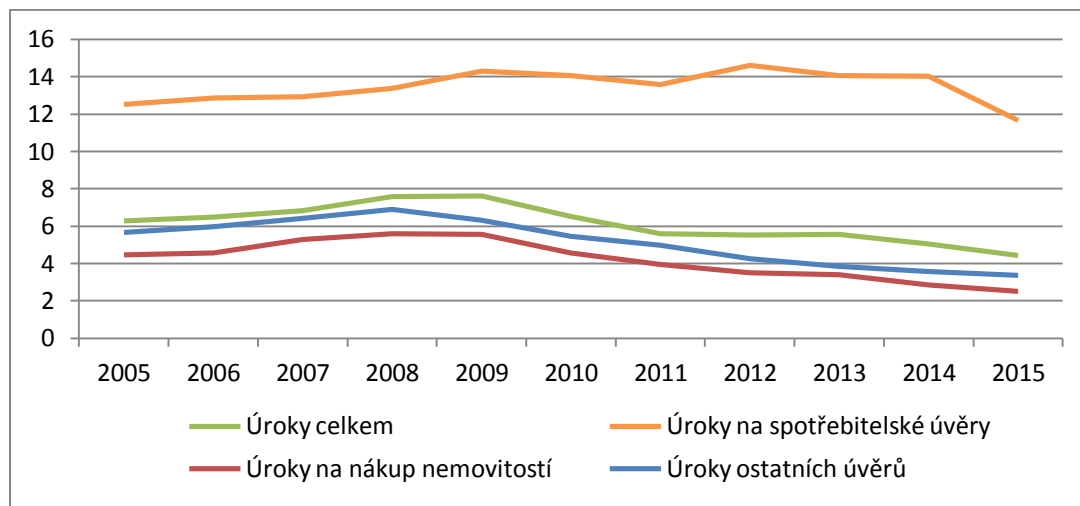
Graf 19 Vývoj podílů u bankovních institucí (vlastní zpracování z dat ČNB)

Se strukturou zadluženosti souvisí i splatnost úvěrů. S postupným snižováním spotřebitelských úvěrů dochází ke snižování doby splatnosti a začínají převládat dlouhodobé úvěry se splatností nad 5 let. V roce 1993 dlouhodobé úvěry tvořily více než 30 %. Do roku 2015 se tento podíl zvýšil na více jak 70 %. Krátkodobé úvěry se během let snížily z více než 40 % na pouhých 12 %. Tento trend je zapříčiněn růstem hypotečních úvěrů.

Graf 20 Vývoj podílu úvěrů u bankovních institucí dle splatnosti (vlastní zpracování dle dat ČNB)

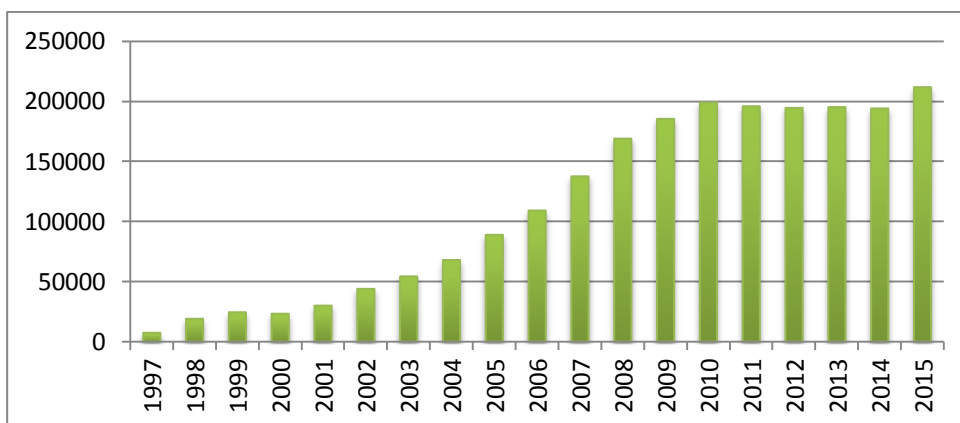
Následující graf znázorňuje cenu úvěrů u bankovních institucí během sledovaných let 2005 - 2015, dřívější data ČNB nenabízí. Z grafu je patrné, že nejdražšími úvěry jsou spotřebitelské, kde se úroky pohybují od 11,67 % až do 14,59 %. Spotřebitelské úvěry bývají zpravidla nezajištěné, proto bývají i několikanásobně dražší než je tomu u hypotečních úvěrů. Nejnižší úroky jsou u úvěrů na bydlení, které rostou do roku 2008 (5,59 %). Úroky nadále klesaly, až v roce 2015 dosáhly svého minima (2,51 %). Průběh úroků u ostatních úvěrů je podobný jako u úvěrů na nákup nemovitostí. Průměrné celkové úroky se pohybují od 4,44 % do 7,63 %. Za pokles úroků může ČNB, která snižovala základní úrokové sazby. Dále také docházelo k uvolňování měnové politiky, což byla reakce na ekonomickou krizi. Banky také snižovaly úrokové sazby, aby si udržely klienty a tím i své marže.

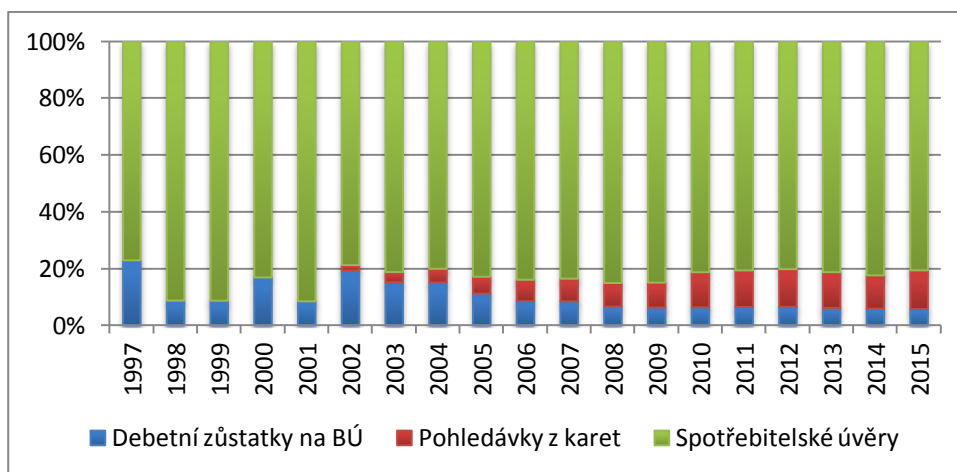
Graf 21 Vývoj úrokových sazeb u bankovních institucí v % (vlastní zpracování z dat ČNB)

7.2.1 Spotřebitelské úvěry

Od roku 1997 se začaly poskytovat spotřebitelské úvěry spolu s kontokorentními a debetními zůstatky. V roce 2002 se do celkových spotřebitelských úvěrů připojily i pohledávky z karet. Nejvíce se na celkových spotřebitelských úvěrech podílejí právě spotřebitelské úvěry, které v roce 1997 byly ve výši 5 718 mil. Kč, v minulém roce tvořily tyto úvěry již více než 170 mld. Kč. Druhou nejvyšší položkou, která se podílí na celkových spotřebitelských úvěrech, jsou debetní karty, které tvořily v roce 2015 více než 28 mld. Kč. Nejméně jsou potom využívány debetní zůstatky, které jsou v roce 2015 ve výši 12 mld. Kč. Celková částka spotřebitelských úvěrů činila v roce 2015 téměř 212 mld. Kč. Spotřebitelské úvěry se podílejí na celkové struktuře téměř ve všech letech okolo 80 %. Klesající charakter mají debetní zůstatky, které tvoří pouze 5 %. Podíl kreditních karet neustále roste, v roce 2015 tvořily 15 %.

Graf 22 Vývoj spotřebitelských úvěrů u bankovních institucí v mil. Kč
(vlastní zpracování dle dat ČNB)

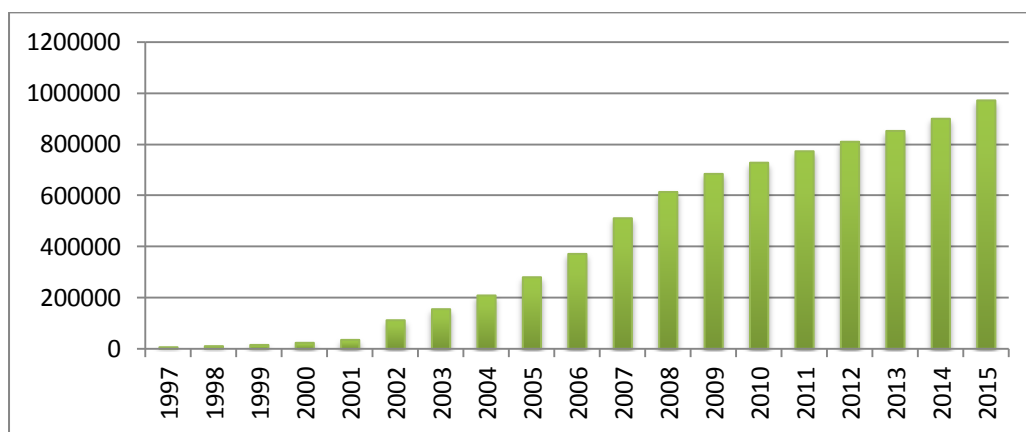
Graf 23 Vývoj podílu spotřebitelských úvěrů u bankovních institucí (vlastní zpracování dle dat ČNB)

7.2.2 Úvěry na bydlení

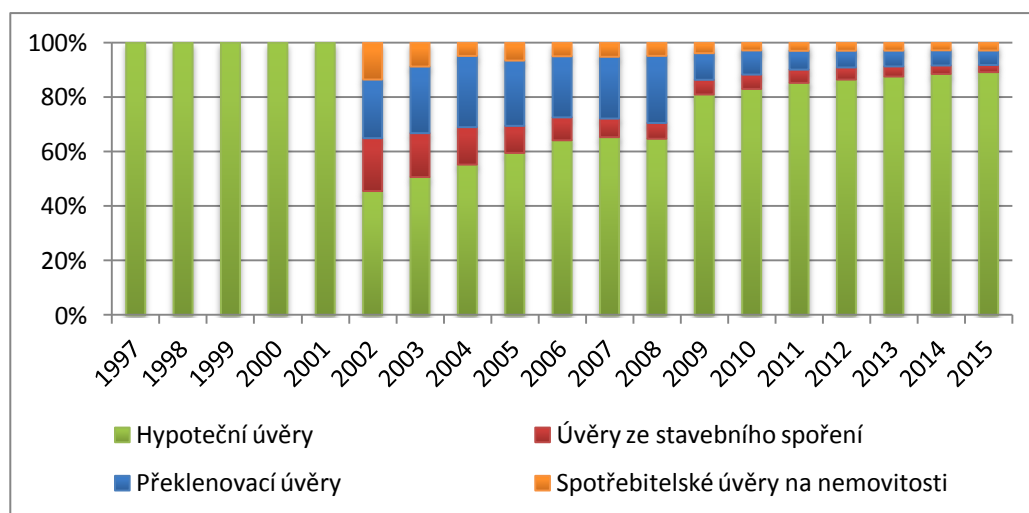
Úvěry na bydlení u bankovních institucí se začaly stejně jako spotřebitelské úvěry poskytovat až do roku 1997. Po pěti letech se začaly poskytovat také úvěry ze stavebního spoření, překlenovací úvěry a spotřebitelské úvěry na nemovitosti.

Hypoteční úvěry se největší mírou podílejí na celkové zadluženosti u bankovních institucí v České republice. Během prvních let nebyly hypoteční úvěry tolik oblíbené jako dnes. V roce 1997 hodnota hypotečních úvěrů tvořila pouze 6 432,3 mil. Kč. Rapidnější nárůst začal až v roce 2004, kdy hodnota těchto úvěrů tvořila 115 482,3 mil. Kč. V prvním roce, kdy se začaly poskytovat i jiné druhy úvěrů, klesla struktura hypotečních úvěrů o více než polovinu. V následujících letech, ale tato struktura opět roste.

V roce 2013 k růstu hypotečních úvěrů napomohl pokles cen nemovitostí. V loňském roce se hodnota hypotečních úvěrů přiblížila téměř k výši 1 bilionu korun. Hypoteční úvěry tvořily v roce 2015 90 % celkových úvěrů na bydlení. Nejvyšší úvěry ze stavebního spoření byly v roce 2010 ve výši více než 38 mld. Kč, v roce 2015 tvořily již pouze 25 mld. Kč. Spotřebitelské úvěry na nemovitosti v roce 2015 tvořily více než 27 mld. Kč. Překlenovací úvěry mají větší oblibu u domácností než ostatní dva typy úvěrů, v roce 2002 činily tyto úvěry více 24 mld. Kč, v roce 2015 činily úvěry již 51 mld. Kč.

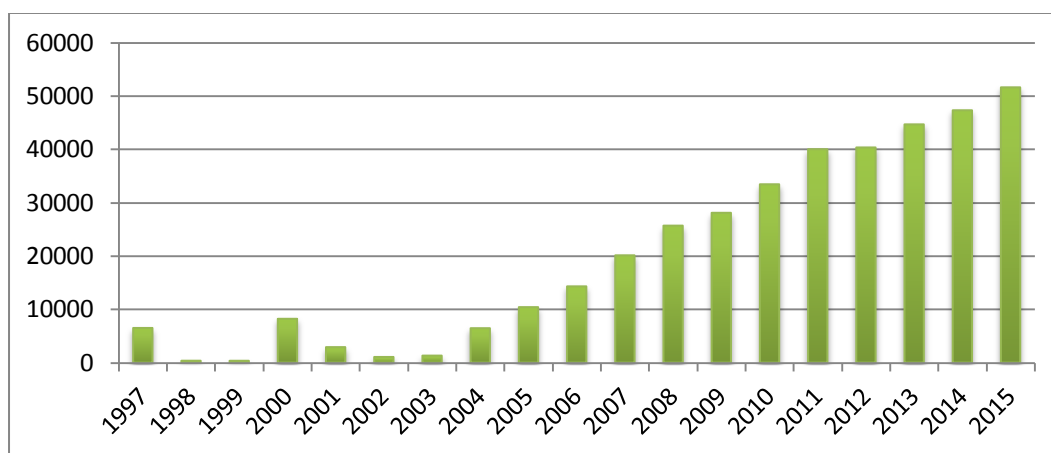
Graf 24 Vývoj hypotečních úvěrů u bankovních institucí v mil. Kč (vlastní zpracování dle dat ČNB)

Graf 25 Vývoj podílu hypotečních úvěrů u bankovních institucí (vlastní zpracování dle dat ČNB)

7.2.3 Ostatní úvěry

Následující graf udává objem ostatních úvěrů u bankovních institucí od roku 1997. Tyto úvěry mají do roku 2004 kolísavý charakter. Výše ostatních úvěrů se pohybovala od 341,9 mil. Kč do 8 209,4 mil. Kč. Od roku 2004 tyto úvěry rostou a v roce 2015 se přehouply přes hranici 50 miliard Kč.

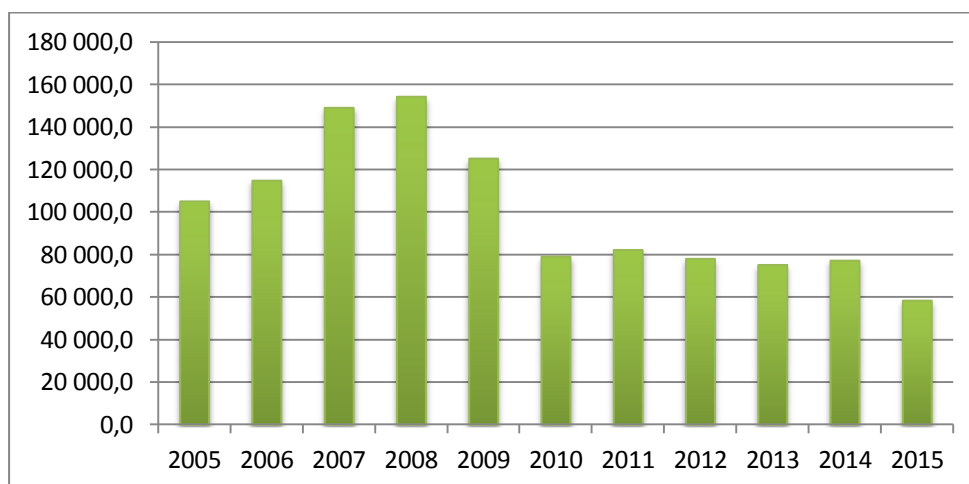
Graf 26 Vývoj ostatních úvěrů u bankovních institucí v mil. Kč (vlastní zpracování dle dat ČNB)

7.3 Ostatní finanční zprostředkovatelé

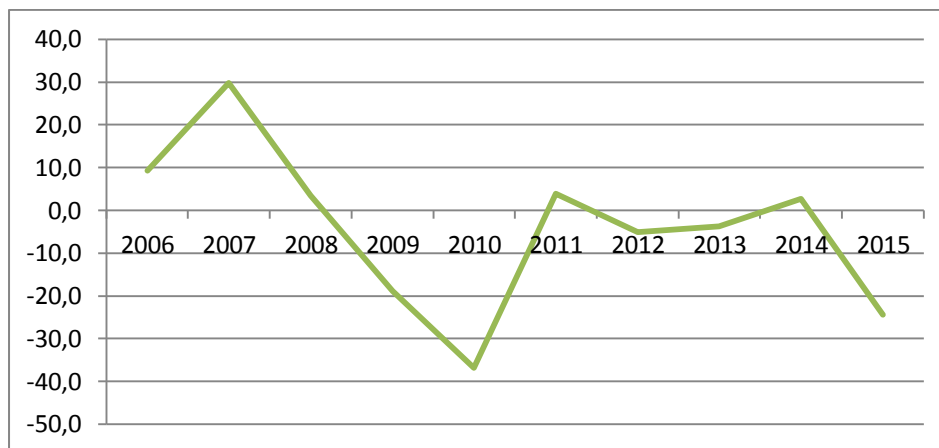
Na rozdíl od bankovních institucí mají ostatní finanční zprostředkovatelé povinnost poskytovat informace pro Českou národní banku až od roku 2005, dle předpisů Evropské unie. Nebankovní instituce nejsou doposud regulovány ČNB. Statistické údaje OFZ jsou upraveny vyhláškou č. 314/2013 Sb., o předkládání výkazů ČNB. Ostatní finanční zprostředkovatelé se podle metod ČNB rozdělují na: společnosti poskytující leasing, jejichž hlavní činnost spočívá v poskytování finančního leasingu. Dále jsou to společnosti ostatního úvěrování, jejichž činnost se zabývá poskytováním úvěrů a půjček, jako jsou spotřební úvěry, splátkové prodeje atp. Třetí skupinou jsou faktoringové a forfaitingové společnosti, které se ale nepodílí na zadluženosti českých domácností.

Druhy úvěrů a půjček se dělí pouze na úvěry na spotřebu, úvěry na bydlení a ostatní úvěry, kde jsou zahrnuty i půjčky pro OSVČ, které využívají pro podnikatelskou činnost. Půjčky pro OSVČ tvoří pouze zanedbatelnou část, proto se jimi nadále nebudu zabývat.

Následující graf zobrazuje celkové zadlužení domácností u nebankovních institucí. Z grafu je patrné, že se zadluženost první čtyři roky zvyšuje. Nejvyšší zadlužení bylo během let 2007 a 2008. Od roku 2008 se zadluženost začala snižovat. V roce 2010 klesl meziroční růst o téměř 37 %, tedy o více než 46 mld. Kč. Od roku 2010 se celková zadluženost u OFZ pohybuje pod hranicí 80 mld. Kč. V roce 2015 se dostala zadluženost pod hranici 60 mld. Kč, tj. pokles o 24,4 %. Toto snížení od roku 2008 může mít mnoho důvodů, jedním z nich může být zhoršená ekonomická situace země a s tím spojená obezřetnost se zbytečně zadlužovat. Dalším důvodem může být prohlédnutí nekalých praktik od obchodníků, lidé tolik nevěří klamavým reklamám a také bankovní instituce nabízejí levnější úvěry. Úvěry od nebankovních institucí jsou výhodné pouze pro méně bonitní klienty, kteří dříve nespláceli úvěry nebo nemají pravidelné příjmy. Nevýhodou pro tyto klienty jsou poté vysoké úroky a poplatky za nesplácení apod.

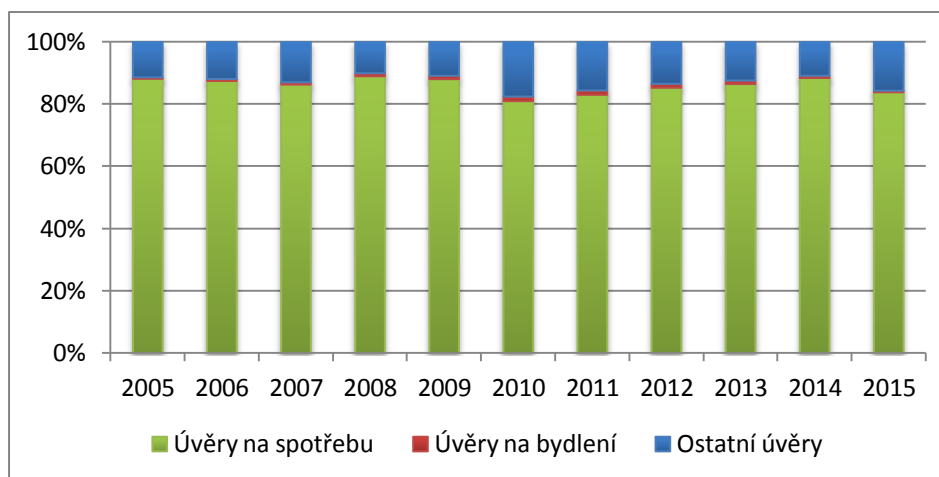

Graf 27 Vývoj zadluženosti u nebankovních institucí v mil. Kč (vlastní zpracování dle dat ČNB)

Graf 28 Vývoj meziročních růstu u nebankovních institucí v % (vlastní zpracování dle dat ČNB)

V následujícím grafu je zobrazen podíl jednotlivých typů úvěrů u ostatních finančních zprostředkovatelů. Je patrné, že domácnosti si půjčují od nebankovních institucí především úvěry na spotřebu, ty tvoří ve všech letech více než 80 %. Druhým nejčastějším typem jsou ostatní úvěry, které tvoří více než 10 %. Zanedbatelnou část tvoří úvěry na bydlení, z toho je patrné, že pro domácnosti tento typ úvěrů není výhodný.

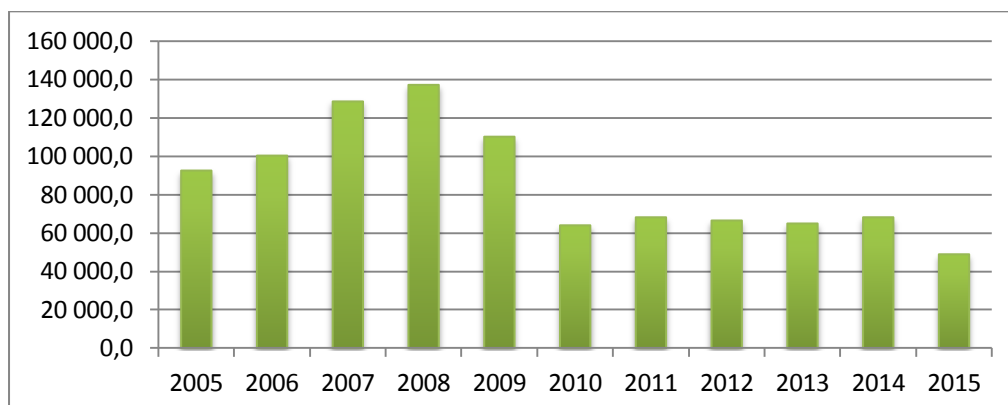

Graf 29 Vývoj podílu úvěru u nebankovních institucí (vlastní zpracování dle dat ČNB)

7.3.1 Spotřebitelské úvěry

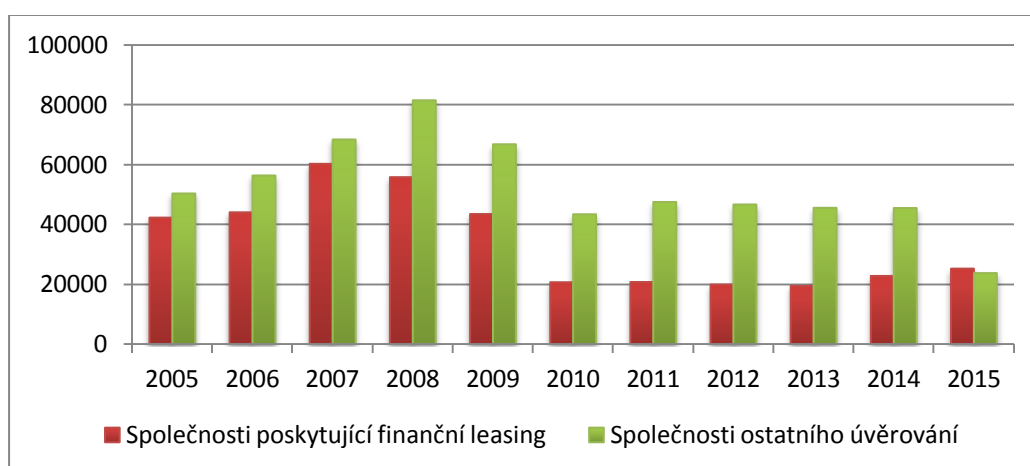
Vývoj spotřebitelských úvěrů u OFZ kopíruje celkový vývoj u těchto institucí. Nejvyšší objem spotřebitelských úvěrů byl v roce 2008, kdy tyto úvěry převýšily částku 137 mld. Kč.

Naopak nejnižší částka byla v roce 2015, kdy spotřebitelské úvěry byly pouze 48 mld. Kč. Během těchto let došlo o snížení spotřebitelských úvěrů o 89 mld. Kč.

Graf 30 Vývoj úvěrů na spotřebu u nebankovních institucí v mil. Kč (vlastní zpracování dle dat ČNB)

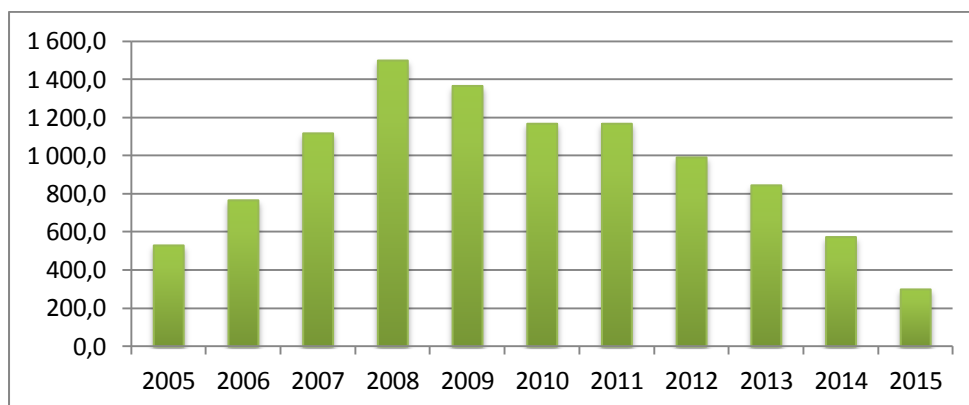
Větší část spotřebních půjček u nebankovních institucí poskytují společnosti ostatního úvěrování. Tyto společnosti převýšily v roce 2015 leasingové společnosti, kdy výše úvěrů tvořila 25 mld. Kč, ostatní společnosti dosahují výše pouze 23 mld. Kč.

Graf 31 Vývoj spotřebních úvěrů u jednotlivých společností v mil. Kč (vlastní zpracování dle dat ČNB)

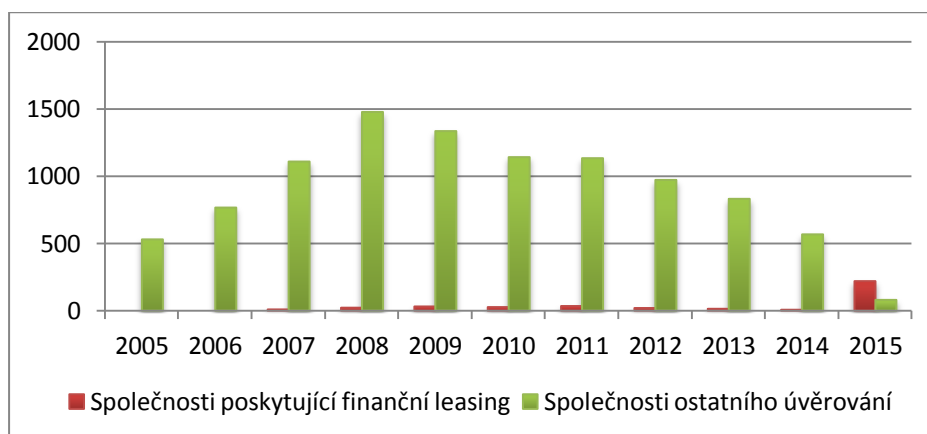
7.3.2 Úvěry na bydlení

Úvěry na bydlení od nebankovních institucí tvoří zanedbatelnou část. V roce 2008 dosahovaly úvěry na bydlení svého maxima ve výši 1,5 mld. Kč. Nejnižší hodnotu těchto úvěrů dosáhly nebankovní instituce v roce 2015 ve výši 300 mil. Kč.

Graf 32 Vývoj úvěrů na bydlení u nebankovních institucí v mil. Kč (vlastní zpracování dle dat ČNB)

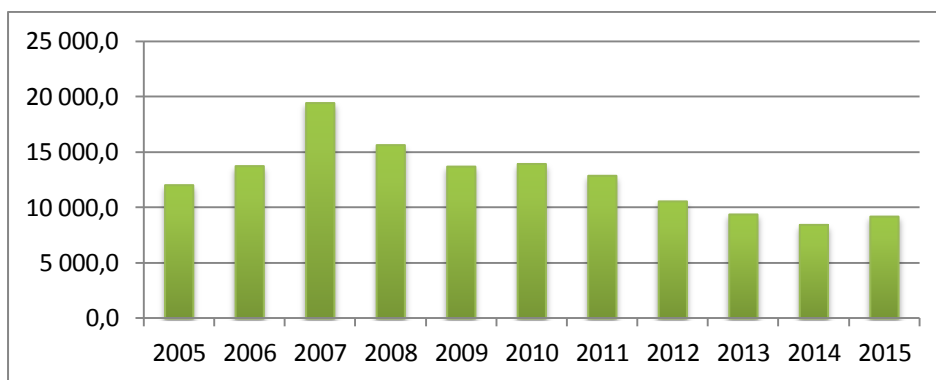
V roce 2005 a 2006 leasingové společnosti neposkytovaly půjčky na bydlení. Kromě roku 2015 je vidět patrný rozdíl mezi společnostmi a poskytování půjček na bydlení. V roce 2014 činily tyto úvěry u leasingových společností pouze 6,5 mil. Kč, v následujícím roce to bylo již necelých 220 mil. Kč. Ostatní společnosti v roce 2014 poskytovaly půjčky ve výši 567 mil. Kč, v roce 2015 to bylo pouze necelých 80 mil. Kč.

Graf 33 Vývoj úvěrů na bydlení u jednotlivých společností v mld. Kč (vlastní zpracování dle dat ČNB)

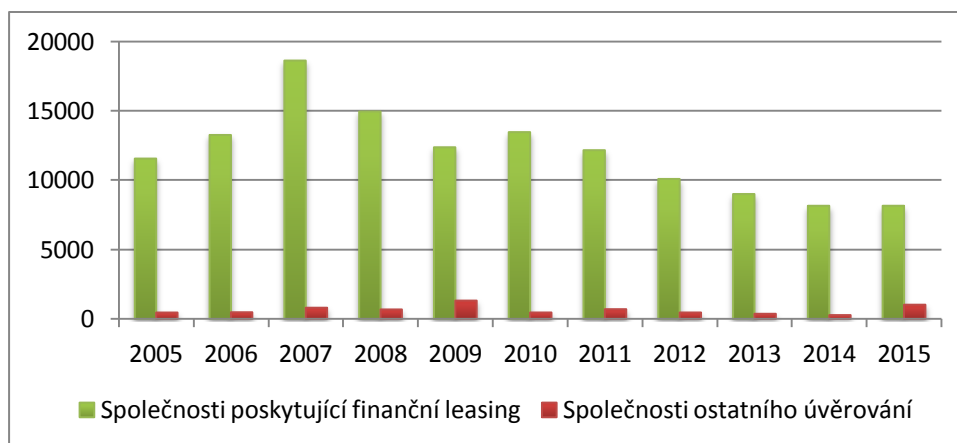
7.3.3 Ostatní úvěry

Ostatní úvěry jsou daleko vyšší než úvěry na bydlení. Nejvyšší částka v roce 2007 dosahovala téměř 20 mld. Kč. Od tohoto roku postupně úvěry klesají, ale v posledních 4 letech se pohybují na hranici 10 mld. Kč.

Graf 34 Vývoj ostatních úvěrů u nebankovních institucí v mil. Kč (vlastní zpracování dle dat ČNB)

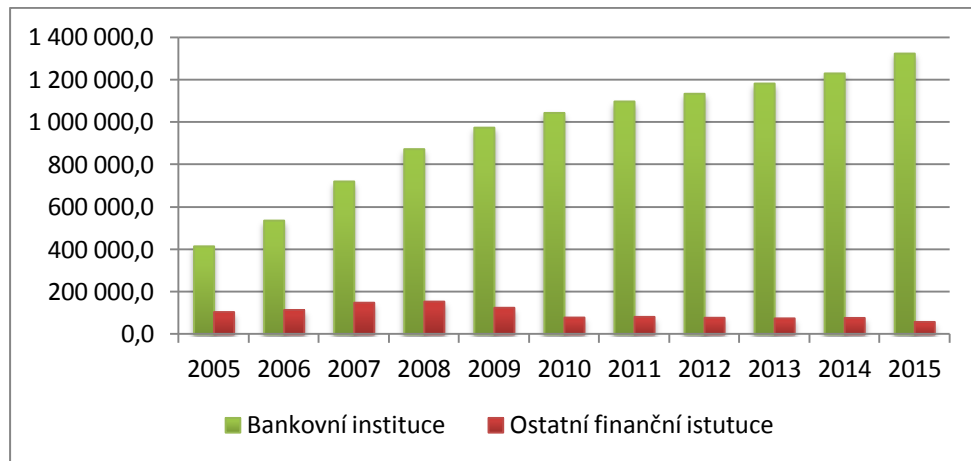
Na ostatních půjčkách je patrný rozdíl mezi poskytovateli. Je patrné, že leasingové společnosti tvoří drtivou část ostatních úvěrů u nebankovních institucí. V roce 2015 leasingové společnosti poskytly více než 8 163 mil. Kč, kdežto společnosti ostatního úvěrování pouze necelých 1 030 mil. Kč.

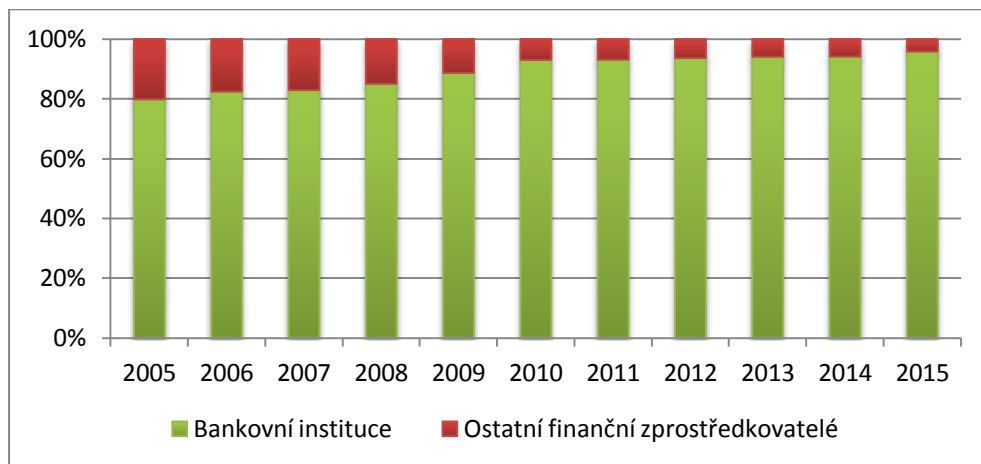
Graf 35 Vývoj ostatních úvěrů u jednotlivých společností v mil. Kč (vlastní zpracování dle dat ČNB)

7.4 Srovnání zadluženosti bankovních a nebankovních institucí

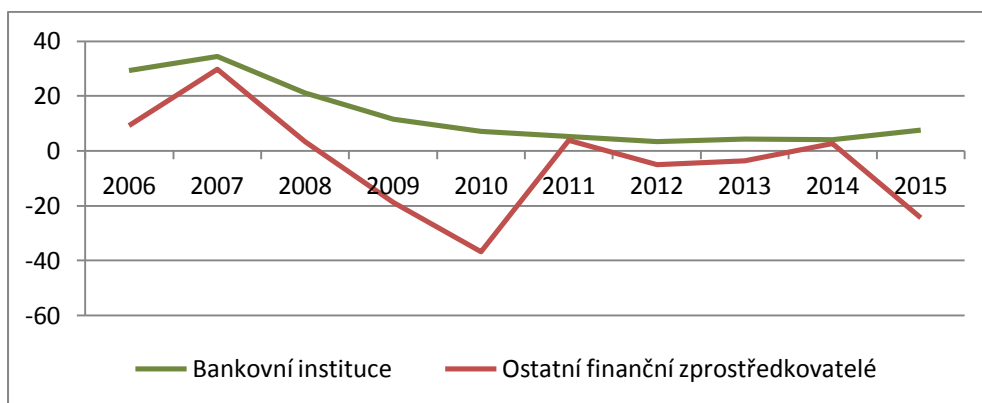
Na celkové zadluženosti domácností dominují úvěry od bankovních institucí, které neustále rostou. Naproti tomu úvěry u nebankovních institucí od roku 2010 klesají. Nebankovní instituce tvořily v roce 2005 20 % celkové zadluženosti, v roce 2015 tvořily již pouze 5 %. Z grafu meziročního růstu je patrné, že se finanční krize více dotkla nebankovních institucí, největší propad byl téměř o 40 %.

Graf 36 Srovnání zadluženosti u bankovních a nebankovních institucí v mil. Kč (vlastní zpracování dle dat ČNB)

Graf 37 Srovnání podílů zadluženosti bankovních a nebankovních institucí (vlastní zpracování dle dat ČNB)

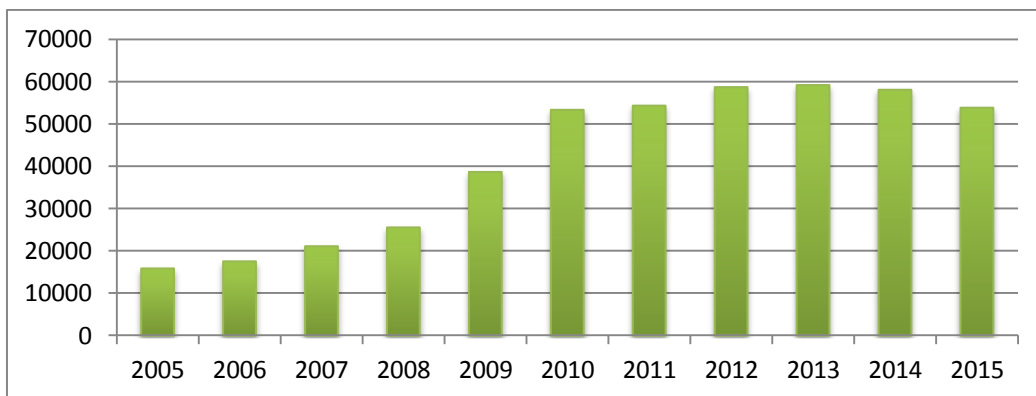

Graf 38 Vývoj srovnání meziročních změn u bankovních a nebankovních institucí v % (vlastní zpracování dle dat ČNB)

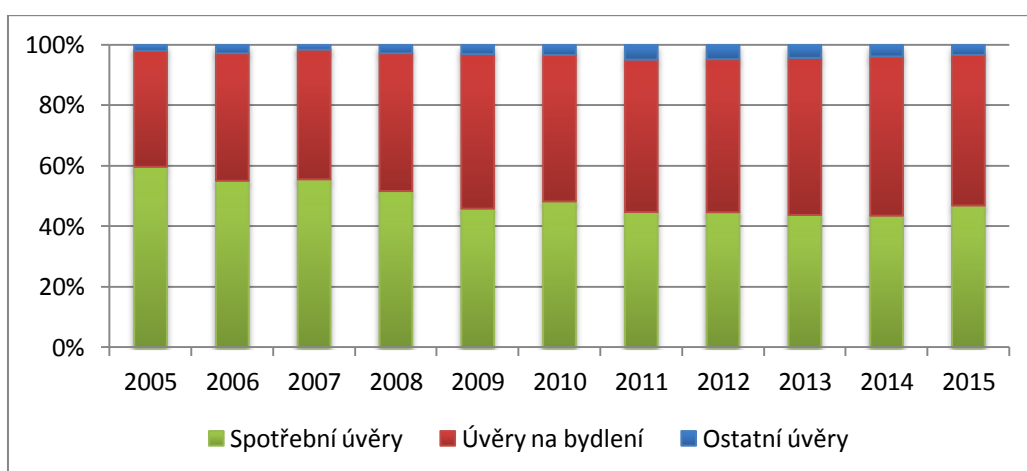
7.5 Úvěry se selháním u bankovních institucí

Od roku 2002 Česká národní banka začala měřit výši úvěrového selhání u bankovních institucí. Jak je patrné z grafu, úvěrové selhání roste do roku 2013, kdy částka dosáhla 59,2 mld. Kč. Nesplácené úvěry souvisí s výškou zadlužení a vývojem ekonomiky. Jde především o situaci na trhu práce. Při ztrátě zaměstnání dochází ke snížení příjmů a finančních rezerv, což vede k neplacení závazků. Proto banky dbaly na kvalitnější hodnocení bonity klientů, aby předcházely úvěrovému selhání. Během posilující ekonomiky se snižují úvěry se selháním. V roce 2015 činilo úvěrové selhání pouze 53,9 mld. Kč, což je nejnižší za poslední roky.

Problémy s nesplácením jsou především u hypotečních a spotřebitelských úvěrů. Problémy se splácením pomalu převyšují hypoteční úvěry. Důvodem je růst těchto úvěrů a také tyto úvěry více čerpají méně bonitní klienti, které láká vlastní bydlení a nízké úrokové sazby. U úvěrů na bydlení převládá problém se splácením u hypotečních úvěrů, které v roce 2015 činilo 18,9 mld. Kč, u celkových spotřebitelských úvěrů je největší podíl i růst právě u spotřebitelských úvěrů ve výši 18,2 mld. Kč.

Graf 39 Vývoj úvěrového selhání v mil. Kč (vlastní zpracování dle dat ČNB)

Graf 40 Vývoj podílu úvěrového selhání (vlastní zpracování dle dat ČNB)

7.6 Srovnání zadluženosti domácností

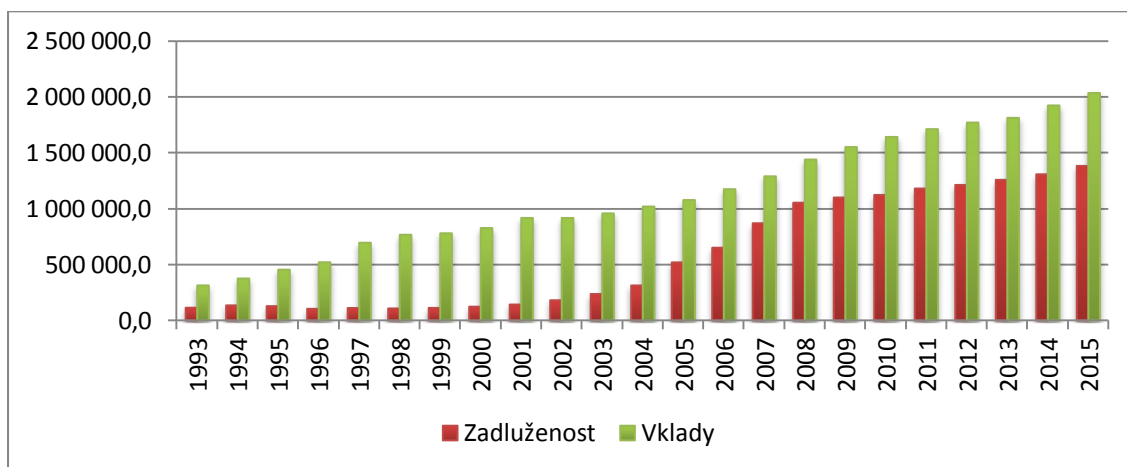
V následující kapitole bude provedeno porovnání celkové zadluženosti s vklady, vládním dluhem a nefinančními podniky v České republice. Do roku 2005 bude použito zadlužení pouze u bankovních institucí, od roku 2005 budou v celkové zadluženosti zahrnuty i úvěry OFZ.

7.6.1 Srovnání zadluženosti s vklady domácností

Vklady jsou určeny jako počáteční zůstatky, ke kterým je přičten nebo odečten rozdíl mezi novými a čerpanými depozity.

Následující graf je zaměřen na porovnání zadluženosti a vkladů u bankovních institucí. Je patrné, že ve všech sledovaných letech převyšují vklady nad čerpanými úvěry. Tento rozdíl,

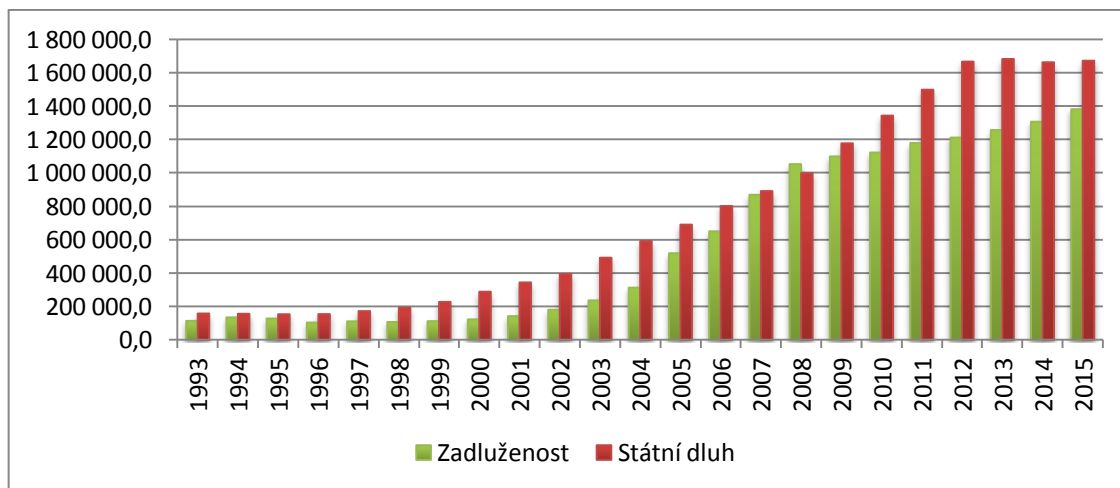
ale během let neustále klesá. V loňském roce přesáhly vklady hranici 2 biliony Kč a rozdíl mezi vklady a úvěry v tomto roce byl více než 700 mld. Kč.

Graf 41 Srovnání zadluženosti s vklady v mil. Kč (vlastní zpracování dle dat ČNB)

7.6.2 Srovnání zadluženosti s vládním dluhem

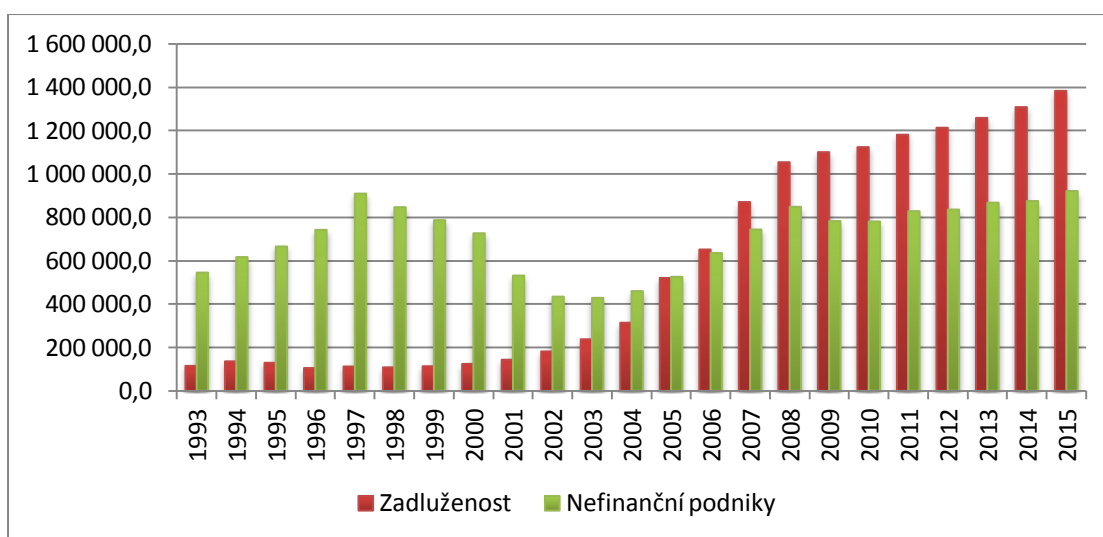
Následující graf srovnává zadlužení státu a domácností během let 1993 - 2015. Státní dluh roste do roku 2012, od tohoto roku se nepatrně snižuje. Rozdíl mezi zadlužeností domácností a státem se během let postupně zvětšuje. Pouze v roce 2008 došlo k situaci, kdy zadluženost domácností předstihla státní dluh o 53 mld. Kč.

Graf 42 Vývoj zadluženosti a státního dluhu v mil. Kč (vlastní zpracování dle dat ČNB)

7.6.3 Srovnání zadluženosti s nefinančními podniky

Následující graf porovnává celkovou zadluženost domácností a nefinančních podniků u bankovních institucí. Na rozdíl od domácností nemají podniky neustálý nárůst zadluženosti. Podniky nejméně čerpaly úvěry v roce 2003. A od té doby se postupně zvyšovaly až do roku 2008. Se zhoršujícím hospodářským vývojem ekonomiky si podniky tolik nepůjčovaly, jelikož se snížila poptávka a nedocházelo k rozšiřování podniků. Podniky se snažily vytvářet úspory pro další nepříznivý vývoj ekonomiky. Zadluženost podniků se pohybovala od roku 2009 okolo 800 mld. Kč. Kdežto zadluženost domácností již v roce 2010 překročila hranici jednoho bilionu korun. V roce 2008 předstihly zadluženost podniků domácnosti, tento rozdíl se začal od následujícího roku čím dál více prohlubovat.

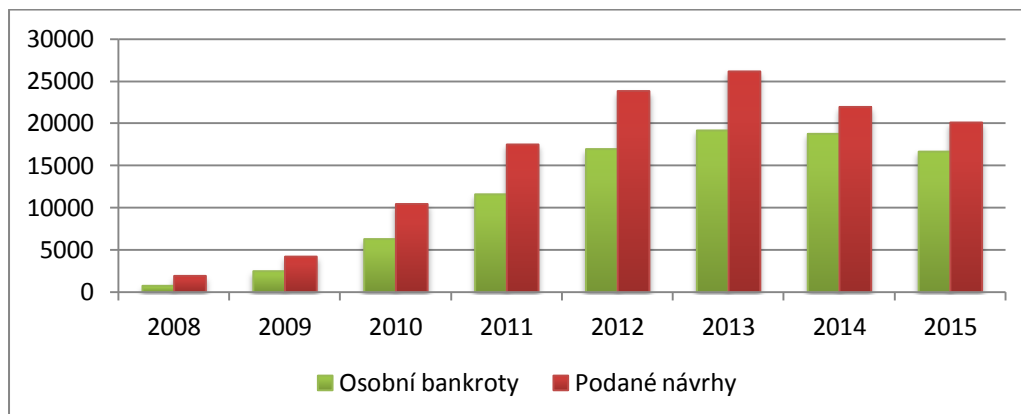

Graf 43 Vývoj zadluženosti s nefinančními podniky v mil. Kč (vlastní zpracování dle dat ČNB)

7.7 Oddlužení

Od 1. 1. 2008 vešel v platnost insolvenční zákon. V prvním roce zažádalo o oddlužení 1 908 osob a v následujících letech se tento počet začal zvyšovat. Největší počet podaných žádostí byl v roce 2013 s celkovým počtem 26 169, soud oddlužil pouze 19 165 osob. Za tento růst může především celkové zvýšení zadluženosti domácností a také ekonomická recese, která způsobila vysokou nezaměstnanost a tím i snížení příjmů. Návrhy na oddlužení rostly do roku 2013, od té doby postupně klesají. Nejvíce podaných žádostí bývá obvykle v Ústeckém a Moravskoslezském kraji, naopak nejméně žádostí bývá na Vysočině.

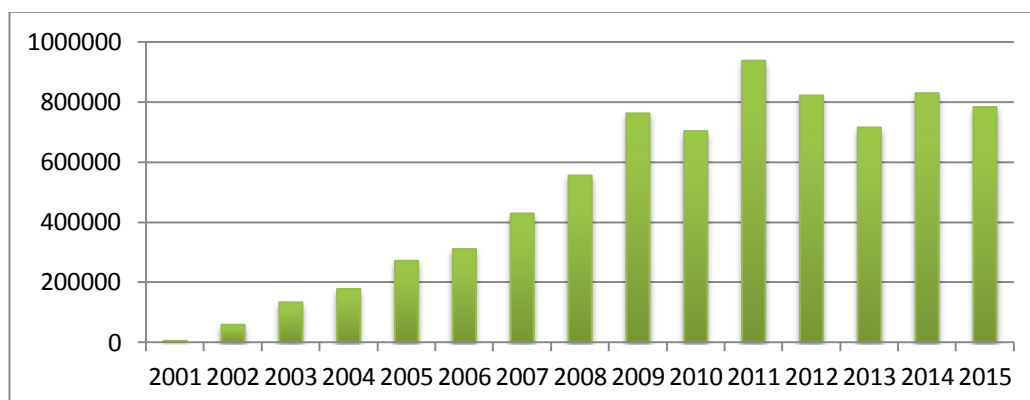
Nejvíce žádají o osobní bankrot rozvedené nebo svobodné osoby ve věku 30 nebo 55 let. Tyto osoby mají průměrný měsíční příjem okolo 20 tis. Kč, dluhy pohybující se okolo 800 tis. Kč s průměrně dvanácti věřiteli.

Graf 44 Vývoj počtu osobních bankrotů a jejich podání (vlastní zpracování dat dle Exekutorské komory ČR)

7.8 Exekuce

S růstem zadluženosti domácností také úzce souvisí exekuce. Lze tvrdit, že čím vyšší zadluženost domácností, tím se zvyšuje i počet exekucí. Výraznější nárůst exekucí nastal v roce 2007, kdy se zadluženost zvýšila o 1/3. Za následující růst exekucí může nepříznivý ekonomický vývoj, který se projevil i na trhu práce. Docházelo ke snižování příjmů a oslabení finančních rezerv domácností. Nejvyšší počet byl v roce 2011, kdy počet nařízených exekucí přesáhl hranici 900 tis. Po tomto roce se počet exekucí pohybuje okolo 800 tis. nařízených exekucí.

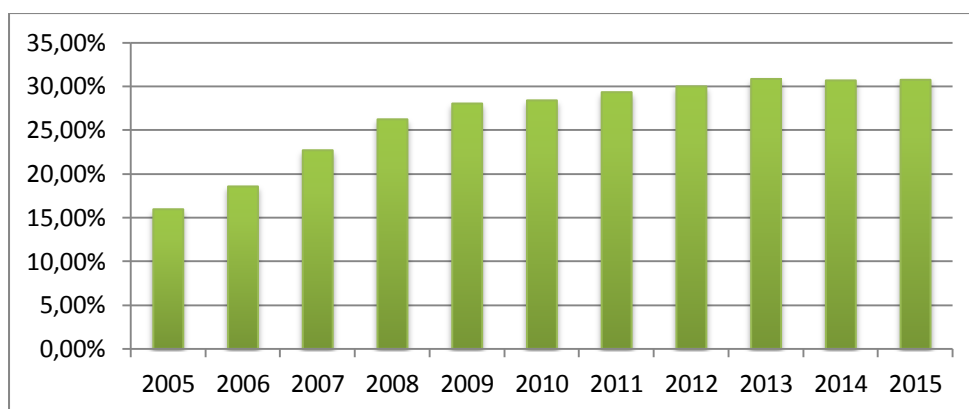

Graf 45 Vývoj počtu nařízených exekucí (vlastní zpracování dat dle Exekutorské komory ČR)

7.9 Podíl zadluženosti domácností na hrubém domácím produktu

Následující graf poukazuje podíl celkové zadluženosti domácností na hrubém domácím produktu. Tento ukazatel napomáhá k lepšímu vyobrazení zadluženosti v rámci dané ekonomiky. Zvyšování tohoto ukazatele je nežádoucí, neboť může vést až k předlužení domácností. Tento ukazatel je také nutno sledovat, jelikož domácnosti tvoří významnou část HDP.

Jak je z grafu patrné, celková zadluženost domácností na HDP se během let postupně zvyšuje. Na začátku sledovaného období se podíl pohybuje okolo 15 %, tento podíl se v následujících letech zvyšuje. Od roku 2012 se ukazatel drží na hranici 30 %, tj. podíl zadluženosti domácností tvoří již téměř jednu třetinu HDP.

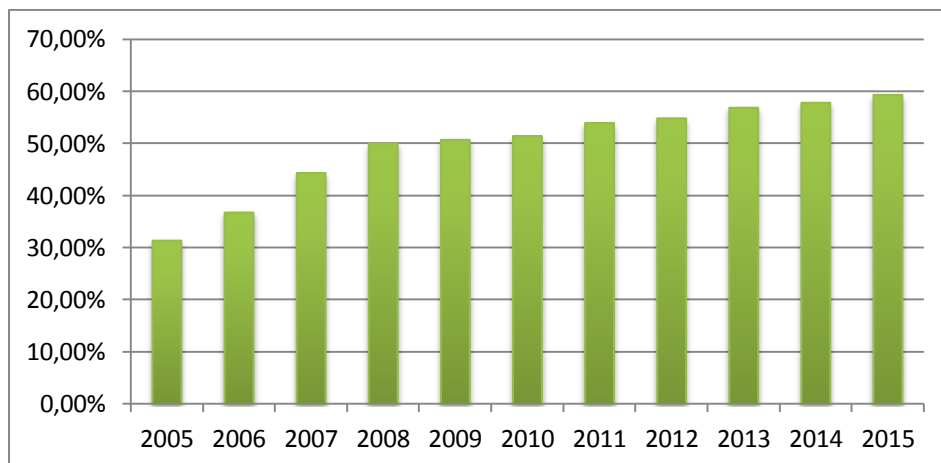

Graf 46 Vývoj podílu zadluženosti na hrubém domácím produktu (vlastní zpracování dle dat ČNB a MFČR)

7.10 Podíl zadluženosti domácností na disponibilním důchodě

Podíl zadluženosti domácností na disponibilním důchodě je vyobrazen v následujícím grafu. Čistý disponibilní důchod poukazuje na ty částky, které mohou domácnosti využít ke spotřebě i úspoře.

Je patrné, že podíl se během sledovaných let neustále zvyšuje. V roce 2005 se podíl pohybuje okolo jedné třetiny, kdežto v roce 2015 se podíl zvýšil téměř na 60 %. To znamená, že domácnostem již nestačí ke splacení jedna třetina, ale více než polovina jejich příjmů.

Graf 47 *Vývoj podílu celkové zadluženosti na disponibilním důchodě*
(vlastní zpracování dle dat ČNB a MFČR)

8 SROVNÁNÍ ZADLUŽENOSTI DOMÁCNOSTÍ S VYBRANÝMI ZEMĚMI

V následující kapitole bude provedeno srovnání zadluženosti domácností v České republice se zadlužeností domácností s vybranými zeměmi. Porovnání zadluženosti s jinými zeměmi napomůže k lepší představě, jak je na tom zadluženost domácností v ČR. Bude provedeno srovnání absolutních i relativních ukazatelů. Dále bude provedeno porovnání vývoje struktury zadluženosti těchto vybraných zemí. Každá z těchto vybraných zemí, používá jiné metody pro vykazování zadluženosti domácností. Některé země nevykazují veškeré druhy úvěrů nebo země používají jiné metody při výpočtu HDP, proto je vhodné uvažovat s určitými nepřesnostmi. Aby bylo srovnání co nejdělejší, budou využity data z Eurostatu a OECD. Tyto organizace, ale neposkytují podrobnější informace, a proto budou dále využity údaje z centrálních bank daných zemí. Pokud hodnoty jednotlivých zemí nebyly v eurech, byly na eura přepočítány podle kurzu evropské centrální banky vždy k poslednímu dni daného roku.

Pro srovnání zadluženosti bylo vybráno šest evropských zemí a to: Německo, Nizozemsko, Maďarsko, Slovensko, Polsko a Velká Británie. Německo s Velkou Británií byly vybrány z důvodu, že tyto země patří k nejvíce vyspělým zemím v Evropě. Německo také patří k prioritním obchodním partnerům České republiky. Slovensko, Maďarsko a Polsko patří spolu s Českou republikou k zemím střední Evropy. Tyto země byly vybrány taky kvůli historicko-politickému vývoji a obchodním vztahům s ČR. Jsou to země s podobnou úrovní a velikostí ekonomik, i když mají své rozdílnosti. Polsko patří k hlavním obchodním partnerům hned za Německem. Tyto středoevropské země patří k nejméně zadlužovaným zemím. Naopak tomu k nejvíce zadlužovaným zemím patří Nizozemsko s Velkou Británií. Nizozemsko patří k velmi vyspělým zemím, které patří k nejbohatším v Evropě.

Před samotným srovnáním zadluženosti vybraných domácností, je v následující tabulce provedeno srovnání základních makroekonomických ukazatelů vybraných zemí. Na zadluženost má také vliv vyspělost úvěrových trhů. K zadlužování přispívá snižování nezaměstnanosti, zvyšování hrubého domácího produktu, nízká inflace a růst důchodů domácností.

Z následující tabulky je patrné, že Česká republika ve srovnání s jinými zeměmi patří k zemím s nízkou nezaměstnaností. Naopak největší nezaměstnanost je na Slovensku (13,2 %) a Polsku (9,0 %), kde je nejmenší zadluženost domácností. Pro lepší srovnání je HDP uvedeno v eurech na osobu. Z tabulky je patrný hospodářský rozdíl vybraných zemí.

Nejlépe je na tom Nizozemsko (39 300 eur) s Velkou Británií (34 900 eur). Naopak nejhůře je na tom Polsko (10 700 eur) s Maďarskem (10 600 eur). Pro srovnání jsou uvedeny také minimální měsíční mzdy v eurech. Ve všech sledovaných letech vybraných zemí je zaznamenán nárůst mezd. Pro Německo nejsou stanoveny data, kromě roku 2015, kde je minimální mzda stanovena na 1 470 eur. Lze předpokládat, že patří Německo, Nizozemsko a Velká Británie k zemím s největšími minimálními mzdami. Za to nejnižší minimální mzdy jsou v ČR (309,9 eur) a Maďarsku (341,7 eur).

Tabulka 3 *Srovnání makroekonomických ukazatelů* (vlastní zpracování dle dat Eurostatu)

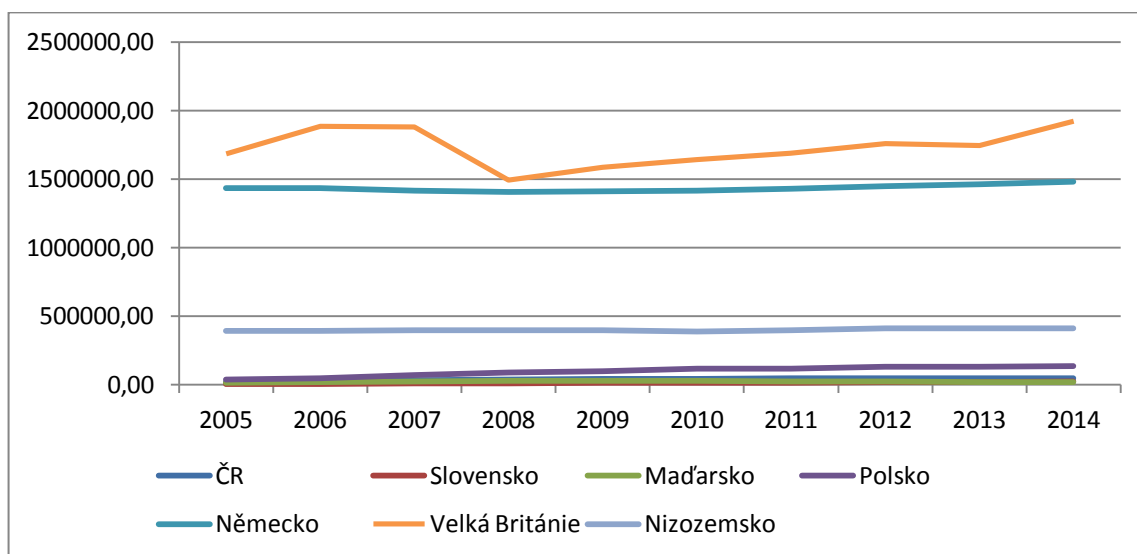
	Nezaměstnanost		HDP na osobu		Inflace		Minimální měsíční mzda	
	2009	2014	2009	2014	2009	2014	2009	2014
ČR	6,7	6,1	14100	14700	0,6	0,4	297,7	309,9
Německo	7,6	5,0	30600	36000	0,2	0,8	x	x
Maďarsko	10,0	7,7	9300	10600	4,0	0,0	268,1	341,7
Nizozemsko	4,4	7,4	37400	39300	1,0	0,3	1407,6	1485,6
Polsko	8,1	9,0	8200	10700	4,0	0,1	313,3	404,4
Slovensko	12,1	13,2	11800	13900	0,8	-0,1	241,2	352
Velká Británie	7,6	6,1	26800	34900	2,2	1,5	1 242,2	1 251,1

8.1 Srovnání celkové zadluženosti

Jedním ze způsobů, jak porovnat zadluženost různých zemí je pomocí absolutních ukazatelů, i když toto srovnání nemá adekvátní porovnávací hodnotu, neboť nebere v úvahu např. situaci na trhu nebo počet obyvatel země. Srovnání zadluženosti vybraných zemí je v následujícím grafu v letech 2005 - 2014. Jak je patrné z grafu, největší zadluženost domácností je ve Velké Británii, hodnota se v roce 2014 blíží ke 2 bilionům eur, na této výši se projevují rekordní ceny nemovitostí. Německo dosahuje celkové zadluženosti necelých 1,5 bilionu eur. Dále Nizozemsko (410 267 mil. eur), Polsko (137 118 mil. eur), Česká republika (47 145 mil. eur), Slovensko (23 050 mil. eur) a Maďarsko (20 192 mil. eur).

Také je z grafu vidět postupné zvyšování ve všech vybraných zemí, kromě Maďarska, kde celková zadluženost klesá. V Maďarsku po roce 2009 nedocházelo k růstu zadluženosti domácností, mimo jiné z důvodu, že bylo silně zasaženo krizí, kde byl zejména zasažen bankovní sektor. V této době zasahoval stát, jinak hrozilo, že by došlo k nestabilitě celého sektoru. Docházelo ke snižování cen aktiv a také hrozila neschopnost splácení úvěrů, neboť

mělo Maďarsko vysokou nezaměstnanost (10 %) a velká část úvěrů byla čerpaná v cizí měně. Nejvyšší pokles celkové zadluženosti nastal ve Velké Británii v roce 2008, kdy se začala projevovat ekonomická krize. Po tomto propadu, se celková zadluženost začala zvyšovat. Meziroční propad byl o více než 26 %. Na růst zadluženosti má také vliv historický vývoj zemí, neboť je nutné brát v úvahu vycházející objem dluhu ze západoevropských zemí. V posledních letech dochází v zemích k ekonomickému růstu, který se následně promítl do celkové zadluženosti domácností.

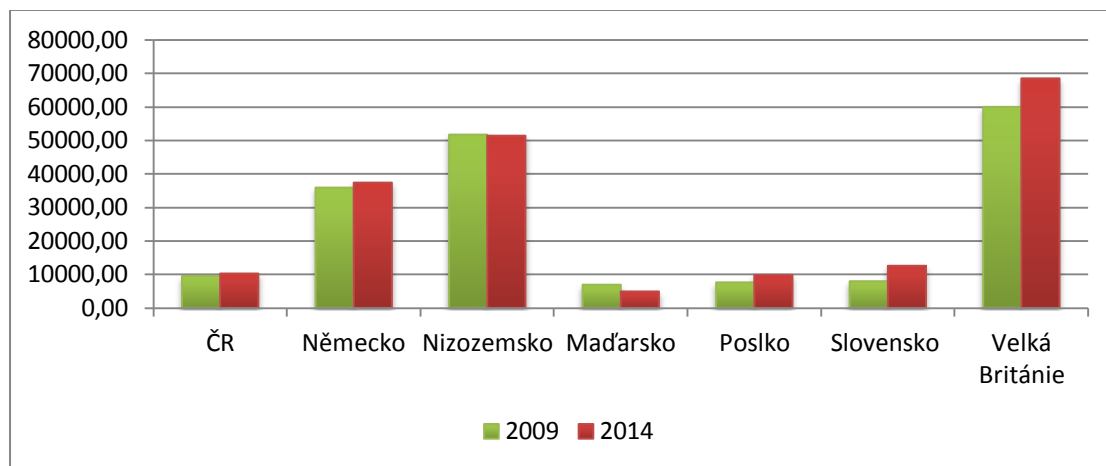
Graf 48 Srovnání celkové zadluženosti domácností v mil. eur (vlastní zpracování dle dat Eurostatu)

V následujícím grafu je celková zadluženost převedena na zadluženost na jednu domácnost, tj. celková zadluženost je vydělena počtem domácností dané země. Hodnoty jsou v eurech v letech 2009 a 2014.

Domácnosti jsou vedeny buď jako samostatné osoby nebo skupiny lidí, které žijí po spolu v bytové jednotce a mají společné výdaje. Průměrný počet lidí v jedné domácnosti jsou 2 – 3 osoby.

Průměrné zadlužení jedné domácnosti se vyvíjí podobně jako celková zadluženost domácností vybraných zemí. Z grafu je patrné, že i při přepočtu na domácnost jsou nejvíce zadluženy rodiny ve Velké Británii, kde hodnota z roku 2009 vzrostla z necelých 60 000 eur na 68 434 eur. Další nejvyšší zadluženost obsadilo Nizozemsko, které mělo v roce 2014 7 592 tis. domácností. Zadluženost na domácnost oproti roku 2009 mírně pokleslo na 51 347 eur. Naopak nejméně zadluženými jsou domácnosti maďarské, ty průměrně dlužily

v roce 2009 6 899 eur, tato hodnota se snížila na 4 889 eur na jednu domácnost. Další nejméně zadlužené domácnosti jsou v Polsku, kde jedna domácnost v roce 2014 dlužila přes 9 809 eur. Co se týče České republiky, je evidováno v roce 2014 4 607 tis. domácností, tzn., že jedna domácnost průměrně dlužila v roce 2014 přes 10 233 eur, což je v přepočtu něco okolo 280 tis. Kč.

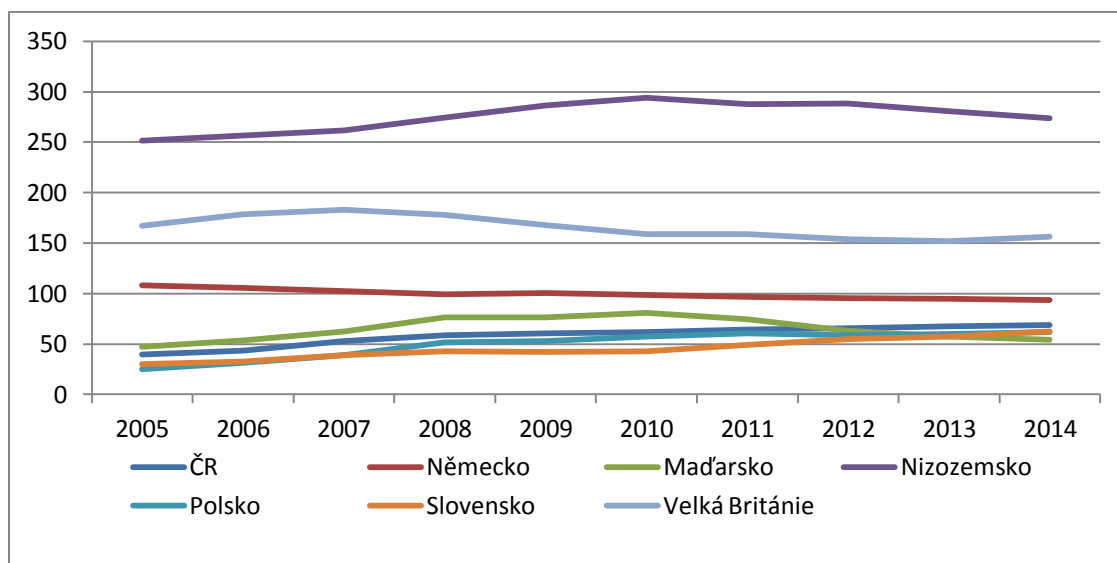

Graf 49 Srovnání průměrné zadluženosti na jednu rodinu v eurech (vlastní zpracování dle Eurostatu)

8.2 Srovnání celkové zadluženosti na disponibilním důchodu

Relativní ukazatele napomáhají lepšímu porovnání zadluženosti domácností než u absolutních ukazatelů, zahrnuje v sobě totiž ekonomiku dané země. Tento podíl tedy napomáhá ke srovnání, kolik z příjmů domácnost využije na zaplacení dluhů, tj. jistinu a úrok z úvěru.

Následující graf vyobrazuje celkovou zadluženost na disponibilním důchodě v procentech v letech 2005 – 2014. Z grafu je patrné, že v ČR, Slovensku, Maďarsku a Polsku stačí ke splacení svých dluhů zhruba polovina příjmů. Německo se pohybuje okolo hranice 100 %, ale během let postupně klesá. Také je patrná nejvyšší zadluženost ve Velké Británii a také v Nizozemsku, v těchto zemích se také snižuje podíl zadluženosti na disponibilním důchodě. V posledním sledovaném období je na tom nejlépe Maďarsko, které má podíl pouze 54,4 %, oproti tomu Nizozemsko, které má 273,6 %. V Nizozemsku tedy dluh převyšuje téměř 3x disponibilní důchod. V ČR tento podíl neustále mírně roste, v roce 2014 byl z porovnávaných zemí čtvrtý nejvyšší podíl ve výši necelých 69 %. Ve srovnání s ostatními zeměmi je na tom ČR relativně dobře a není potřeba vykonávat žádná opatření k poklesu zadluženosti.

Graf 50 Srovnání podílu zadluženosti na disponibilním důchodě v % (vlastní zpracování dle dat Eurostatu)

8.3 Srovnání celkové zadluženosti na hrubém domácím produktu

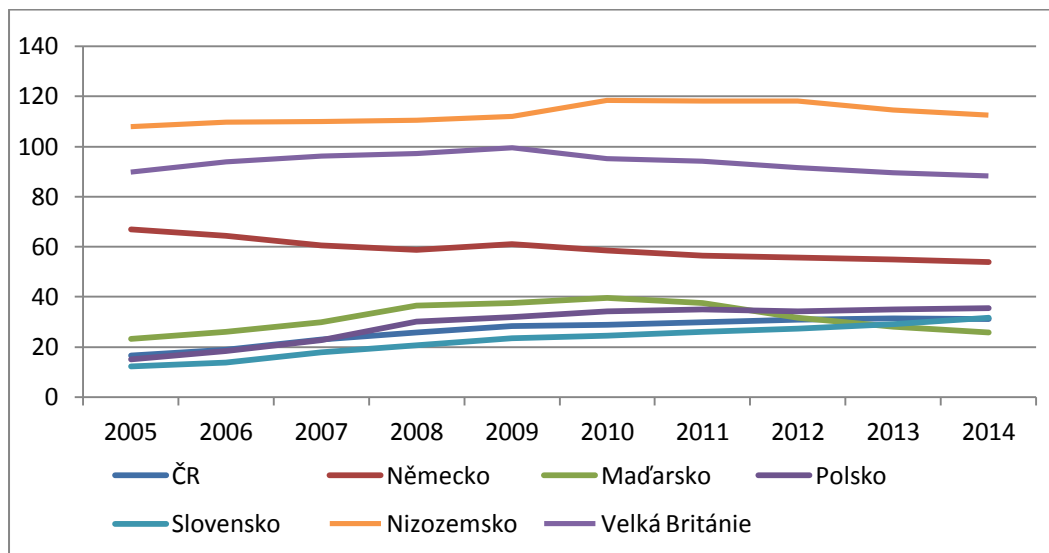
Dalším relativním ukazatelem pro srovnání mezi vybranými zeměmi je podíl na celkové zadluženosti na hrubém domácím produktu. Tento ukazatel je stejně jako podíl zadluženosti na disponibilním důchodu lepší kvůli tomu, že ukazatel bere v úvahu danou ekonomiku země, jako je počet obyvatel, životní podmínky, situaci na trhu práce, ceny statků atp.

Všechny porovnávané země mají nižší podíl než je samotné HDP konkrétní země. Výjimku tvoří pouze Nizozemsko, které má podíl vyšší než je HDP země, tento podíl postupně klesá ze 118 %. Za Nizozemskem se lehce pod hranicí 100 % pohybuje Velká Británie.

Podíl u ostatních střeoevropských zemí se nejvíce zvýšil v letech 2007 až 2009, kde se hodnoty pohybovaly v rozmezí 20 – 40 % HDP. Růst podílu tohoto ukazatele závisí především na samotném hrubém domácím produktu. V případě poklesu HDP roste podíl tohoto ukazatele. Pokud dojde k oživení ekonomiky, zvýší se tím i HDP a následně může dojít ke snížení podílu tohoto ukazatele.

Nižší podíl zadluženosti na HDP má pak pouze Slovensko s podílem 25,8 %. Oproti vyspělým zemím by prozatím zadluženost České republiky, Slovenska, Polska a Maďarska neměla mít negativní dopad na finanční stabilitu jednotlivých zemí.

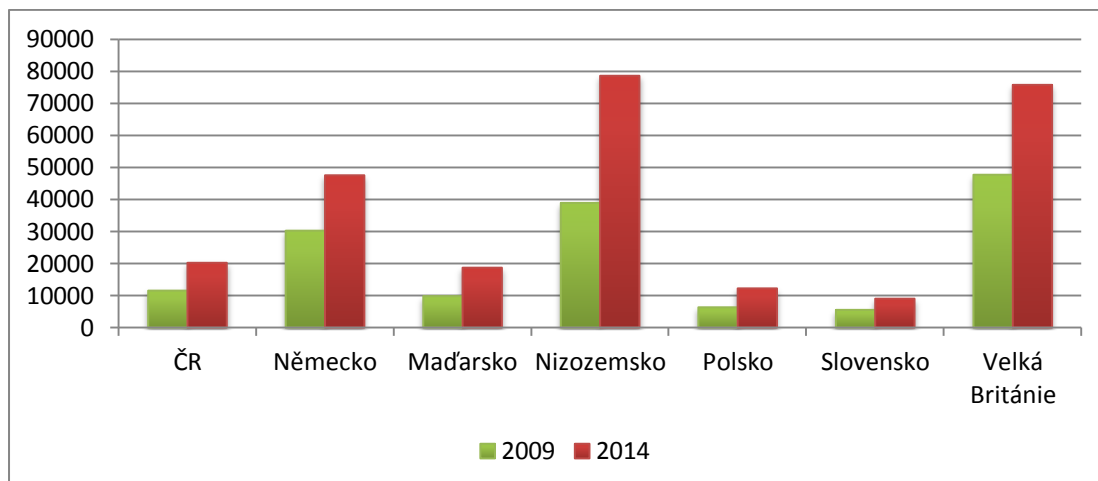
Zvyšování podílu celkové zadluženosti na hrubém domácím produktu má negativní dopady, neboť se samotným růstem může být následně spojeno předlužení domácností, jako je tomu v tomto případě u Nizozemska.

Graf 51 Podíl celkové zadluženosti na hrubém domácím produktu v % (vlastní zpracování dle dat Eurostatu)

8.4 Srovnání čistého bohatství obyvatel

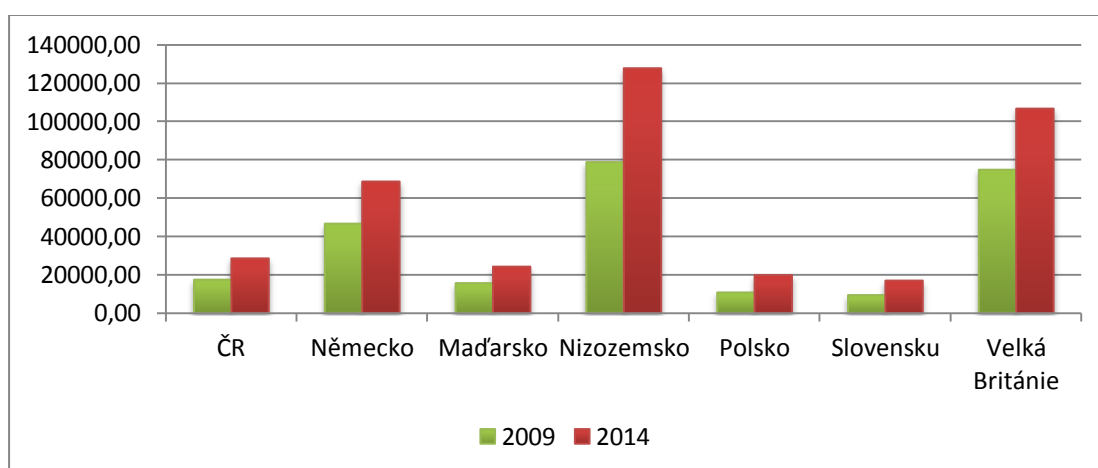
Čisté bohatství je definováno jako hodnota finančních i nefinančních aktiv minus celková hodnota nesplacených dluhů. Graf ukazuje výši čistého bohatství v roce 2014 v eurech mezi vybranými zeměmi na osobu. Z grafu je patrný výrazný rozdíl mezi zeměmi. Nejvyšší bohatství je tedy v Nizozemsku a Velké Británii, kde se hodnoty přibližují téměř k 80 tis. eur na osobu. Nejnižší čisté bohatství je na Slovensku s hodnotou lehce nad 9 000 eur a v Polsko s hodnotu 12 237 eur. Co se týče České republiky, je z vybraných zemí čtvrtá nejbohatší země. Hodnota v ČR je ve výši 20 234 eur, v přepočtu je to okolo 560 000 Kč. V porovnání s rokem 2009 je vidět, že čisté bohatství stoupl ve všech zemích. Lze tedy tvrdit, že čím větší bohatství dané země, tím je vyšší zadluženost.

Graf 52 Čisté bohatství na obyvatele v eurech (vlastní zpracování dle dat OECD)

8.5 Srovnání finančních aktiv obyvatel

Následující graf v letech 2009 a 2014 porovnává finanční aktiva obyvatel vybraných zemí, hodnoty jsou uvedeny v eurech. Do celkových finančních aktiv jsou zahrnuty hotovosti, vklady, cenné papíry, úvěry, pojištění, penzijní fondy a ostatní pohledávky. Celkové bohatství je tvořeno především finančními aktivy, které tvoří důležitý zdroj příjmů. Z grafu je patrný růst finančních aktiv obyvatel. Nevyšší finanční aktiva jsou v Nizozemsku, kde převyšují částku v roce 2014 120 000 eur, což je růst o 62 %. Naopak nejnižší finanční aktiva jsou na Slovensku ve výši 16 854 eur, tj. růst o 81 %. Nejvyšší finanční aktiva jsou v zemích s nejvyšší zadlužeností domácností.

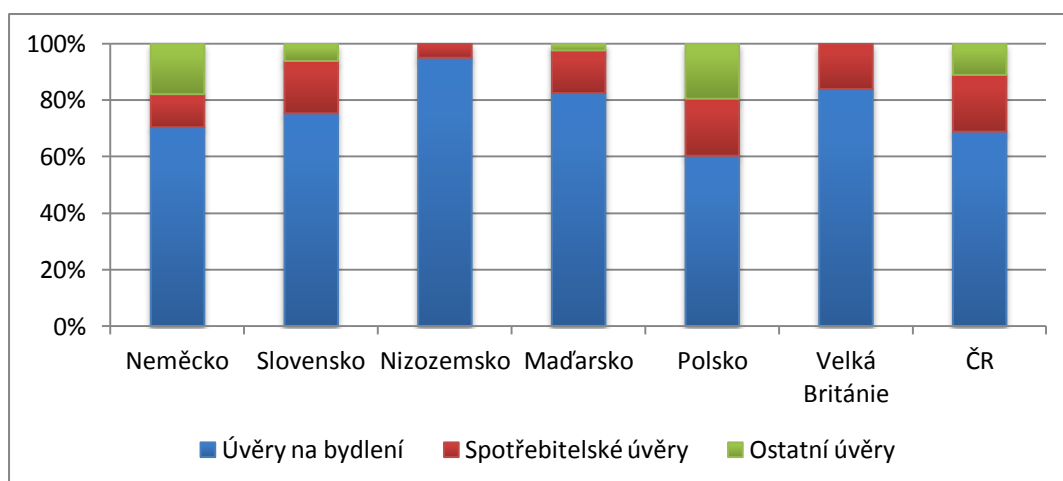

Graf 53 Finanční aktiva obyvatel v eurech (vlastní zpracování dle dat OECD)

8.6 Srovnání struktury zadluženosti

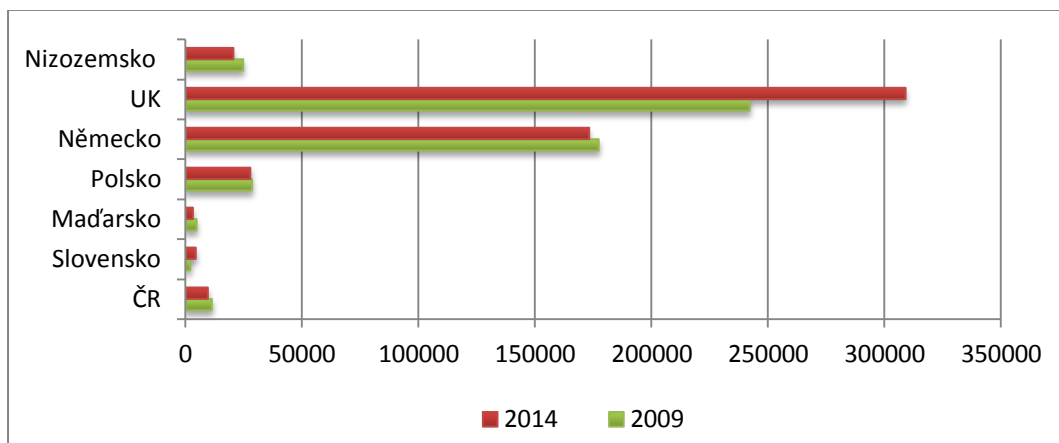
Následující podkapitola se bude zabývat strukturou zadluženosti jednotlivých zemí. Struktura zadluženosti domácností vychází z dat centrálních bank daných zemí, jelikož Eurostat nebo OECD neposkytuje členění zadluženosti dle struktury. Jak již bylo zmíněno, každá země vykazuje vlastní metody, jak třídí a klasifikuje úvěry, ovšem ve většině zemí se úvěry člení na spotřebitelské úvěry, úvěry na bydlení a ostatní úvěry. Velká Británie a Nizozemsko vykazuje pouze dva druhy členění a to úvěry na bydlení a spotřebitelské úvěry. Polsko a Maďarsko člení úvěry podle účelu až od roku 2009.

Následující graf porovnává strukturu úvěrů vybraných zemí v roce 2014. Jak je z grafu patrné, struktura je v zemích velmi podobná. Nizozemsko, i když vykazuje pouze spotřebitelské úvěry a úvěry na bydlení, vykazuje hypoteční úvěry ve výši 94 %. Oproti Nizozemsku má nejnižší podíl úvěrů na bydlení Polsko s hodnotou 60 %. U ostatních zemí se struktura hypotečních úvěrů pohybuje okolo 70 - 80 %. Spotřebitelské úvěry mají největší oblibu v Polsku, kde podíl tvoří 20 %, dále jsou spotřebitelské úvěry oblíbené v ČR a na Slovensku. Nejnižší oblibu mají poté v Nizozemsku, kde je podíl na celkovém zadlužení pouze 6 %, dále pak v Německu, kde je podíl vyšší než 10 %. Co se ostatních úvěrů týče, největší podíl má Německo s hodnotou 19 % a Polsko s hodnotou 20 %. Nejmenší podíl je pak v Maďarsku, kde podíl nepřesahuje 3 %.

Graf 53 Srovnání struktury zadluženosti (vlastní zpracování dle jednotlivých centrálních bank)

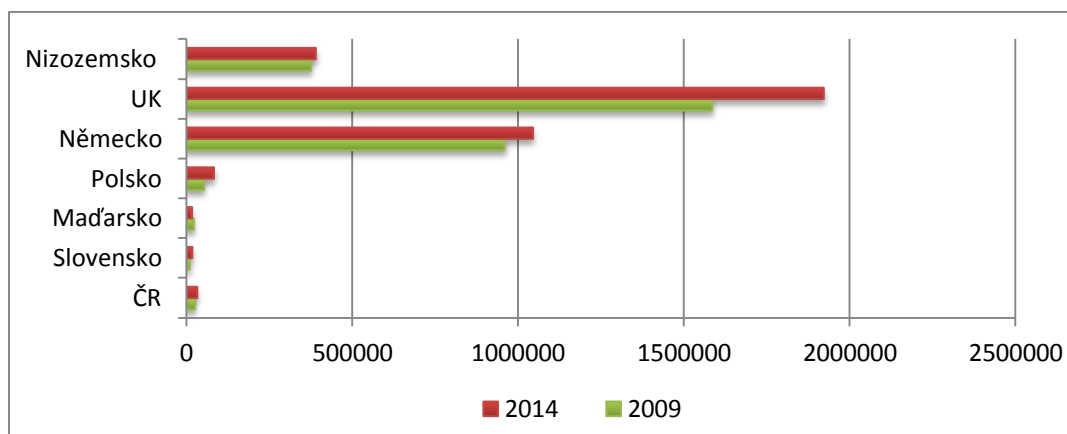
V následujícím grafu je uvedena výše spotřebitelských úvěrů v eurech, v letech 2009 a 2014. Spotřebitelské úvěry během sledovaných let v Nizozemsku, Německu, Maďarsku a ČR klesají, naopak obliba spotřebitelských úvěrů narostla ve Velké Británii, kde je patrný růst těchto úvěrů, z roku 2009 hodnota vzrostla o více než 61 000 mil. eur. Spotřebitelské úvěry rostly také na Slovensku, pouze v Polsku obliba spotřebitelských úvěrů stagnovala.

Graf 54 Srovnání spotřebitelských úvěrů v mil. eur (vlastní zpracování dle jednotlivých centrálních bank)

Výši úvěrů na bydlení vyobrazuje následující graf, hodnoty jsou uvedeny v letech 2009 a 2014. Na rozdíl od spotřebitelských úvěrů obliba u úvěrů na bydlení roste ve všech zemích s výjimkou Maďarska. Patrný růst objemu úvěrů nastal ve Velké Británii, jako tomu bylo u spotřebitelských úvěrů. Obliba úvěrů na bydlení je daleko vyšší než u spotřebitelských úvěrů, což je pozitivní jev, jelikož peníze jsou „zdravě“, využívány.

Na zvyšování hypotečních úvěrů se bezesporu podílí touha po vlastním bydlení, rostoucí jednočlenné domácnosti, zvyšující se počet obyvatelstva a růst cen nemovitostí. Úvěry na bydlení mají také oblibu kvůli neustále novým úvěrovým produktům od bankovních institucí a snižujícím se úrokovým sazbám.

Graf 55 Srovnání hypotečních úvěrů v mil. eur (vlastní zpracování dle jednotlivých centrálních bank)

Nizozemsko

Nizozemská národní banka vykazuje informace za banky, družstevní úvěrové instituce, ústřední úvěrové instituce a stavební spořitelny za domácnosti a neziskové instituce sloužící domácnostem. Struktura úvěrů v Nizozemsku, jak již bylo řečeno, člení pouze na spotřební úvěry a úvěry na bydlení. V Nizozemsku je daleko vyšší obliba po hypotečních úvěrech než v jiných zemích. Úvěry na bydlení mají během let vyrovnanou strukturu. Průměrná výše hypotečních úvěrů se pohybuje okolo 94 %, obliba po hypotečních úvěrech se od roku 2010 zvyšuje. V roce 2005 byla hodnota úvěrů na bydlení 366 678 mil. eur, do roku 2014 se zvýšil tento typ úvěru o 23 150 mil. eur, tedy na 389 828 mil. eur. Nejnižší hodnota tohoto úvěru byla tedy v roce 2010, kdy hodnota dosahovala pouze výše 358 462 mil. eur. Co se týče spotřebitelských úvěrů, od roku 2005 se hodnota z 24 317 mil. eur snížila na pouze 20 439, což je pokles během let o téměř 19 %.

Německo

Německo vykazuje úvěry jak pro domácnosti, tak i pro neziskové organizace sloužící domácnostem. Struktura v Německu se během sledovaných let téměř nezměnila, všechny druhy úvěrů rostou souměrně s růstem celkové zadluženosti země. Německo vykazuje pouze hypoteční úvěry, které ve všech letech převyšují podíl 70 %. Co se objemu úvěrů na bydlení týče, nejnižší hodnota byla v roce 2007 ve výši 964 189 mil. eur, kdy začala ekonomická krize. Nejvyšší hodnota byla v roce 2014, kdy hodnota převýšila 1 004 808 mil. euro. Na rozdíl od jiných zemí, druhým nejčastějším typem úvěrů jsou ostatní úvěry, které se podílí na celkové zadluženosti 20 %, tyto typ úvěrů ale během let mírně klesá. Nejnižší hodnota

ostatních úvěrů byla v roce 2014 ve výši 265 004 mil. eur. Nejvyšší objem byl v roce 2006, kdy objem tvořil 295 016 mil. euro. Během této doby tedy poklesly ostatní úvěry o více než 10 %. Spotřebitelské úvěry v Německu tvoří pouze 10 % celkové zadluženosti. Nejvyšší hodnotu tyto úvěry vykazovaly v roce 2011, kdy byla hodnota ve výši 186 139 mil. euro, do té doby spotřebitelské úvěry mírně rostly. Od roku 2011 spotřebitelské úvěry neustále klesají. V roce 2014 byla hodnota ve výši 173 182 mil. euro, pokles od roku 2011 byl ve výši 12 957 mil. euro.

Slovensko

Slovensko patří k nejméně zadluženým zemím. Slovensko vykazuje informace velmi podobně jako Česká republika a členit úvěry začalo až v roce 2006. V roce 2005 byla celková zadluženost ve výši 6037 mil. eur. V roce 2014 se zadluženost zvýšila na necelých 26 000 mil. eur. Na celkové zadluženosti se nejvíce podílí úvěry na bydlení, které během sledovaných let mírně stoupají. V roce 2006 byl podíl na 68 % a v roce 2014 se už podílí úvěry na bydlení ve výši 75 %. Celkový objem úvěrů na bydlení postupně roste, z 5 209 mil. eur vzrostla hodnota na více než 19 714 mil. eur. Podobný postupný nárůst jako u úvěrů na bydlení je i u spotřebních úvěrů. Během sledovaných let spotřebitelské úvěry rostou, nejvyšší hodnota je tedy v roce 2014 ve výši 4 795 mil. eur. Podíl spotřebních úvěrů vzrostl z roku 2006 z 12 % na 21%. Ostatní úvěry mají mírně kolísavý průběh, ale od začátku sledovaného období došlo k mírnému poklesu. Nejvyšší objem ostatních úvěrů byl v roce 2009 ve výši 2 570 mil. eur, do toho roku úvěry rostly. V roce 2014 činila hodnota pouze 1 398 mil. euro. Podíl ostatních úvěrů začal na 20 % a klesl až na podíl pouze 4 %.

Maďarsko

Informace jsou vykazovány pouze pro domácí sektor, za banky, úvěrové instituce a stavební spořitelny. Pouze v Maďarsku dochází ve vybraných zemích k poklesu celkové zadluženosti. Vývoj struktury všech třech typů úvěrů je od roku 2009 takřka totožný. V roce 2009 byl podíl úvěrů na bydlení ve výši 80 %, po 6 letech se zvýšilo pouze na 81 %. V roce 2009 byl objem úvěrů ve výši 21 861 mil. eur a postupně klesala až na hodnotu 20 192 mil. eur. Spotřebitelské půjčky zahrnují spotřební půjčky, kontokorent, splátkový prodej, leasing, a půjčky na pořízení automobilu. Podíl u spotřebních úvěrů nepatrně klesl. Objem spotřebitelských úvěrů klesl ze 4 622 mil. eur na 3 052 mil. eur. Co se týče ostatních úvěrů, ty tvoří pouze asi 3 %. Tyto úvěry klesly až na hodnotu 483 mil. eur.

Polsko

Polsko vykazuje informace o zadluženosti domácností za banky a pobočky úvěrových institucí. Polsko má z vybraných zemí nejnižší podíl úvěrů na bydlení, které jinak nazývá nákup nemovitého majetku. Tento typ úvěrů se podílí na celkové zadluženosti pouze mezi 51 % - 60 %. Nejnižší podíl byl právě v roce 2009, kdy objem úvěrů činil 52 858 mil. eur, a vzrostly postupně až na hodnotu 82 718 mil. eur, což byl nárůst o více než 56 %. Spotřebitelské úvěry na začátku sledovaného období tvoří necelých 29 %, ale nejnižší hodnota objemu byla v roce 2011 ve výši 26 121 mil. euro, nejvyšší hodnota byla v roce předcházejícím ve výši 29 929 mil. eur. Ostatní úvěry tvoří ve všech sledovaných letech 20 % na celkové zadluženosti. I přes stejný podíl těchto úvěrů 19 882 mil. eur na 26 695 mil. eur, což je nárůst o 35 %.

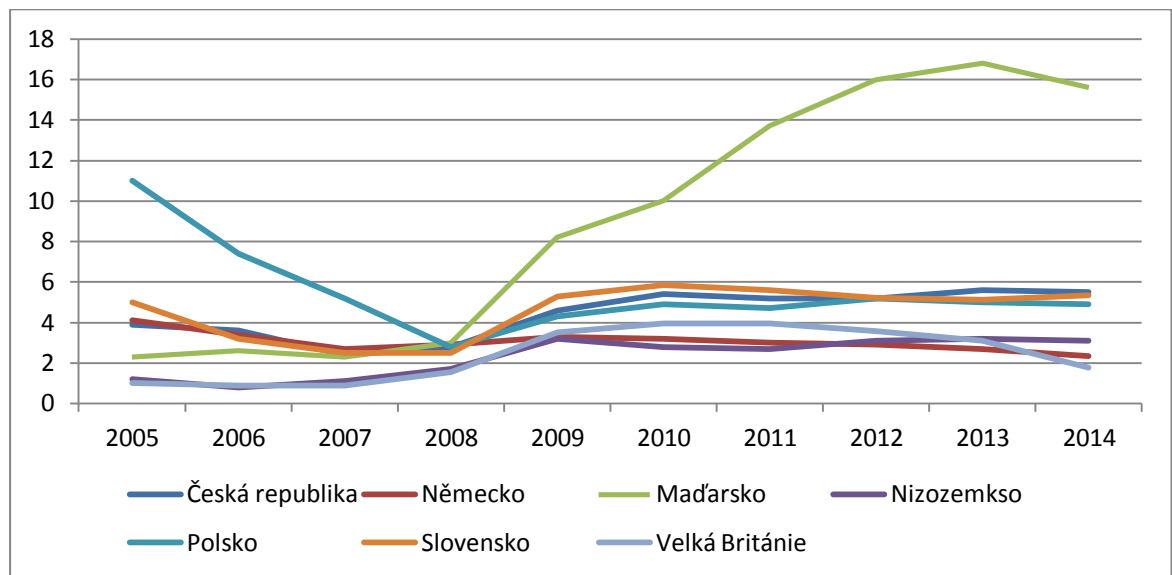
Velká Británie

Stejně jako Nizozemsko, Velká Británie člení úvěry pouze na úvěry na bydlení a spotřebitelské úvěry. Informace jsou vykazovány za banky, stavební spořitelny a ostatní specializované věřitele, jako jsou např. hypoteční společnosti, společnosti poskytující studentské půjčky. Co se struktury týče, nižší podíl tvoří spotřební úvěry, ty během let velmi mírně klesly. Podíl spotřebitelských úvěrů se pohybuje mezi 14 % - 19 %. Nejnižší objem spotřebních úvěrů byl v roce 2009 ve výši 242 062 mil. eur. Od roku 2009 následně tento typ úvěru stoupal až do výše 309 051 mil. eur. Úvěry na bydlení, které nazývají zajištěné úvěry, tvoří více než 80 % ve všech sledovaných letech. I přes téměř podobný podíl ve všech letech, objem úvěrů kolísá. Nejmenší objem byl v roce 2008 ve výši 1,491 bilionů eur. Naopak nejvyšší objem úvěrů byl v posledním sledovaném roce 2014 ve výši 1,921 bilionů eur, což je nejvyšší hodnota ve všech sledovaných zemích.

8.7 Srovnání úvěrů se selháním

Následující graf srovnává bankovní nesplácené úvěry na celkových hrubých úvěrech v letech 2005 - 2014. Jak je patrné z grafu, růst úvěrů se selháním nastal v období krize. Největší nárůst nesplácených úvěrů je v Maďarsku, kde se od roku 2005 zvýšila z 2,3 % na 16,8 %, která byla v roce 2013. K tomuto vysokému podílu úvěrů se selháním napomáhá vysoká nezaměstnanost a nízké mzdy. Nejnižší nesplácení úvěrů je překvapivě v Nizozemsku, kde se postupně nesplácení úvěrů zvyšuje, ale hodnota nepřekročila 3,2 %.

Největší zlepšení ve splácení úvěrů nastalo v Polsku, kde se hodnoty z 11 % neustále snižovaly až do bodu 4,9 %. Kromě Maďarska, se drží průměrně nesplácené úvěry okolo 5 %.

Graf 56 Srovnání nesplacených úvěrů (vlastní zpracování dle dat Eurostatu)

9 VZÁJEMNÁ ZÁVISLOT MEZI ZADLUŽENOSTÍ DOMÁCNOSTÍ A MAKROEKONOMICKÝMI FAKTORY

Korelační analýza napomáhá zjistit vzájemnou míru závislosti mezi zadlužeností a ostatními faktory. Vzájemná korelace bude zjištěna u vybraných makroekonomických faktorů, druhů úvěrů a důsledcích zadluženosti. Korelační koeficient napomohl zjistit míry závislosti, které byly otestovány T - testem. Pokud je korelační koeficient 1, existuje přímá závislost. Pokud je korelační koeficient -1 , existuje nepřímá závislost.

Z vývoje zadluženosti českých domácností je patrné, že se na celkové zadluženosti nejvíce podílejí hypoteční úvěry, pomocí korelačního koeficientu byla také zjištěna vzájemná závislost. Vysoká závislost byla také zjištěna u ostatních úvěrů. Jelikož existuje vzájemná korelace mezi celkovou zadlužeností a úvěry na bydlení, bylo také zjišťováno, které úvěry na bydlení nejvíce korelují s celkovou zadlužeností. Bylo zjištěno, že nejvyšší míra závislosti existuje právě u hypotečních úvěrů.

Tabulka 4 *Korelační koeficient – úvěry (vlastní zpracování)*

Korelační koeficient		
Spotřebitelské úvěry	Úvěry na bydlení	Ostatní úvěry
0,68290	0,99175	0,97968

Tabulka 5 *Korelační koeficient – úvěry na bydlení (vlastní zpracování)*

Korelační koeficient			
Hypoteční úvěry	Úvěry ze stavebního spoření	Překlenovací úvěry	Spotřebitelské úvěry na bydlení
0,88506	0,41699	0,81919	0,82906

Dále byla zjišťována míra závislosti mezi celkovou zadlužeností českých domácností a vybranými makroekonomickými faktory. Významná závislost byla zjištěna u hrubého domácího produktu, průměrné měsíční mzdy, disponibilními důchody, výdaji na konečnou spotřebu a počtem nezaměstnaných osob.

Přímá závislost nebyla potvrzena u míry nezaměstnanosti, míry inflace, dokončené a zahájené bytové výstavby a také u všech sazeb, které jsou stanovované centrální bankou.

Tabulka 6 *Korelační koeficient – makroekonomické faktory* (vlastní zpracování)

Makroekonomické faktory	Korelační koeficient
Míra nezaměstnanosti	-0,36795
Počet nezaměstnaných osob	0,39709
Hrubý domácí produkt	0,96223
Míra inflace	-0,28024
Průměrná nominální mzda	0,99324
Disponibilní důchod	0,99275
Výdaje na konečnou spotřebu	0,99909
Dokončená bytová výstavba	-0,44397
Zahájená bytová výstavba	-0,78913
2T repo sazba	-0,78028
Diskontní sazba	-0,69542
Lombardní sazba	-0,79171

Korelační koeficient je také vypočítán u následků zadlužování českých domácností. Významná míra závislosti byla zjištěna u nařízených exekucí a návrhy na oddlužení.

Tabulka 7 *Korelační koeficient – dopady zadlužení* (vlastní zpracování)

Korelační koeficient	
Nařízené exekuce	Návrh na oddlužení
0,91209	0,94468

10 PREDIKCE VÝVOJE ZADLUŽENOSTI ČESKÝCH DOMÁCNOSTÍ

V následující části bude provedena predikce celkové zadluženosti a její struktury, dále bude provedena predikce pro bankovní i nebankovní instituce. Predikce je vypočítána pomocí regresní analýzy, kde na základě vývoje zadluženosti a makroekonomických činitelů budou stanoveny koeficienty, pomocí kterých bude následně odhadnut budoucí vývoj zadluženosti. Pomocí korelační analýzy byla zjištěna závislost mezi počtem nezaměstnaných osob, HDP a disponibilním důchodu. Ostatní faktory, u kterých byla zjištěna závislost, byly odstraněny kvůli multikolinearitě. U predikce se bude předpokládat, že na finančním trhu nedojde k žádným výrazným nepříznivým vlivům. K budoucímu vývoji budou využity predikce makroekonomických ukazatelů, které vydává Ministerstvo financí České republiky.

Podle Ministerstva financí a České národní banky by měla česká ekonomika stále růst. Nebude růst pouze tuzemská ekonomika, ale i globální, kdy se předpokládá růst ekonomiky v roce 2016 okolo 3 %. Napomáhá tomu vysoký růst ekonomiky v USA na rozdíl od křehké ekonomiky EU. Pozitivní vliv na českou ekonomiku by měla mít přetrvávající silná domácí poptávka a nízké ceny komodit. Také poklesnou ceny ropy a ceny výrobců. K růstu by také mělo přispět zvyšování mezd i těch minimálních a daňové zvýhodnění pro rodiny s dětmi. S predikcí souvisí i jistá rizika, která by následně mohla ovlivnit budoucí vývoj tuzemské ekonomiky. Tuzemskou ekonomiku by mohlo negativně ovlivnit především vnější prostředí. Odhaduje se, že by mohlo dojít ke zpomalení čínské ekonomiky, což by se ale tuzemské ekonomiky nemělo dotknout přímo. Kromě čínské ekonomiky by mohla mít negativní dopad na tuzemskou ekonomiku i křehká situace v Evropě, např. ekonomiku by mohla ovlivnit emisní kauza s Volkswagenem. Další negativní dopady by mohla přinést nejistota na finančních trzích a vysoká volatilita. Na pokles ekonomiky by mohly mít vliv také tlaky na snížení kurzu pod hranici 27 CZK/EUR. Poslední významnější dopad by mohla přinést geopolitická rizika, především aktuální migrace. Ministerstvo financí odhaduje, že významnější vliv na tuzemskou ekonomiku by migrace měla v případě, kdyby došlo k prudkému nárůstu žádostí o azyl.

10.1 Predikce celkové zadluženosti českých domácností

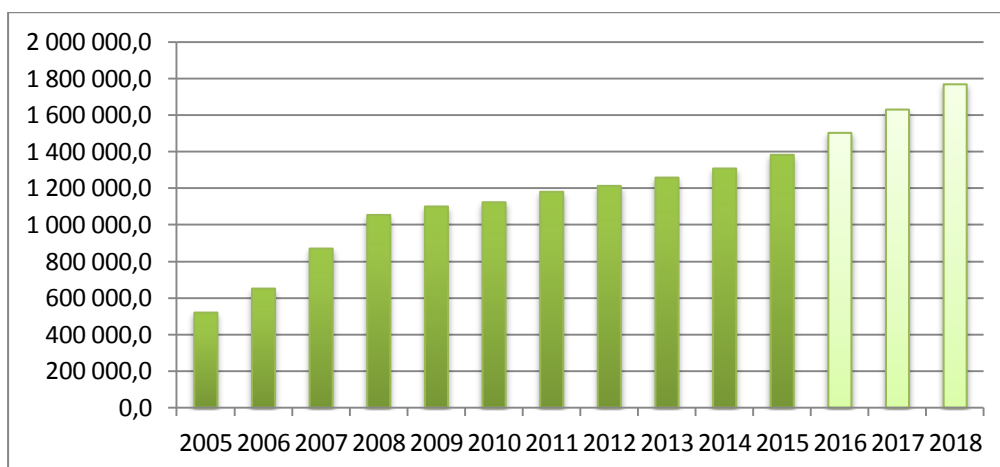
Na základě vývoje ekonomiky a predikcí Ministerstva financí a České národní banky lze předpokládat růst zadluženosti českých domácností.

Z následující tabulky je patrný růst zadluženosti i v následujících třech predikovaných letech. Celková zadluženost v roce 2016 by měla růst rychleji než v roce 2015, celková zadluženost by měla dosáhnout hodnoty 1 502,3 mld. Kč, což je meziroční růst od roku 2015 o 8,66 %, v roce 2017 by zadluženost měla dosáhnout hodnoty 1 629,8 mld. Kč, což je růst o 8,48 %. V posledním predikovaném roce by hodnota celkové zadluženosti měla dosáhnout 1 767,8 mld. Kč.

Na růst zadluženosti bude příznivě působit nízká nezaměstnanost, růst mezd, růst důvěry, snižování úrokových sazeb, snižování úvěrů se selháním a tím i ochota bank nadále půjčovat domácnostem. Dále nízká inflace, růst životní úrovně, silný marketing a masivní reklama bankovních i nebankovních institucí, růst cen nájemného a cen nemovitostí a růst jednočlenných domácností. Na růst zadluženosti se také podílí snadná dostupnost a rychlé vyřízení úvěrů. Na růstu se podílí i změna pohledu na zadluženost, jelikož se dluhy stávají běžnou součástí života. Dříve si byly domácnosti zvyklé na danou věc našetřit, dnešní konzumní svět ale upřednostňuje okamžitou spotřebu. Za to mohou reklamy, ze kterých má většina domácností pocit, že si danou věc mohou pořídit bez šetření takřka okamžitě. To vede k tomu, že růst zadluženosti domácností roste rychleji než průměrné mzdy.

Tabulka 8 *Predikce celkové zadluženosti v mld. Kč (vlastní zpracování)*

	2016	2017	2018
Celková zadluženost	1502,295	1629,749	1767,758
Meziroční přírůstky	83,705	83,362	76,178

Graf 57 *Predikce celkové zadluženosti v mil. Kč (vlastní zpracování)*

10.2 Predikce celkové struktury zadluženosti

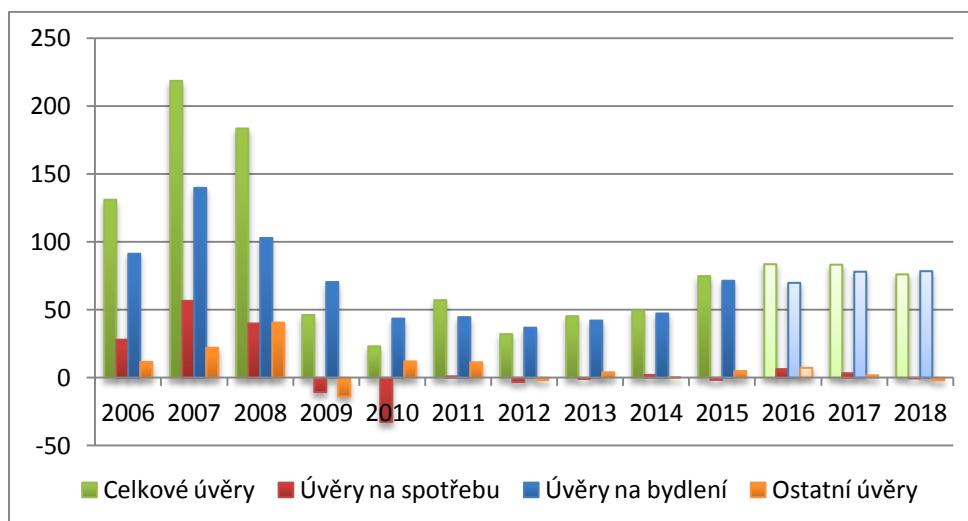
Jako tomu bylo i v předešlých letech, největší nárůst zaznamenaly úvěry na bydlení. Na konci roku 2016, by měly tyto úvěry převýšit částku 1 bilionu korun, v letošním roce by se mělo roční tempo růstu zvýšit o více než 10 %. Toto tempo by mělo následovat i v následujících dvou letech. Na zvýšení úvěrů na bydlení bude mít také v roce 2016 vliv růstu cen nemovitostí, především díky DPH.

Dále by měly mírným tempem růst i ostatní úvěry, které by na konci roku 2016 měly dosahovat téměř 164 mld. Kč, v následujícím roce by měly meziročně růst o 7,6 %, v roce 2018 by měly úvěry dosahovat téměř 190 mld. Kč, což je meziroční růst o více než 7 %.

Jediným typem úvěrů, které by měly mírně klesat, jsou spotřebitelské úvěry, toto tempo přetrvává z minulých let. Na konci roku 2016 by měla výše celkových spotřebitelských úvěrů ještě vzrůst na 268,8 mld. Kč, co je růst o 3 %. V následujícím roce by mělo docházet k postupnému snižování, úvěry by měly klesnout na hodnotu 266,9 mld. Kč, což je pokles o necelé jedno procento. V roce 2018 by měl pokračovat klesající trend, hodnota by měla dosahovat výše 259,37 mld. Kč, tj. pokles o 2,8 %.

Tabulka 9 *Predikce struktury zadluženosti domácností v mld. Kč (vlastní zpracování)*

	2016	2017	2018
Celkové úvěry na bydlení	1 069,597	1186,384	1319,26
Meziroční přírůstky	69,952	78,181	78,553
Celkové spotřebitelské úvěry	268,75	266,855	259,37
Meziroční přírůstky	6,418	3,354	-0,515
Celkové ostatní úvěry	163,953	176,510	189,128
Meziroční přírůstky	7,335	1,827	-1,86

Graf 58 Meziroční přírůstky celkové zadluženosti v mld. Kč (vlastní zpracování)

10.3 Predikce zadluženosti u bankovních institucí

Jako v předešlých částech se u bankovních institucí pracuje pouze s úvěry spotřebitelskými, úvěry na bydlení a ostatními úvěry. S úvěry neziskovým institucím sloužící domácnostem, OSVČ a SVJ se dále pracovat, neboť tyto částky tvoří pouze zanedbatelné hodnoty na celkovém zadlužení domácností.

Jelikož bankovní instituce tvoří drtivou většinu zadluženosti domácností, vyvíjí se velmi podobně jako celková zadluženost. Na konci sledovaného období by celková zadluženost domácností u bankovních institucí měla dosáhnout 1 443,6 mld. Kč, což je meziroční růst o více než 9 %, v následujících letech roste tempo každým rokem o více jak 10 %.

Banky v roce 2015 dosahovaly perfektních výsledků a budou toho chtít dosahovat i v následujících letech, budou se snažit snižovat úrokové sazby nebo budou přicházet s novými úvěrovými produkty. Čerpání úvěrů také podpoří příznivá ekonomická situace, rostoucí důvěra spotřebitelů a také zvyšování cen nemovitostí.

Spotřebitelské úvěry u bankovních institucí na rozdíl od celkových spotřebitelských úvěrů mírně rostou. V roce 2015 spotřebitelské úvěry dosahovaly výše necelých 212 mld. Kč, v roce 2016 by tempo mělo vzrůst pouze o 3,3 %, toto tempo by se mělo nadále zvyšovat. Obliba by také měla přetrvávat u ostatních úvěrů, kde by se hodnota měla postupně zvýšit až na 76 mld. Kč. I nadále se budou nejvíce na zadluženosti u bankovních institucí podílet úvě-

ry na bydlení, které by v roce 2016 měly přesáhnout výši 1 bilionu korun. Roční tempo by mělo přesáhnout 10 %. Toto meziroční tempo by mělo zůstat i v následujících letech.

Tabulka 10 *Predikce zadluženosti domácností u bankovních institucí v mld.*

Kč (vlastní zpracování)

	2016	2017	2018
Celkové zadlužení	1443,62	1592,994	1759,912
Meziroční přírůstky	90,904	104,668	104,723
Spotřebitelské úvěry	219,617	235,184	250,392
Meziroční přírůstky	12,963	18,498	19,692
Úvěry na bydlení	1069,359	1186,366	1319,579
Meziroční přírůstky	70,016	78,277	78,709
Ostatní úvěry	58,743	66,904	76,606
Meziroční přírůstky	4,037	3,457	3,193

Jelikož se právě úvěry na bydlení nejvíce podílejí na celkové zadluženosti, je provedena i jejich predikce. Je opět patrné, že i nadále budou převládat hypoteční úvěry, tyto úvěry by meziročně měly růst o 10 %. U úvěrů ze stavebního spoření by nadále měl převládat klesající trend, v roce 2016 by tyto hodnoty měly klesnout na 24,2 mld. Kč. Co se překlenovacích úvěrů týče, tyto úvěry by měly ještě stoupat v roce 2016, tj. meziroční růst o 7,7 %, od roku 2017 lze očekávat pokles těchto úvěrů. Spotřebitelské úvěry na bydlení by měly mírným tempem růst. V roce 2016 by hodnota měla dosáhnout 28,8 mld. Kč, tj. růst o 3,9 %. V dalších dvou predikovaných letech by hodnota měla růst okolo jednoho procenta ročně.

Tabulka 11 *Predikce úvěrů na bydlení u bankovních institucí v mld. Kč (vlastní zpracování)*

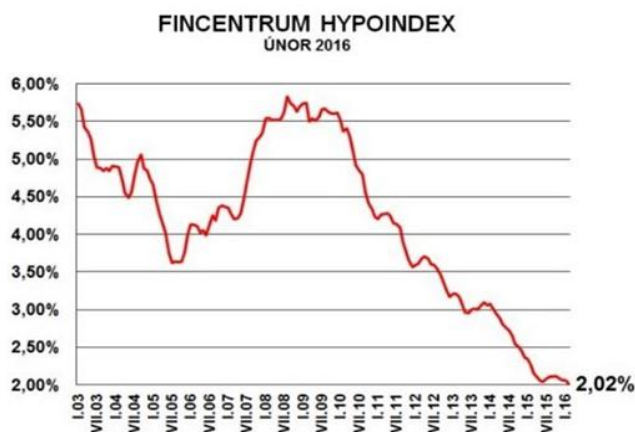
	2016	2017	2018
Hypoteční úvěry	960,710	1094,606	1250,570
Meziroční přírůstky	68,217	88,206	91,078
Úvěry ze stavebního spoření	24,183	21,946	18,405
Meziroční přírůstky	-0,247	0,862	1,022
Překlenovací úvěry	55,630	40,557	21,069
Meziroční přírůstky	1,387	-9,922	-11,703
Spotřební úvěry na nemovitosti	28,835	29,258	29,535
Meziroční přírůstky	0,660	-0,869	-0,688

10.3.1 Vývoj úrokových sazeb

ČNB nepředpokládá zvyšování úrokových sazeb do roku 2017, od těchto sazeb se následně vyvíjí cena peněz, proto lze předpokládat, že nedojde k výraznému zvyšování úrokových sazeb u bankovních institucí. Vývoj úrokových sazeb je nutno sledovat zejména kvůli tomu, že úrokové sazby jsou důležité pro vývoj i splácení dluhů.

Samotné banky tvrdí, že neplánují zvyšování úrokových sazeb, což má pozitivní vliv na čerpání úvěrů. Banky jsou ochotny i v případě poklesu poptávky dále snižovat úrokové sazby, což by vedlo k opětovnému zvýšení poptávky a tím i zvýšení tržního podílu.

Dle některých odborníků dno úrokových sazeb u hypotečních úvěrů teprve přijde, tzn., že úrokové sazby budou ještě mírně klesat, alespoň po dobu, co nebude v platnost uveden zákon o úvěrech spotřebitelů. Dle Karla Chábka, manažera hypoték České spořitelny, klienti požadují delší fixace, které dlužníkům přinesou nízké úrokové sazby po delší dobu. Tito dlužníci si následně mohou lépe plánovat své finance. Díky příznivému vývoji na trhu jsou banky ochotné snižovat úrokové sazby s delší fixací. Lze tedy předpokládat, že v roce 2016 úrokové sazby u hypotečních úvěrů zůstanou na minimech nebo jen mírně vzrostou, kvůli vysoké poptávce, rostoucím cenám nemovitostí, zvyšování konkurenceschopnosti, kvůli kterým si banky snižují své marže. Dále se na nízkých sazbách bude podílet příznivý ekonomický vývoj a pokles úvěrů se selháním. Pro banky je také fixace důležitá kvůli jasné výnosnosti a snižující se míře rizika nesplacení úvěrů. (Hypoindex.cz, 2016)

Graf 59 Vývoj hypoindexu (Hypoindex.cz, 2016)

U spotřebitelských úvěrů lze očekávat také snižující se úrokové sazby, kvůli očekávané vyšší poptávce. Banky budou snižovat sazby kvůli konkurenceschopnosti, vyšším mzdám a rostoucí zaměstnanosti, což pozitivně působí na pokles úvěrů se selháním.

10.4 Predikce zadluženosti u nebankovních institucí

Klesající trend zadluženosti u nebankovních institucí by měl trvat i v následujících třech letech. Oproti roku 2015 by celková zadluženost u nebankovních institucí v roce 2016 měla klesnout pouze o 1 %, oproti tomu v následujícím roce by zadluženost měla klesnout až na 38,3 mld. Kč, což je meziroční pokles o 33,7 %. V roce 2018 se může čekat pokles až na 12,9 mld. Kč. Největší položkou u nebankovních institucí by stále měly být i nadále spotřebitelské úvěry. Tento pokles lze také přiřadit snižujícím se úrokovým sazbám u bankovních institucí, kdy dlužníci budou využívat nižší úrokové sazby. Na tento propad bude mít do jisté míry i nový zákon o úvěrech spotřebitele. Věřitelé budou muset prověřovat bonity klientů, což většina nebankovních institucí nečinila.

Tabulka 12 *Predikce zadluženosti nebankovních institucí v mld. Kč*
(vlastní zpracování)

	2016	2017	2018
Celkové zadlužení	57,740	38,264	12,853
Meziroční přírůstky	-6,139	-13,960	-18,333
Spotřebitelské úvěry	49,128	31,671	8,339
Meziroční přírůstky	-6,545	-15,145	-20,208
Úvěry na bydlení	0,238	0,180	0,935
Meziroční přírůstky	-0,065	-0,096	-0,155
Ostatní úvěry	8,374	6,431	3,579
Meziroční přírůstky	0,471	1,281	2,030

10.5 Zákon o úvěrech pro spotřebitele

V roce 2016 by měl v platnost vejít nový zákon o úvěrech pro spotřebitele. Tento zákon by měl přinést především zvýšení důvěryhodnosti retailových úvěrových služeb a snížení nekalých praktik nebankovních institucí, které poskytují úvěry spotřebitelům.

V novém zákoně budou zahrnuty veškeré typy úvěrů pro spotřebitele, tj. hotovostní úvěry, pohledávky z kreditních karet, splátkový prodej, úvěry na bydlení, mikropůjčky, tj. půjčky do 5 000 Kč, a další.

V zákonu budou také sjednocené podmínky pro získání podnikatelského oprávnění, dohled nad subjekty a ověření odbornosti.

Zákon by měl především přinést lepší pozice pro spotřebitele, jednou z nových možností bude, že klient bude moci kdykoliv splatit svůj dluh vůči institucím, pouze s náklady, které vzniknou instituci za předčasné splacení. Bude také možné splacení bez úroků či bez poplatků u vážných životních situací, jako je např. vážná nemoc či invalidita. Zákon také bude nově omezovat sankce za pozdní splacení, především u klientů, kteří jinak splácí své dluhy včas.

Dále také budou muset instituce řádně prověřovat své klienty při žádosti o úvěr. Instituce by měly poskytovat úvěry pouze těm osobám, které prokážou své příjmy, v případě, že by instituce tuto skutečnost neprověřila, bude se smlouva považovat za neplatnou. Pro spotřebitele je výhoda v tom, že jistinu zaplatí pouze dle svých schopností a nebude muset platit úroky. V případě, že dlužník již úroky zaplatil, získá je zpět.

Další významná změna se týká nebankovních institucí, především jde o změnu licencování a dohledu, kterou bude nově vykonávat Česká národní banka. Nyní poskytování úvěrů nebankovními institucemi byla vedena jako živnost. Zákon nově klade vyšší nároky na odbornost těchto subjektů, úroveň bude prakticky stejná jako u bank. Také se zvýší základní kapitál pro tyto instituce, předpokládaná výše základního kapitálu je 20 mil. Kč. Tímto krokem by mělo dojít k poklesu lichvářů. (MFČR, 2015)

10.6 Oddlužení

Společnost Creditreform si s predikcí oddlužení není zcela jistá, právě díky posilující ekonomice, která se promítne na trhu práce a růstu mezd. Především kvůli posilující ekonomice by se dal předpokládat pokles počtu insolvenčních návrhů. Naproti tomu, tato pozitivní situace na trhu může počet návrhů zvýšit. Zlepšená ekonomická situace vyvolá v mnoha domácnostech vyšší důvěru a tím i růst poptávky, to může vést k roztočení úvěrové spirály, kterou nemusí všechny domácnosti ustát. (creditreform.cz, 2016)

Během ledna a února roku 2016, bylo vyhlášeno již 2 733 osobních bankrotů a bylo podáno 3 053 návrhů na osobní bankrot. V loňském roce bylo během prvních dvou měsíců vyhlášeno 2 412 osobních bankrotů a 3 193 podaných návrhů na osobní bankrot. (Cribis.cz, 2016)

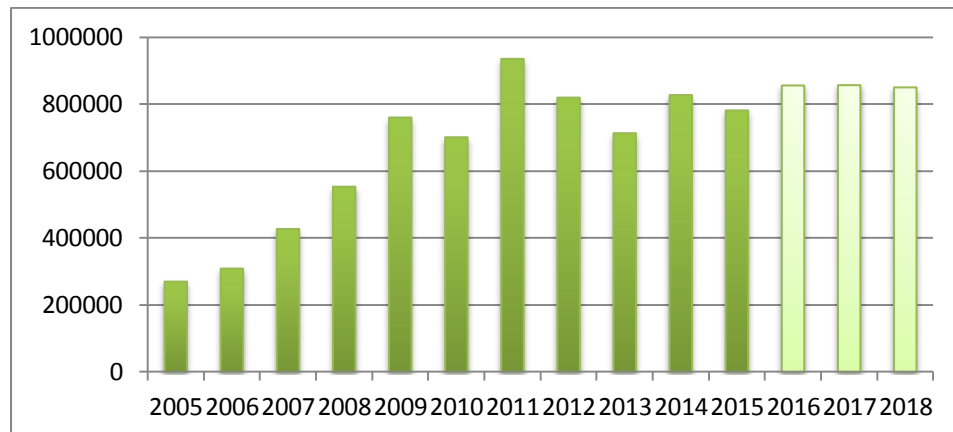
V roce 2016 by také mělo dojít k novele insolvenčního zákona, která se zaměřuje především na osobní oddlužení. Tato novela by měla přinést menší administrativní zátěž, regulaci oddlužovacích společností, které většinou mnohdy dlužníkům ještě přitíží, a dále dohled nad insolvenčními správci. Právní pomoc by mohly vykonávat pouze osoby, které by získaly od Ministerstva spravedlnosti akreditaci. Další změnou by měla být pouze elektronická žádost o oddlužení a dlužník si nebude moci o povolení zažádat sám.

10.7 Exekuce

Lze předpokládat, že díky příznivému ekonomickému vývoji a nízkým úrokovým sazbám si budou půjčovat i méně bonitní klienti, můžeme proto očekávat i zvýšení počtu exekucí. V případě že by došlo k oslabení ekonomiky, by tato situace nejvíce zasáhla nízkopříjmové domácnosti. Nepříznivý vývoj by mohl také nastat v případě růstu úrokových sazeb a stagnaci mezd. Růst exekucí lze také předpokládat kvůli rostoucí celkové zadluženosti, protože existuje závislost mezi vývojem nařízených exekucí a celkovou zadlužeností.

I přesto, že v roce 2015 klesá počet zahájených exekucí, roste počet osob, na které jsou uvaleny čtyři a více exekucí, proto se zužuje počet osob, na které jsou uvaleny exekuce, i díky tomu dochází k nevymahatelnosti dluhů. Kvůli těmto exekucím se dostávají klienti do situace, kdy se nacházejí na hranici předlužení a žádají proto o oddlužení. Pro většinu klientů není problém samotný dluh, ale nízký příjem, ze kterého není schopen platit dluh, jednou z častých příčin bývá ztráta zaměstnání. Proti předlužení pozitivně působí tedy vysoká zaměstnanost a růst příjmů. Prezidentka Exekutorské komory ČR Pavla Fučíková dodává, že: *„exekutoři aktuálně zpracovávají 4,5 mil. případů a vymáhají jistinu ve výši 302 mld. Kč, to je jedna čtvrtina státního rozpočtu.“* (Hypoindex.cz, 2016)

Na predikci vývoje počtu exekucí byla použita polynomická funkce, která odhaduje v roce 2016 přibližně 856 tis. exekucí, což je předpokládaný mírný růst oproti roku 2015. Co se týče dalších predikovaných let, jsou tyto hodnoty velice podobné, jako v roce 2016, což nutno brát s jistou opatrností.

Graf 60 *Predikce počtu exekucí* (vlastní zpracování)

S exekucemi také úzce souvisí nezabavitelná částka, která činila v roce 2015 6 118 Kč, v roce 2016 vzrostla o 61 Kč, tedy na 6 179 Kč. Nezabavitelná částka se odvíjí od životního minima a nákladů na bydlení. V roce 2016 došlo ke zvýšení pouze u nákladů na bydlení.

ZÁVĚR

Zadluženost domácností se po transformaci ekonomiky z centrálně plánované na tržní držela na nízké úrovni. Na přelomu nového tisíciletí domácnosti zažily úvěrový boom a žití na dluh se stalo součástí běžného života mnoha rodin. Úvěrový boom nepřinesl domácnostem pouze zátěž pro jejich rozpočty, ale také zkvalitnění životní úrovně. Ke zpomalení růstu došlo až před začátkem ekonomické krize. V posledních letech se růst zadluženosti opět zvyšuje zejména kvůli posilující ekonomice.

Srovnání zadluženosti s vybranými zeměmi napomohlo zjištění, že zadluženost domácností v České republice je relativně na nízké úrovni. Proto není potřeba přijímat žádná opatření, která by vedla ke snižování zadluženosti. I přes relativně nízký podíl úvěrového selhání, je počet exekucí a osobních bankrotů vysoký, což svědčí o tom, že řada domácností neumí žít na dluh, který oslabuje rozpočet domácností. Řada dlužníků totiž nepočítá s nepředvídatelnými situacemi, jako je vážná nemoc nebo ztráta zaměstnání, které ovlivňují příjmy domácností. Proto není problém samotný dluh, ale nízké příjmy. Dlužníci by také měli zvažovat potřebu úvěrů, protože téměř polovinu nesplácených dluhů tvoří spotřebitelské úvěry.

Zadluženost spolu s předlužením domácností je nutno sledovat, neboť předluženost může vést až k finanční nestabilitě země. Z tohoto důvodu je nutné sledovat i budoucí vývoj zadlužení. Proto byly pomocí korelační analýzy stanoveny závislosti mezi vývojem makroekonomických faktorů a celkovou zadlužeností. V práci byla prokázána závislost u hrubého domácího produktu, počtem nezaměstnaných lidí a disponibilními důchody. Samotná predikce byla zjištěna pomocí regresní analýzy, která vychází ze zjištěných regresních koeficientů a makroekonomické predikce. Predikcí bylo zjištěno, že celková zadluženost by měla růst o trochu rychleji než v roce 2015. Ke zvýšení zadluženosti napomůže posílení tuzemské ekonomiky, silná poptávka po úvěrech a nízké úrokové sazby, které by se neměly zvyšovat do konce roku 2016. Právě úrokové sazby nejvíce ovlivňují vývoj zadlužení s jejím následným splácením. Lze říci, že v roce 2016 budou stále příznivé podmínky pro čerpání úvěrů. I nadále by měly nejvíce růst hypoteční úvěry u bankovních institucí. U nebankovních institucí by měl přetrvávat klesající trend, na který bude mimo jiné působit i nový zákon o úvěrech pro spotřebitele.

Predikce vývoje zadluženosti domácností se zabývá pouze předpokládanými a měřitelnými faktory, proto lze očekávat, že ve skutečnosti bude celková zadluženost nabývat rozdílných hodnot. Je to z toho důvodu, že existuje celá řada jiných než ekonomických vlivů, které ovlivňují chování domácností při čerpání úvěrů. Výhodou regresní analýzy je, že predikované hodnoty lze měnit podle aktuální predikce makroekonomických faktorů.

Na závěr lze ještě dodat, že dluh je dobrý sluha, ale mnohdy se z něj stává zlý pán. Proto by se každý potenciální klient měl zamyslet, zda úvěr skutečně potřebuje a v jaké výši. V případě, že se rozhodne úvěr využít, měl by si propočítat, zda na něj bude mít i v případě nepředvídatelných situací, jako je ztráta zaměstnání či vážná nemoc. Dále by si měl potenciální dlužník půjčit u spolehlivého věřitele, ale ještě před uzavřením smlouvy by si měl porovnat řadu potřebných informací, jako je výše úrokové sazby, doba fixace, smluvní podmínky, sankce a poplatky, výše a doba splátek atd. V případě vyšších částek a doby splácení není na škodu pojištění, např. proti ztrátě zaměstnání.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

ALLEWELDT, Frank a Senda KARA, 2013. The over-indebtedness of European households: updated mapping of the situation, nature and causes, effects and initiatives for alleviating its impact – Part 1: Synthesis of findings [online]. 289 s. [cit. 2016-03-05]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/consumers/financial_services/reference_studies_documents/docs/part_1_synthesis_of_findings_en.pdf

ALLEWELDT, Frank a Senda KARA, 2013a. The over-indebtedness of European households: updated mapping of the situation, nature and causes, effects and initiatives for alleviating its impact. Dostupné také z: <http://www.bristol.ac.uk/media-library/sites/geography/migrated/documents/pfr1301.pdf>

ARAD: systém časových řad, 2003 -2006. ČNB [online].[cit. 2016-04-13]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.NEJ_SEST

Bank of England, 2016. [cit. 2016-04-13]. Dostupné z: <http://www.bankofengland.co.uk/Pages/home.aspx>

BELÁS, Jaroslav, 2013. Finanční trhy, bankovníctví, pojišťovnictví. Žilina: Georg 596 s. ISBN 9788081540240.

BENTON, Gup, 2011. *Banking and financial institutions: a guide for directors, investors, and counterparties*. Hoboken, N.J.: Wiley 460 s. Wiley finance series. ISBN 1118087488.

BLATNÁ, Dagmar, 2008. Metody statistické analýzy [online]. Vyd. 3. Praha: Bankovní institut vysoká škola. [cit. 2016-04-14]. 137 s. ISBN 978-80-7265-129-0. Dostupné z: http://is.bivs.cz/el/6110/leto2015/M101MSA/um/Metody_statisticke_analyzy_studijni_opora.pdf?lang=cs

BUČKOVÁ, Veronika, 2013. K čemu slouží úvěrové registry? In: Finance.cz [online].[cit. 2016-03-05]. Dostupné z: <http://finance.cz/zpravy/finance/210471-k-cemu-slouzi-uverove-registry/>

BUŘÍNSKÁ, Barbora, 2012. Bydlet ve vlastním a bez úspor? Jde to se stoprocentní hypotékou.[online]. [cit. 2016-03-05]. Dostupné z: http://finance.idnes.cz/100procentni-hypoteky-bez-uspor-dmb-/zivotni-pojisteni.aspx?c=A120402_135630_uver_bab

- Creditreform, 2016 [online]. Oddlužení [cit. 2016-04-15]. Dostupné z: http://www.creditreform.cz/fileadmin/user_upload/CR/International/local_documents/cz/Preseartikel/
- Cribis, 2016 [online]. [cit. 2016-04-15]. Dostupné z: <http://www.informaceofirmach.cz/category/clanky/>
- CROOK, NJ, 2006. Household Debt Demand and Supply: A Cross-Country Comparison, in G. Bertola, R. Disney., & C. Grant (eds), The Economics of Consumer Credit, Massachusetts Institute of Technology Asco Typesetters, Hong Kong
- Česká spořitelna, 2006. Jak se chytře zadlužit. 19 s.
- Česko. Nařízení vlády č. 595/2006 Sb., o nezabavitelných částkách. In: Sbírka zákonů. 1992. Dostupné také z: http://www.mpsv.cz/ppropo.php?ID=nv595_2006
- Česko. Zákon č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru. In: Sbírka zákonů. 1992. Dostupné také z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2010-145>
- Česko. Zákon č. 182/2006 Sb., úpadku a způsobech jeho řešení. In: Sbírka zákonů. 1992. Dostupné také z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-182>
- Česko. Zákon č. 190/2004 Sb., o dluhopisech. In: Sbírka zákonů. 1992. Dostupné také z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-190>
- Česko. Zákon č. 96/1993 Sb., o stavebním spoření a státní podpoře stavebního spoření. In: Sbírka zákonů. 1992. Dostupné také z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-96>
- Česko. Zákon č.120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti. In: Sbírka zákonů. 1992. Dostupné také z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2001-120>
- ČNB, 2015. Zpráva o finanční stabilitě. Praha: Česká národní banka. Dostupné také z: http://www.akatcr.cz/download/3269-fs_2014-2015.pdf
- ČNB, 2016. Měnově-politické nástroje. [online]. [cit. 2016-03-05]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/menova_politika/mp_nastroje/
- ČNB, 2016. Metodické poznámky. [online]. [cit. 2016-03-05]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/statistika/menova_bankovni_stat/stat_mb_met/index.html
- ČNB, 2016. Seznam zprostředkovatelů aktiv. In: ČNB [online]. [cit. 2016-03-05]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/statistika/menova_bankovni_stat/seznam_zfa/index.html

ČNB, 2016. Seznamy institucí pro potřeby měnové a finanční statistiky. [online]. [cit. 2016-03-05]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/statistika/menova_bankovni_stat/seznamy_mbs/

ČNB, 2016. Úvěry klientské. Dostupné také z: https://www.cnb.cz/docs/ARADY/MET_LIST/uv_cs.pdf

ČNB, 2016. Finanční stabilita. [online]. [cit. 2016-04-13]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/financi_stabilita/zpravy_fs/

DeNederlandscheBank, 2016 [online]. [cit. 2016-04-13]. Dostupné z:

<http://www.dnb.nl/home/index.jsp>

Deutsche Bundesbank, 2016 [online]. [cit. 2016-04-13]. Dostupné z: https://www.bundesbank.de/Navigation/EN/Home/home_node.html

DLOUHÁ, Petra. Offsetová hypotéka: specialita, která dokáže srazit úrok. Komu se vyplatí? In: Penize.cz [online]. 2013 [cit. 2016-03-05]. Dostupné z: <http://www.penize.cz/hypoteky/254463-offsetova-hypoteka-specialita-ktera-dokaze-srazit-urok-komu-se-vyplati>

DVOŘÁK, Petr, 2005. Bankovníctví pro bankéře a klienty. Praha: Linde, Vysokoškolská učebnice (Linde). 681 s. ISBN 80-720-1515-X.

Eurostat, 2016. Eurostat: Database. [online]. [cit. 2016-04-13]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>

FALTÝNKOVÁ, Adriana., 2013. Škola finanční gramotnosti [online]. [cit. 2016-03-05].

Dostupné z:

http://www.kae.cz/wpcontent/uploads/2013/12/5.Faltynkova_fin.gramotnost.pdf

Finanční pomoc, 2015. Nejčastější důvody zadlužování v ČR. [online]. [cit. 2016-03-05].

Dostupné z: <http://www.fpomoc.cz/novinky/nejcastejsi-duvody-zadluzovani-v-cr/>

Finanční vzdělání, 2007. Úvěr ze stavebního spoření. [online]. [cit. 2016-03-05]. Dostupné z: <http://www.financnivzdelavani.cz/webmagazine/page.asp?idk=331>

FRENCH, Declan a Donal MCKILLOP, 2014. Financial Literacy and Over-Indebtedness in Low-Income Households. Dostupné také z: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2505084

HOLMAN, Robert, 2000. Ekonomie 5.vyd. V Praze: C.H. Beck.692 s. ISBN 978-80-7400-006-5.

HOLMAN, Robert, 2010. Makroekonomie: středně pokročilý kurz. 2. vyd. C.H. Beck, Beckovy ekonomické učebnice. 426 s. ISBN 978-80-7179-861-3.

HRONOVÁ, Stanislava a Richard HINDLS, 2000. *Národní účetnictví: koncept a analýzy*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 80-7179-235-7.

Hypindex.cz, 2016. V roce 2016 zdraží nemovitosti i hypotéky [online]. [cit. 2016-04-16]. Dostupné z: <http://www.hypindex.cz/swiss-life-v-roce-2016-zdrazi-nemovitosti-i-hypoteky/>

CHAMBERS, Kevin, 2014. American Household Debt: Post 2008 Credit Crisis [online].5 s. [cit. 2016-03-05]. Dostupné z: http://www.headwateric.com/sites/default/files/users/headwateric/topics/Topics_2014-05,AmericanHouseholdDebt.pdf

JANDA, Josef, 2011. Spořit nebo investovat? 1. vyd. Praha: Grada. Finance pro každého. 167 s. ISBN 9788024736709.

JOHANSSON, Martin a Mattias PERSSON, 2006. Swedish households' indebtedness and ability to pay – a household level study [online]. 18 s. [cit. 2016-03-05]. Dostupné z: http://www.riksbank.se/Upload/Dokument_riksbank/Kat_publicerat/Artiklar_PV/2006_3_johansson_persson.pdf

JUREČKA, Václav, 2013. Makroekonomie. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada,. Expert (Grada). 336 s. ISBN 978-80-247-4386-8.

KAŠPAROVSKÁ, Vlasta, 2010. Banky a komerční obchody. Vyd. 1. Kravaře: Marreal servis. ISBN 9788025467794.

KLÍMA, Jan, 2006. Makroekonomie. 1. vyd. Praha: Alfa Publishing.. ISBN 80-868-5127-3.

KRÁL, Miloš, 2009. Bankovníctví a jeho produkty. Žilina: Georg, 265 s. ISBN 978-80-89401-07-9.

LEAMER, Edward E, 2007. Housing is Business Cycle [online].. s. 85 [cit. 2016-03-05]. Dostupné z: <https://core.ac.uk/download/files/153/6970679.pdf>

LILICO, Andrew, 2010. Household Indebtedness in the EU. Dostupné také z: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/note/join/2010/433453/IPOL-JOIN_NT\(2010\)433453_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/note/join/2010/433453/IPOL-JOIN_NT(2010)433453_EN.pdf)

LIŠKA, Václav, 2004. Makroekonomie. 2. vyd. Praha: Professional Publishing. ISBN 80-864-1954-1.

LUSARDI, Annamaria a Peter TUFANO, 2009. Debt literacy, Financial experiences, and overindebtedness [online]. 46 s. [cit. 2016-03-05]. Dostupné z: <http://www.nber.org/papers/w14808.pdf>

Magyar Nemzeti Bank, 2016 [online]. [cit. 2016-04-13]. Dostupné z: <https://www.mnb.hu/>

MANKIW, Gregory a Mark TAYLOR, 2014. *Macroeconomics*. 3rd ed. Andover: Cengage Learning. 451 s. ISBN 978-1-4080-8197-6.

MELUZÍN, Tomáš a Václav ZEMAN, 2014. Bankovní produkty a služby. Vyd. 1. Brno: Akademické nakladatelství CERM. ISBN 9788021448414.

Ministerstvo financí České republiky, © 2005-2013 [online]. [cit. 2016-04-13]. Dostupné z: www.mfcr.cz

Ministerstvo financí, 2012. Výzkumy k finanční gramotnosti. In: Ministerstvo financí ČR [online]. [cit. 2016-03-05]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/o-ministerstvu/odborne-studie-a-vyzkumy/2012/vyzkumy-k-financni-gramotnosti-9406>

Ministerstvo finanční, 2015. Ministerstvo financí předkládá vládě návrh zákona o úvěru pro spotřebitele. [online]. [cit. 2016-04-13]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/soukromy-sektor/spotrebitelsky-uver/distribuce-uveru-pro-spotrebitele/ministerstvo-financi-predklada-vlade-nav-22582>

Národná banka Slovenska, 2016 [online]. [cit. 2016-04-13]. Dostupné z: <http://www.nbs.sk/sk/titulna-stranka>

Narodowy Bank Polski, 2016 [online]. [cit. 2016-04-13]. Dostupné z: <http://www.nbp.pl/>

OECD, 2011. Measuring Financial Literacy: Questionnaire and Guidance Notes for Conducting an Internationally Comparable Survey of Financial Literacy. [online]. [cit. 2016-03-05]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/finance/financial-education/49319977.pdf>

OECD, 2016. OECD Data [online]. 2016 [cit. 2016-04-13]. Dostupné z: <https://data.oecd.org>

Peníze, 2011. Index cen nemovitostí – tuzemské ceny nemovitostí se prakticky nemění
In: Penize.cz [online].[cit. 2016-03-05]. Dostupné z: <http://www.penize.cz/223825-index-cen-nemovitosti-hypotecni-banky-hb-index-za-treti-ctvrtleti-2011-tuzemske-ceny-nemovitosti>

PETERKOVÁ, Jana a Radek JIRÁNEK, 2008. Prevence zadlužování českých domácností s důrazem na sociálně slabé a vyloučené skupiny obyvatel: Ministerstvo vnitra, odbor prevence kriminality.

POKORNÝ, Martin, 2013. 11 rad, jak se správně zadlužit. In: Měsíc [online]. [cit. 2016-03-05]. Dostupné z: <http://www.mesec.cz/clanky/11-rad-jak-se-spravne-zadluzit/>

POLOUČEK, Stanislav, 2006. Bankovníctví. 1. vyd. V Praze: C.H. Beck. Beckovy ekonomické učebnice. 496 s. ISBN 80-717-9462-7.

POLOUČEK, Stanislav, 2006a. Peníze, banky, finanční trhy. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck., Beckovy ekonomické učebnice. 420 s. ISBN 8071794627.

Proč se finančně vzdělávat, 2015. Exekuce - vymáhání dluhů. [online]. [cit. 2016-03-05]. Dostupné z: <http://www.psfv.cz/cs/tipy-navody/exekuce-vymahani-dluhu>

Proč se finančně vzdělávat, 2015. Dluhy. [online]. 2015 [cit. 2016-03-05]. Dostupné z: <http://www.psfv.cz/cs/tipy-navody/dluhy>

Proč se finančně vzdělávat, 2015. Oddlužení. [online]. [cit. 2016-03-05]. Dostupné z: <http://www.psfv.cz/cs/rodinne-finance/oddluzeni>

REIAKVAM, Lisa Kristine a Haakon SOLHEIM, 2013. Comparison of household debt relative to income across four Nordic countries [online]. s. 22 [cit. 2016-03-05]. ISBN 978-82-7553-755-1. Dostupné z: http://www.norges-bank.no/pages/93708/Staff_memo_2013_05_eng.pdf

REVENDA, Zbyněk, 2011. Centrální bankovníctví. 3., aktualiz. vyd. Praha: Management Press. 558 s. ISBN 9788072612307.

SEKERKA, Bohuslav, 2010. Bankovníctví II: distanční opora. Vyd. 3. Pardubice: Univerzita Pardubice. ISBN 9788073953195.

SMRČKA, Luboš, 2010. Rodinné finance: ekonomická krize a krach optimismu. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck. Beckovy ekonomické učebnice. 538 s. ISBN 978-80-7400-199-4.

SOUKUP, Jindřich, 2010. Makroekonomie. 2., aktualiz. vyd. Praha: Management Press. ISBN 978-80-7261-219-2.

SVÁČINA, Luboš, 2008. Jak dlouhou dobu splatnosti hypotéky si nastavit? [online]. [cit. 2016-03-05]. Dostupné z: <http://www.hypoindex.cz/jak-dlouhou-dobu-splatnosti-hypoteky-si-nastavit/>

SYROVÝ, Petr a Martin NOVOTNÝ, 2005. *Osobní a rodinné finance*. 2. aktualiz. vyd. Praha: Grada. Osobní a rodinné finance. 224 s. ISBN 8024710986.

ŠENKÝŘOVÁ, Bohuslava, 2010. Bankovníctví. 1. vyd. Praha: Vysoká škola finanční a správní. 256 s. ISBN 9788074080296.

ŠPULKOVÁ, Barbora, 2009. Pět jednoduchých pravidel, jak se rozumně zadlužit. In: Idnes.cz [online]. [cit. 2016-03-05]. Dostupné z: http://finance.idnes.cz/pet-jednoduchych-pravidel-jak-se-rozumne-zadluzit-fwc-/uver.aspx?c=A090921_151618_viteze_fib

Výplata, 2016. Splátkový prodej. [online]. [cit. 2016-03-06]. Dostupné z: <http://www.vyplata.cz/pujckyauvery/splatkovyprodej.php>

ZÁMEČNÍK, Petr, 2012. Australská hypotéka: Novinka? Ne. Marketing. [online]. [cit. 2016-03-05]. Dostupné z: <http://www.hypoindex.cz/australska-hypoteka-novinka-ne-marketing/>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

atd.	a tak dále
atp.	a tak podobně
ČNB	Česká národní banka
ČR	Česká republika
ČSÚ	Český statistický úřad
DPH	daň z přidané hodnoty
EU	Evropská unie
HDP	hrubý domácí produkt
MF	Ministerstvo financí
MPSV	Ministerstvo práce a sociální věci
OFZ	ostatní finanční zprostředkovatelé
OR	obchodní rejstřík
OSVČ	osoba samostatně výdělečně činná
RPSN	roční procentní sazba nákladů
SVJ	společenství vlastníků jednotek

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1 Vývoj míry nezaměstnanosti.....	42
Graf 2 Vývoj průměrné měsíční mzdy v Kč.....	42
Graf 3 Vývoj hrubého domácího produktu v mld. Kč	44
Graf 4 Vývoj inflace.....	45
Graf 5 Vývoj bytové výstavby	47
Graf 6 Vývoj vydaných stavebních povolení	47
Graf 7 Index cen bydlení	48
Graf 8 Vývoj disponibilního důchodu a výdajů na konečnou spotřebu v mld. Kč.....	49
Graf 9 Vývoj obyvatelstva v tis.	50
Graf 10 Vývoj podílů struktury obyvatelstva	51
Graf 11 Index stáří.....	51
Graf 12 Vývoj podílu vzdělání obyvatelstva	52
Graf 13 Vývoj celkové zadluženosti v mil. Kč.....	54
Graf 14 Vývoj meziročního růstu celkové zadluženosti	54
Graf 15 Vývoj úvěrů v mil. Kč	55
Graf 16 Vývoj podílu úvěru v %.....	55
Graf 17 Vývoj celkové zadluženosti bankovních institucí v mil. Kč.....	57
Graf 18 Vývoj meziročního změn u bankovních institucí v %.....	57
Graf 19 Vývoj podílů u bankovních institucí	57
Graf 20 Vývoj podílu úvěrů u bankovních institucí dle splatnosti	58
Graf 21 Vývoj úrokových sazeb u bankovních institucí v %	59
Graf 22 Vývoj spotřebitelských úvěrů u bankovních institucí v mil. Kč.....	60
Graf 23 Vývoj podílu spotřebitelských úvěrů u bankovních institucí	60
Graf 24 Vývoj hypotečních úvěrů u bankovních institucí v mil. Kč	61
Graf 25 Vývoj podílu hypotečních úvěrů u bankovních institucí.....	61
Graf 26 Vývoj ostatních úvěrů u bankovních institucí v mil. Kč	62
Graf 27 Vývoj zadluženosti u nebankovních institucí v mil. Kč.....	63
Graf 28 Vývoj meziročního růstu u nebankovních institucí v %.....	64
Graf 29 Vývoj podílu úvěru u nebankovních institucí.....	64
Graf 30 Vývoj úvěrů na spotřebu u nebankovních institucí v mil. Kč.....	65
Graf 31 Vývoj spotřebních úvěrů u jednotlivých společností v mil. Kč	65

Graf 32 Vývoj úvěrů na bydlení u nebankovních institucí v mil. Kč	66
Graf 33 Vývoj úvěrů na bydlení u jednotlivých společností v mld. Kč	66
Graf 34 Vývoj ostatních úvěrů u nebankovních institucí v mil. Kč	67
Graf 35 Vývoj ostatních úvěrů u jednotlivých společností v mil. Kč	67
Graf 36 Srovnání zadluženosti u bankovních a nebankovních institucí v mil. Kč	68
Graf 37 Srovnání podílů zadluženosti bankovních a nebankovních institucí.....	68
Graf 38 Vývoj srovnání meziročních změn u bankovních a nebankovních institucí	69
Graf 39 Vývoj úvěrového selhání v mil. Kč.....	70
Graf 40 Vývoj podílu úvěrového selhání	70
Graf 41 Srovnání zadluženosti s vklady v mil. Kč.....	71
Graf 42 Vývoj zadluženosti a státního dluhu v mil. Kč	71
Graf 43 Vývoj zadluženosti s nefinančními podniky v mil. Kč	72
Graf 44 Vývoj počtu osobních bankrotů a jejich podání	73
Graf 45 Vývoj počtu nařízených exekucí	73
Graf 46 Vývoj podílu zadluženosti na hrubém domácím produktu	74
Graf 47 Vývoj podílu celkové zadluženosti na disponibilním důchodě	75
Graf 48 Srovnání celkové zadluženosti domácností v mil. eur	78
Graf 49 Srovnání průměrné zadluženosti na jednu rodinu v eurech	79
Graf 50 Srovnání podílu zadluženosti na disponibilním důchodě v %	80
Graf 51 Podíl celkové zadluženosti na hrubém domácím produktu v %	81
Graf 52 Čisté bohatství na obyvatele v eurech	82
Graf 54 Srovnání struktury zadluženosti	83
Graf 55 Srovnání spotřebitelských úvěrů v mil. eur	84
Graf 56 Srovnání hypotečních úvěrů v mil. eur	85
Graf 57 Srovnání nesplacených úvěrů	88
Graf 58 Predikce celkové zadluženosti v mil. Kč	92
Graf 59 Meziroční přírůstky celkové zadluženosti v mld. Kč	94
Graf 60 Vývoj hypoindexu	96
Graf 61 Predikce počtu exekucí	100

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 Vývoj úrokových sazeb ČNB.....	46
Tabulka 2 Počet bankovních i nebankovních institucí v ČR.....	53
Tabulka 3 Srovnání makroekonomických ukazatelů	77
Tabulka 4 Korelační koeficient – úvěry	89
Tabulka 5 Korelační koeficient – úvěry na bydlení.....	89
Tabulka 6 Korelační koeficient – makroekonomické faktory	90
Tabulka 7 Korelační koeficient – dopady zadlužení	90
Tabulka 8 Predikce celkové zadluženosti v mld. Kč	92
Tabulka 9 Predikce struktury zadluženosti domácností v mld. Kč.....	93
Tabulka 10 Predikce zadluženosti domácností u bankovních institucí v mld. Kč.....	95
Tabulka 11 Predikce úvěrů na bydlení u bankovních institucí v mld. Kč.....	95
Tabulka 12 Predikce zadluženosti nebankovních institucí v mld. Kč.....	97
Tabulka 13 Zadluženost domácností u bankovních institucí v mil Kč	115
Tabulka 14 Celková zadluženost domácností v mil. Kč	116
Tabulka 15 Zadluženost domácností u OFZ v mil. Kč	116
Tabulka 16 Podíl vzdělání u mužů a žen.....	118
Tabulka 17 Základní ukazatelé	119

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Zadluženost u bankovních institucí

Příloha P II: Celková zadluženost a zadluženost u ostatních finančních zprostředkovatelů

Příloha P III: Regresní analýza celkové zadluženosti

Příloha P IV: Podíl vzdělání u mužů a žen

Příloha P V: Základní ukazatelé

PŘÍLOHA P I: ZADLUŽENOST U BANKOVNÍCH INSTITUCÍ

Tabulka 13 *Zadluženost domácností u bankovních institucí v mil Kč (vlastní zpracování dle dat ČNB)*

Zadluženost u bankovních institucí v mil. Kč				
Období	Celková zadluženost	Úvěry na spotřebu	Úvěry na bydlení	Ostatní úvěry
1993	114 759,4			
1994	135 582,2			
1995	128 919,6			
1996	104 779,3			
1997	111 948,0	7 421,7	6 432,3	6 492,0
1998	108 055,0	19 036,9	10 654,0	351,3
1999	113 107,2	24 510,6	15 375,1	341,9
2000	123 815,5	23 263,2	23 704,8	8 209,4
2001	143 146,0	30 012,0	35 106,5	2 899,2
2002	181 413,6	43 983,0	112 032,3	1 054,4
2003	237 412,9	54 361,4	155 220,8	1 308,4
2004	313 689,1	67 999,8	208 858,5	6 448,8
2005	414 913,9	88 956,9	280 179,4	10 398,2
2006	536 390,9	109 241,0	371 347,9	14 293,3
2007	720 915,9	137 702,3	510 944,5	20 114,2
2008	873 373,9	169 087,8	613 589,7	25 680,4
2009	974 750,9	185 580,6	684 297,0	28 086,3
2010	1 044 067,8	199 206,2	728 140,8	33 433,8
2011	1 098 171,6	196 091,9	772 866,4	40 006,7
2012	1 134 524,6	194 674,3	809 971,2	40 336,8
2013	1 182 802,4	195 375,2	852 319,7	44 666,4
2014	1 230 419,6	194 246,1	899 991,8	47 308,8
2015	1 324 156,9	211 963,8	971 781,3	51 612,7

PŘÍLOHA P II: CELKOVÁ ZADLUŽENOST A ZADLUŽENOST U OSTATNÍCH FINANČNÍCH ZPROSTŘEDKOVATELŮ

Tabulka 14 *Celková zadluženost domácností v mil. Kč* (vlastní zpracování dle dat ČNB)

Celková zadluženost domácností v mil. Kč				
Období	Úvěry na spotřebu	Úvěry na bydlení	Ostatní úvěry	Celkové úvěry
2005	181 444,7	280 709,5	57 808,8	519 963,0
2006	209 520,7	372 114,8	69 553,4	651 188,9
2007	266 200,0	512 062,6	91 712,6	869 975,2
2008	306 218,1	615 089,9	132 367,8	1 053 675,8
2009	295 708,0	685 663,8	118 578,9	1 099 950,7
2010	263 167,5	729 309,3	130 662,4	1 123 139,2
2011	264 238,4	774 034,9	142 089,1	1 180 362,4
2012	261 146,4	810 963,1	140 444,0	1 212 553,5
2013	260 285,9	853 165,1	144 491,7	1 257 942,7
2014	262 402,7	900 565,9	144 624,6	1 307 593,2
2015	260 833,8	972 080,6	149 604,6	1 382 519,0

Tabulka 15 *Zadluženost domácností u OFZ v mil. Kč* (vlastní zpracování dle dat ČNB)

Ostatní finanční zprostředkovatelé v mil. Kč				
Období	Úvěry na spotřebu	Úvěry na bydlení	Ostatní úvěry	Celkové úvěry
2005	92 487,8	530,1	12 031,3	105 049,2
2006	100 279,7	766,9	13 751,3	114 797,9
2007	128 497,7	1 118,1	19 443,5	149 059,3
2008	137 130,3	1 500,2	15 646,8	154 277,3
2009	110 127,4	1 366,8	13 705,7	125 199,9
2010	63 961,3	1 168,5	13 941,4	79 071,2
2011	68 146,5	1 168,5	12 875,9	82 190,9
2012	66 472,1	991,9	10 564,8	78 028,8
2013	64 910,7	845,4	9 384,2	75 140,3
2014	68 156,6	574,1	8 442,9	77 173,6
2015	48 870,0	299,3	9 192,8	58 362,1

PŘÍLOHA P III: REGRESNÍ ANALÝZA CELKOVÉ ZADLUŽENOSTI

VÝSLEDEK

<i>Regresní statistika</i>	
Násobné R	0,996685
Hodnota spolehlivosti R	0,993381
Nastavená hodnota spo	0,990545
Chyba stř. hodnoty	26501,19
Pozorování	11

ANOVA

	<i>Rozdíl</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>Významnost F</i>
Regrese	3	7,38E+11	2,46E+11	350,1972146	5,47812E-08
Rezidua	7	4,92E+09	7,02E+08		
Celkem	10	7,43E+11			

	<i>Koeficienty</i>	<i>stř. hod</i>	<i>t Stat</i>	<i>Hodnota P</i>	<i>Dolní 95%</i>	<i>Horní 95%</i>	<i>Dolní 94,0%</i>	<i>Horní 94,0%</i>
Hranice	-2169879	214120,9	-10,1339	1,95969E-05	-2676194,655	-1663564	-2649698	-1690060
Počet nezaměstnaných	0,533291	0,229295	2,325787	0,052941337	-0,008905235	1,075488	0,019469	1,0471141
HDP	0,33739	0,118487	2,84748	0,024777705	0,057212239	0,617568	0,071874	0,6029061
Disponibilní důchod	0,820852	0,169685	4,837506	0,001883145	0,419611018	1,222094	0,440609	1,201096

PŘÍLOHA P IV: PODÍL VZDĚLÁNÍ U MUŽŮ A ŽEN

Tabulka 16 *Podíl vzdělání u mužů a žen* (vlastní zpracování dle dat ČSÚ)

Podíl vzdělání mužů a žen										
Muži	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
základní vzdělání a bez vzdě	14,4	14,0	13,8	13,5	12,8	12,0	11,7	11,3	10,9	10,6
střední bez maturity	45,3	44,6	43,8	43,2	43,1	42,5	42,4	41,8	41,4	41,0
střední s maturitou	28,1	28,9	29,9	30,3	30,1	30,7	30,3	30,4	30,3	30,9
vysokoškolské	12,1	12,5	12,6	13,0	13,9	14,8	15,7	16,3	17,2	17,6
Ženy										
základní vzdělání a bez vzdě	25,2	24,4	24,1	23,7	22,0	21,1	20,4	19,6	18,4	17,9
střední bez maturity	30,6	30,3	30,0	28,7	28,8	28,6	28,4	28,2	28,0	27,9
střední s maturitou	35,4	36,0	36,3	37,1	37,5	37,6	37,2	36,9	37,2	37,2
vysokoškolské	8,8	9,3	9,6	10,6	11,6	12,7	13,9	15,2	16,2	16,9

PŘÍLOHA P V: ZÁKLADNÍ UKAZATELE

Tabulka 17 *Základní ukazatele* (zpracování dle dat ČNB a ČSÚ)

Ukazatel	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
HDP	3 258,0	3 507,1	3 831,8	4 015,3	3 921,8	3 953,7	4 022,5	4 041,6	4 077,1	4 260,9	4 495,0
HDP	6,4	6,9	5,5	2,7	-4,8	2,3	2,0	-0,9	-0,5	2,0	4,7
Nezaměstnanost	7,9	7,1	5,3	4,4	6,7	7,3	6,7	7,0	7,0	6,1	5,0
Disponibilní důchod	1 657	1 771	1 961	2 106	2 168	2 182	2 187	2 210	2 211	2 260	2 395
Výdaje na konečnou spotřebu	1 516	1 604	1 749	1 887	1 891	1 920	1 957	2 001	2 042	2 103	2 175
Inflace	1,9	2,5	2,8	6,3	1,0	1,5	1,9	3,3	1,4	0,4	0,3
Státní dluh	691,2	802,5	892,3	999,8	1 178,2	1 344,1	1 499,4	1 667,6	1 683,3	1 663,7	1 673,0
Státní dluh/HDP	21,2	22,9	23,3	24,9	30,0	34,0	37,3	41,3	41,3	39,0	37,2
Dokončená bytová výstavba	32 863	30 190	41 649	38 380	38 473	36 442	28 630	29 467	25 238	23 954	25 094
Zahájená bytová výstavba	40 381	43 747	43 796	43 531	37 319	28 135	27 535	23 853	22 108	24 351	26 378
Celkové úroky	6,3	6,5	6,8	7,6	7,6	6,5	5,6	5,5	5,6	5,0	4,4
Úroky - úvěry na spotřebu	12,5	12,9	12,9	13,4	14,3	14,1	13,6	14,6	14,1	14,0	11,7
Úroky - úvěry na bydlení	4,5	4,6	5,3	5,6	5,6	4,6	3,9	3,5	3,4	2,9	2,5
Úroky - ostatní úvěry	5,7	6,0	6,4	6,9	6,3	5,5	5,0	4,2	3,8	3,6	3,4